

У чаканьні Гадо

Пераклад з ангельскай і камэнтары
Віталя Воранава

Пераклад вершаў і рэдагаваньне
Андрэя Хадановіча

П'еса ў 2-х дзях

ДЗЕЙНЫЯ АСОБЫ

Эстрагон

Уладзімер

Лёсік

Пахно

Хлапец

ДЗЕЯ ПЕРШАЯ

Вясковая дарога. Дрэва. Вечар. Эстрагон, сядзячы на нізкім¹ камяні, спрабуе зьняць чаравік. Стогнучы, сыягвае яго абедзьвюма рукамі. Стомлены, спыняецца, аддыхаецца, адпачывае хвіліну, спрабуе наноў. Той самы вынік. Уваходзіць Уладзімер.

ЭСТРАГОН (*ужо зьмірыўшыся*). Нічога² ня зробіш.

УЛАДЗІМЕР (*набліжаецца дробнымі, цьвёрдымі крочкамі, шырока расставіўшы ногі*). Пачынаю схіляцца да таго³. (*Спыняецца.*) Усё жыцьцё я змагаўся з гэтай думкай, пераконваючы сябе: спакойна, Уладзімер, спакойна, ты не паспрабаваў яшчэ ўсяго. І змагаўся далей. (*Задумваецца, успамінае сваё змаганьне. Да Эстрагона.*) Ну вось, ты зноўку тут.

ЭСТРАГОН. Ты так лічыш?

УЛАДЗІМЕР. Прыемна зноўку цябе ўбачыць. Я думаў, што ты сышоў назаўсёды.

ЭСТРАГОН. Я таксама.

УЛАДЗІМЕР. Вось жа, мы зноўку разам!⁴ Трэба было б адзначыць гэта неяк. Толькі як? (*Разважае.*) Уставай, дай я цябе абдыму.

Працягвае руку да Эстрагона.

ЭСТРАГОН (*раззлаваны*). Адно хвіліначку, адно хвіліначку.

УЛАДЗІМЕР (*абражаны, холадна*). Дазвольце пацікавіцца, дзе ваша мосьць мела гонар начаваць?

ЭСТРАГОН. У канаве.

УЛАДЗІМЕР (*у захапленні*). У канаве! І дзе ж гэта?

ЭСТРАГОН (*ня робячы ніякіх жэстаў*). Вунь там.

УЛАДЗІМЕР. І цябе не пабілі?

ЭСТРАГОН. Пабілі? Вядома ж, пабілі⁵.

УЛАДЗІМЕР. Тыя самыя, што й заўсёды?

ЭСТРАГОН. Ці тыя? Ня ведаю.

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Калі я так думаю пра гэта... усе гэтыя гады... што сталася б з табою... каб ня я... (*Раіуча.*) Ды ты быў бы ўжо вартай жалю купкаю касьцей, дакладна.

ЭСТРАГОН (*цалкам зьняважаны*). Ну і што з таго?

УЛАДЗІМЕР (*журботна*). Зашмат, як на аднаго чалавека⁶. (*Паўза. З ажыўленьнем.*) Зь іншага боку, кажу я сабе, які сэнс менавіта цяпер траціць надзею⁷. Трэба было падумаць пра гэта зь мільён год таму, перад тысяча дзевяцісотым⁸.

ЭСТРАГОН. Ах, годзе ўжо плявузгаць, дапамажы лепей зьняць гэтае паскудзтва.

УЛАДЗІМЕР. Трымаючыся за рукі, аднымі зь першых, мы скочылі зь вежы Эйфэля. Тады мы былі ў пашане. Цяпер ужо запозна. Нам не дазволілі б нават падняцца на яе. (*Эстрагон важдзецца са сваім чаравікам.*) Што ты там робіш?

ЭСТРАГОН. Здымаю чаравік. Ты што, ніколі не разуваўся?

УЛАДЗІМЕР. Чаравікі трэба мусова здымаць кожны дзень. Сколькі разоў я табе паўтараў! Чаму ты ніколі мяне ня слухаш?⁹

ЭСТРАГОН (*слабенька*). Дапамажы мне!

УЛАДЗІМЕР. Табе балюча?

ЭСТРАГОН (*злосна*). Ці мне балюча?! Ён пытаецца, ці мне балюча!

УЛАДЗІМЕР (*злосна*). Нібыта толькі ты ў нас пакутуеш! Мае пакуты неістотныя. Хацеў бы я пачуць, што б ты сказаў на маім месцы.

ЭСТРАГОН. Табе балюча?

УЛАДЗІМЕР (*злосна*). Ці мне балюча?! Ён пытаецца, ці мне балюча!

ЭСТРАГОН (*паказваючы пальцам*). Але зашпіліць прарэх усё ж варта, нягледзячы ні на што.

УЛАДЗІМЕР (*нахліўшыся*). Рацыя. (*Зашпільвае прарэх.*) На дробязі трэба зьвяртаць увагу ў кожнай сытуацыі.

ЭСТРАГОН. А чаго ж ты іншага чакаў, ты ж заўсёды адкладаеш да апошняй хвіліны.

УЛАДЗІМЕР (у задумьні). Апошняя хвіліны... (Успамінае нешта.) Надзея, якая доўга ня праўдзіцца, стамляе нешта¹⁰. Хто гэта сказаў?

ЭСТРАГОН. Ты мне дапаможаш?

УЛАДЗІМЕР. Часам мне здаецца, што ўсё-ткі надзьдзе¹¹. Тады я адчуваю сябе так... (Здымае капляюш, зазірае ў яго, мацае рукою, патрасае ім, ізноў надзявае.) Як бы гэта патлумачыць? Мне лягчэй, а ў той жа момант... (Падбірае слова.) ... мяне працінае вусьцішнасць. (Падкрэсьліваючы.) ВУСЬ-ЦІШ-НАСЬЦЬ. (Ізноў здымае капляюш і зазірае ў яго.) Дзіўна¹². (Стукае па капляюшы, як бы хацеў зь яго нешта вытрасьці, зноў зазірае ў яго, надзявае.) Нічога ня зробіш¹³. (Эстрагон зь цяжкасьцю здымае чаравік. Зазірае ў яго, мацае рукою, пераварочвае дагары нагамі, патрасае ім, назірае долу, ці ня выпала штосьці, нічога не знаходзіць, ізноў сьце руку ў сярэдзіну, тупа глядзіць перад сабою.) Ну як?

ЭСТРАГОН. Нічога.

УЛАДЗІМЕР. Пакажы.

ЭСТРАГОН. Няма чаго паказваць.

УЛАДЗІМЕР. Паспрабуй абуць яго шчэ раз.

ЭСТРАГОН (назіраючы на свой ступак). Я хачу яго крыху праветрыць.

УЛАДЗІМЕР. Вось яна, адвечная рыса чалавека: у цябе заўжды чаравік вінаваты, а не твае ўласныя ногі. (Ізноў здымае капляюш, зазірае ў яго, мацае рукою, патрасае ім, стукае па ім, дзьме ў сярэдзіну, надзявае.) Гэта пачынае раздражняць¹⁴. (Цішыня. Уладзімер паглыбляецца ў думкі¹⁵. Эстрагон варушыць пальцамі на нагах, каб схаладзіць іх гэткам чынам.) Адзін са злачынцаў атрымаў збаўленьне. (Паўза.) Даволі прыстойны адсотак. (Паўза.) Гога.

ЭСТРАГОН. Што?

УЛАДЗІМЕР. Можна, пачаць каяцца?

ЭСТРАГОН. Каяцца¹⁶? У чым?

УЛАДЗІМЕР. Ну... (Задумваецца.) Варта ж капацца ў дробязях?

ЭСТРАГОН. Хіба ў тым, што мы нарадзіліся?¹⁷

Уладзімер выбухае рогатам, які, аднак, адразу ж здушвае, схпіўшыся за падбрушша й скрывіўшы твар.

УЛАДЗІМЕР. Нават сьмеху ўжо нельга сабе дазволіць.

ЭСТРАГОН. Жудасна гэтага бракуе¹⁸.

УЛАДЗІМЕР. Застаецца адно ўсьміхацца. (Нечакана ўсьміхаецца ад вуха да вуха, працягвае гэтак ўсьміхацца, пасля чаго раптам перапыняецца.) Гэта ня тое самае. Нічога ня зробіш¹⁹. (Паўза.) Гога.

ЭСТРАГОН (злосна). Ну, што зноў?

УЛАДЗІМЕР. Ці чытаў ты калі Біблію?

ЭСТРАГОН. Біблію?.. (Задумваецца.) Мусіць, праглядаў.

УЛАДЗІМЕР (зьдзіўлены). У бязбожнай школе?

ЭСТРАГОН. Ня ведаю, ці была яна бязбожная, ці не?

УЛАДЗІМЕР. Ты нешта блытаеш²⁰. Памятаеш Эвангельле?²¹

ЭСТРАГОН. Памятаю мапы Сьвятой Зямлі. Былі каляровыя. Вельмі прыгожыя. Мёрвае Мора было бледна-блакітнае. Ад аднаго глядзеньня хацелася піць. Паедзем туды, казаў я сабе, паедзем туды на мядовы месяц. Будзем плаваць. Будзем шчаслівыя.

УЛАДЗІМЕР. Табе трэба было зрабіцца паэтам.

ЭСТРАГОН. Я ім быў. (Паказвае на свае лахманы.) А што, хіба не відаць?

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Пра што гэта я казаў... Як твая нага?

ЭСТРАГОН. Пухне на вачох.

УЛАДЗІМЕР. Ага, пра двух злачынцаў. Памятаеш гэтую гісторыю?

ЭСТРАГОН. Не.

УЛАДЗІМЕР. Апавесьці?

ЭСТРАГОН. Не.

УЛАДЗІМЕР. Так час хутчэй праміне. (Паўза.) Два злачынцы, укрыжаваныя разам са Збаўцам. Адзін зь іх...

ЭСТРАГОН. З чым?

УЛАДЗІМЕР. Са Збаўцам. Два злачынцы. Адзін зь іх атрымаў збаўленьне, а другі... (*Шукае антонім.*) ...праклён.

ЭСТРАГОН. Збаўленьне ад чаго?

УЛАДЗІМЕР. Ад пекла.

ЭСТРАГОН. Пайду я адсюль.

Не кранаецца зь месца.

УЛАДЗІМЕР. Чаму, аднак... (*Паўза.*) ...сярод чатырох Эвангелістаў... я, спадзяюся, ня нуджу цябе?

ЭСТРАГОН. Не, я ня слухаю.

УЛАДЗІМЕР. Чаму, аднак, сярод чатырох Эвангелістаў толькі адзін пра гэта піша? Там жа былі ўсе – там альбо дзесьці побач. А пра збаўленага злачынцу піша толькі адзін. (*Паўза.*) Гога, ну, калі ласка, адрэагуі хоць нейкім чынам!

ЭСТРАГОН (*зь перабольшаным энтузіязмам*). Гэта сапраўды неймаверна!²²

УЛАДЗІМЕР. Адзін з чатырох. З трох астатніх двое наагул ня згадваюць пра злачынцаў, а трэці кажа, што абодва зьневажалі Яго²³.

ЭСТРАГОН. Каго?

УЛАДЗІМЕР. Што?

ЭСТРАГОН. Нічога не разумею... (*Паўза*). Каго зьневажалі?

УЛАДЗІМЕР. Збаўцу.

ЭСТРАГОН. Чаму?

УЛАДЗІМЕР. Бо не хацеў іх збавіць.

ЭСТРАГОН. Ад пекла?

УЛАДЗІМЕР. Дурань!²⁴ Ад сьмерці.

ЭСТРАГОН. Мне здавалася, што ты казаў пра пекла²⁵.

УЛАДЗІМЕР. Ад сьмерці, ад сьмерці²⁶.

ЭСТРАГОН. Ну і што?

УЛАДЗІМЕР. А тое, што двое мусілі быць асуджаныя.

ЭСТРАГОН. Ну і што?

УЛАДЗІМЕР. Але адзін з чатырох кажа, што адзін з двух атрымаў збаўленьне²⁷.

ЭСТРАГОН. Ну і ў чым справа? Проста яны не згаджаюцца паміж сабою, і ўсё.

УЛАДЗІМЕР. Але там былі ўсе чацьвёра. А пра збаўленага злачынцу піша толькі адзін. Дык чаму ж якраз яму трэба верыць?

ЭСТРАГОН. А хто яму верыць?

УЛАДЗІМЕР. Як гэта хто? Усе! Людзі ведаюць толькі гэтую вэрсію.

ЭСТРАГОН. Людзі – гэта малпы.

Зь цяжкасьцю падымаецца, ідзе да левай кулісы, спыняецца, выглядае нешта ўводдалі, прыкрываючы рукою вочы, адварочваецца, ідзе да правай, выглядае нешта ўводдалі. Уладзімер назірае за ім, затым падыходзіць да чаравіка, падымае яго, зазірае ў сярэдзіну й адразу ж адкідае.

УЛАДЗІМЕР. Цьху!

Сплёўвае. Эстрагон вяртаецца ў цэнтар, становіцца сьпінаю да публікі²⁸, глядзіць углыб сцэны.

ЭСТРАГОН. Вельмі чароўнае месца. (*Адварочваецца, ідзе наўперад сцэны, спыняецца тварам да публікі.*) А далягляды – аж займае дых. (*Зьвяртаецца да Ўладзіміра.*) Хадзем.

УЛАДЗІМЕР. Нельга.

ЭСТРАГОН. Чаму?

УЛАДЗІМЕР. Мы чакаем Гадо.

ЭСТРАГОН (*безнадзейна*)²⁹. А, так. (*Паўза.*) Ты ўпэўнены, што гэта тут?

УЛАДЗІМЕР. Што?

ЭСТРАГОН. Мы павінны чакаць.

УЛАДЗІМЕР. Ён сказаў, што ля дрэва. (*Пазіраюць на дрэва.*) Ты бачыш нейкія іншыя?

ЭСТРАГОН. Што гэта можа быць?

УЛАДЗІМЕР. Ня ведаю. Вярба³⁰.

ЭСТРАГОН. А дзе лісьце?

УЛАДЗІМЕР. Мусіць, ссохла.

ЭСТРАГОН. Ужо больш ня плача.

УЛАДЗІМЕР. А можа, проста не сэзон.

ЭСТРАГОН. Выглядае хутчэй як хмыз.

УЛАДЗІМЕР. Куст.

ЭСТРАГОН. Хмыз.

УЛАДЗІМЕР. Куст... (*Зарыентаваўшыся.*) Ты падазраеш... што мы памыліліся месцам?

ЭСТРАГОН. Ён павінен быць тут.

УЛАДЗІМЕР. Ён не казаў, што прыйдзе напэўна.

ЭСТРАГОН. А калі ня прыйдзе?

УЛАДЗІМЕР. Тады прыйдем заўтра зноў.

ЭСТРАГОН. А потым пасьлязаўтра.

УЛАДЗІМЕР. Магчыма.

ЭСТРАГОН. І гэтак далей.

УЛАДЗІМЕР. Значыць...

ЭСТРАГОН. Аж пакуль ня прыйдзе.

УЛАДЗІМЕР. Ты бязьлітасны.

ЭСТРАГОН. Мы прыходзілі сюды ўчора.

УЛАДЗІМЕР. Нічога падобнага! Ды не, ты штосьці паблытаў.

ЭСТРАГОН. А што мы рабілі ўчора?

УЛАДЗІМЕР. Што мы рабілі ўчора?

ЭСТРАГОН. Ну.

УЛАДЗІМЕР. Я ўпэўнены, што... (*Злосна.*) Сеяць зерне сумневу ты ўмееш.

ЭСТРАГОН. На мой погляд, мы былі тут.

УЛАДЗІМЕР (*гледзячы навокал*). Ці знаёмае табе гэтае месца?

ЭСТРАГОН. Я гэтага не казаў.

УЛАДЗІМЕР. Ну дык?

ЭСТРАГОН. Гэта ня мае ніякага значэння.

УЛАДЗІМЕР. Усё-такі... тое дрэва... (*Зьвяртаючыся ў бок публікі.*) Тое багнішча...

ЭСТРАГОН. Ты ўпэўнены, што сёньня ўвечары?

УЛАДЗІМЕР. Што?

ЭСТРАГОН. Мы павінны чакаць.

УЛАДЗІМЕР. Ён сказаў, што ў суботу. (*Паўза.*) Так мне здаецца.

ЭСТРАГОН. Здаецца!³¹

УЛАДЗІМЕР. Я, мусіць, гэта недзе запісаў.

Корнаецца ў кішэнях, поўных усялякага сьмецьця.

ЭСТРАГОН (*хітра*)³². Але ў якую суботу? І ці сёньня субота? Ці, можа, нядзеля? (*Паўза.*) Альбо панядзелак? (*Паўза.*) Альбо пятніца?

УЛАДЗІМЕР (*нэрвова азіраецца па баках, нібыта дата напісаная недзе ў прасторы*). Не, гэта немагчыма.

ЭСТРАГОН. Альбо чацьвер.

УЛАДЗІМЕР. Што рабіць?

ЭСТРАГОН. Калі ён прыходзіў учора і нас не знайшоў, то можаш быць упэўнены, што сёньня ня прыйдзе

УЛАДЗІМЕР. Але ж ты казаў, што мы былі тут учора.

ЭСТРАГОН. Я магу памыляцца. (*Паўза.*) Памаўчым хвілінку, добра?

УЛАДЗІМЕР *(зьнясілена)*. Добра. *(Эстрагон садзіцца на камень³³. Уладзімер нэрвова ходзіць узад-уперад, спыняючыся час ад часу, каб выглядаць нешта ўводдалі. Эстрагон засынае. Уладзімер урэшце спыняецца перад Эстрагонам.)* Гога!.. *(Цішыня.)* Гога!.. *(Цішыня.)* ГОГА!

Эстрагон падхопліваецца, як апараны кінем.

ЭСТРАГОН *(усьведамляючы жахлівасьць сытуацыі)*. Я спаў! *(З дакорам.)* Чаму ты ніколі не дазваляеш мне паспаць?

УЛАДЗІМЕР. Мне зрабілася самотна.

ЭСТРАГОН. Я сьніў сон.

УЛАДЗІМЕР. Не апавядай мне яго!

ЭСТРАГОН. Я мроіў...

УЛАДЗІМЕР. НЕ АПАВЯДАЙ МНЕ ЯГО!

ЭСТРАГОН *(паказваючы на навакольны сьвет)*. Гэтага табе дастаткова? *(Цішыня.)* Ты нядобры, Дзідзі. З кім жа дзяліць мне свае кашмары, калі не з табою?

УЛАДЗІМЕР. Захавай іх для сябе. Ты ведаеш, што я гэтага не стрываю.

ЭСТРАГОН *(холодна)*. Бывае час, калі я разважаю, ці не было б лепш, каб мы рассталіся.

УЛАДЗІМЕР. Далёка б ты не зайшоў.

ЭСТРАГОН. Сапраўды, гэта было б вельмі прыкра. *(Паўза.)* Гэта было б вельмі прыкра, Дзідзі, га? *(Паўза.)* Калі ўзяць пад увагу прыгажосць дарогі. *(Паўза.)* І прыемных спадарожнікаў. *(Паўза. Лісьліва.)* Ці ня так, Дзідзі?

УЛАДЗІМЕР. Супакойся.

ЭСТРАГОН *(смакуючы)*. Супакойся... супакойся... *(Летуценна.)* Ангельцы кажуць “супакоойся”. Гэта людзі спакойныя. *(Паўза.)* Ведаеш гэты жарт пра ангельца ў бардэлі?

УЛАДЗІМЕР. Так.

ЭСТРАГОН. Раскажы мне.

УЛАДЗІМЕР. Годзе!

ЭСТРАГОН. Адзін ангелец, напіўшыся больш, чым звычайна, пайшоў у бардэль. Мадам пытаецца ў яго, ці ён жадае бялявую, чарнявую ці трэцю-рыжу-кучаравую³⁴. Ну, раскажвай далей.

УЛАДЗІМЕР. ГОДЗЕ!

Уладзімер пасьпешна адыходзіць. Эстрагон падымаецца і ідзе за ім ажно на край сцэны. Робіць рухі, падобныя да тых, што робіць заўзятар, заахвочваючы баксэра да бойкі. Уладзімер вяртаецца, абмінае Эстрагона, схіліўшы галаву, праходзіць праз сцэну. Эстрагон ідзе некалькі крокаў за ім, пасля чаго спыняецца.

ЭСТРАГОН *(лагодна)*. Ты хацеў паразмаўляць са мною? *(Цішыня. Эстрагон ступае крок наперад.)* Ты хацеў сказаць мне штосьці? *(Цішыня. Яшчэ адзін крок наперад.)* Дзідзі...

УЛАДЗІМЕР *(не наварочваючыся)*. Не хачу размаўляць з табою.

ЭСТРАГОН *(крок наперад)*. Ты злуесься? *(Цішыня. Крок наперад.)* Прабач. *(Цішыня. Крок наперад. Эстрагон кладзе руку на плячо Ўладзіміра.)* Ну, Дзідзі. *(Цішыня.)* Дай мне сваю руку. *(Уладзімер наварочваецца напалову³⁵.)* Абдымі мяне! *(Уладзімер нібы скамянелы.)* Ня ўпарціся! *(Уладзімер мякчэ. Абдымаюцца. Эстрагон адступае.)* Ты сьмярдзіш часныком!

УЛАДЗІМЕР. Гэта дзеля нырак. *(Цішыня. Эстрагон уважліва ўзіраецца ў дрэва.)* Што рабіцьнем?

ЭСТРАГОН. Чакацьнем.

УЛАДЗІМЕР. Так, але чакаючы?

ЭСТРАГОН. Можна, павесіцца?

УЛАДЗІМЕР. Гм³⁶. Мы мелі б эрэкцыю.

ЭСТРАГОН *(узбуджаны)*. Эрэкцыю!

УЛАДЗІМЕР. З усім, што з гэтага выцякае. І там, куды яно выцякае, вырастаюць мандрагоры. Таму яны крычаць немым голасам, калі іх выдзіраюць з зямлі. Ты ня ведаў пра гэта?

ЭСТРАГОН. Вешаймаса неадкладна!

УЛАДЗІМЕР. На галіне? *(Падыходзіць да дрэва і прыглядаюцца да яго.)* Я б лепш яму не давяраў.

ЭСТРАГОН. Заўсёды можна паспрабаваць.

УЛАДЗІМЕР. Паспрабуй.

ЭСТРАГОН. Ты першы.

УЛАДЗІМЕР. Не, не, ты першы.

ЭСТРАГОН. Чаму я?

УЛАДЗІМЕР. Ты лягчэйшы за мяне.

ЭСТРАГОН. Ну вось.

УЛАДЗІМЕР. Не разумею.

ЭСТРАГОН. Дык паварушы крыху мазгамі?

Уладзімер варушыць мазгамі.

УЛАДЗІМЕР (*нарэшце*). Ведаць ня ведаю.

ЭСТРАГОН. Дык вось. (*Зьбірае думкі.*) Галіна... галіна... (*Са злосьцю.*) Ну, не разумееш гэтага?

УЛАДЗІМЕР. На цябе адна надзея.

ЭСТРАГОН (*з напружаньнем*). Гога лёгкі – галіна не зламаецца – Гога труп. Дзідзі цяжкі – галіна зламаецца – Дзідзі самотны. (*Паўза.*) У той час як...

Шукае адпаведную фармулёўку.

УЛАДЗІМЕР. Сапраўды, я не падумаў пра гэта.

ЭСТРАГОН. А калі вытрымае больш, вытрымае й менш.

УЛАДЗІМЕР. Але ці я сапраўды цяжэйшы за цябе?

ЭСТРАГОН. Гэта ты сказаў. Я ня ведаю. Шанцы роўныя, пяцьдзясят на пяцьдзясят. Альбо каля таго.

УЛАДЗІМЕР. Дык што рабіцьмем?

ЭСТРАГОН. Нічога. Так будзе найбясспечней.

УЛАДЗІМЕР. Чакайма, пабачым, што ён нам скажа.

ЭСТРАГОН. Хто?

УЛАДЗІМЕР. Гадо.

ЭСТРАГОН. Слушная думка.

УЛАДЗІМЕР. Мы мусім сьпярша ведаць, што і як.

ЭСТРАГОН. А з другога боку, можа лепш каваць жалеза, пакуль гарачае.

УЛАДЗІМЕР. Цікава, што ён нам прапануе. Тады ўжо будзе нашая воля – пагадзіцца альбо адмовіць.

ЭСТРАГОН. А аб чым мы ў яго прасілі, уласна кажучы?

УЛАДЗІМЕР. Цябе што – там не было?

ЭСТРАГОН. Я мог ня слухаць.

УЛАДЗІМЕР. Ну... Нічога канкрэтнага.

ЭСТРАГОН. Як у малітве.

УЛАДЗІМЕР. Дакладна.

ЭСТРАГОН. Неакрэсленая просьба.

УЛАДЗІМЕР. Дакладна так.

ЭСТРАГОН. І што ён адказаў?

УЛАДЗІМЕР. Што падумае.

ЭСТРАГОН. Што нічога ня можа абяцаць.

УЛАДЗІМЕР. Што мусіць гэта ўзважыць.

ЭСТРАГОН. На сьвежую галаву.

УЛАДЗІМЕР. Параіцца зь сям'ёй.

ЭСТРАГОН. Зь сябрамі.

УЛАДЗІМЕР. З агентамі.

ЭСТРАГОН. З карэнспандэнтамі.

УЛАДЗІМЕР. Прагледзець паперы.

ЭСТРАГОН. Спраўдзіць банкаўскі рахунак.

УЛАДЗІМЕР. Перад тым як вырашыць.

ЭСТРАГОН. Гэта натуральна.

УЛАДЗІМЕР. Ці ж не?

ЭСТРАГОН. Я мяркую, што так.

УЛАДЗІМЕР. Я мяркую таксама.

Цішыня.

ЭСТРАГОН (*занепакоены*). Ну добра, а мы?

УЛАДЗІМЕР. Што-што?

ЭСТРАГОН. А мы, пьгаюся?

УЛАДЗІМЕР. Не разумею.

ЭСТРАГОН. Што з намі?

УЛАДЗІМЕР. Што з намі?

ЭСТРАГОН. Асьцярожна, не сьпяшайся.

УЛАДЗІМЕР. Што з намі? Мусім пакорна прасіць.

ЭСТРАГОН. Ах так!

УЛАДЗІМЕР. А Яго Вялікасьць хацеў бы ставіць умовы?

ЭСТРАГОН. А што, мы ўжо ня маем правоў?

Сьмех Уладзімера, абарваны, як і раней. Тое ж самае, што й на пачатку, толькі без усьмешкі.

УЛАДЗІМЕР. Я б пасьмяяўся, каб мог.

ЭСТРАГОН. Хіба мы страцілі свае правы?

УЛАДЗІМЕР (*переканаўча*). Мы адмовіліся ад іх³⁷.

Цішыня. Стаяць нерухома з пахіленымі галовамі, апушчанымі рукамі й сагнутымі ў каленях нагамі.

ЭСТРАГОН (*зьнясілена*). Ці мы зьняволеныя? (*Паўза.*) Ці ж мы...

УЛАДЗІМЕР (*уздымаючы руку*). Чуеш!

Прыслухоўваюцца, стаячы ў гратэскавых позах.

ЭСТРАГОН. Нічога ня чую.

УЛАДЗІМЕР. Ша! (*Прыслухоўваюцца. Эстрагон губляе раўнавагу, ледзь ня падае. Хапае Ўладзімера, які хістаецца, за плячо. Яны прыслухоўваюцца, прытуленыя адно да аднаго.*) Я таксама не.

Відавочная палёгка. Аслабленьне напружаньня. Разьдзяляюцца.

ЭСТРАГОН. Нагнаў ты на мяне жаху.

УЛАДЗІМЕР. Я думаў, гэта ён.

ЭСТРАГОН. Хто?

УЛАДЗІМЕР. Гадо.

ЭСТРАГОН. Э! Вецер у трысьнягу.

УЛАДЗІМЕР. Галаву на адсячэньне даю, што чуў нейкі крык.

ЭСТРАГОН. Нашто яму крычаць?

УЛАДЗІМЕР. На каня.

Цішыня.

ЭСТРАГОН. Хадзем!

УЛАДЗІМЕР. Куды? (*Паўза.*) Можна, ужо сёньня ўвечары будзем спаць у яго, у цяпле, на сухім, з поўным пузам, на саломе.
Лепш чакаць. Ці ня так?

ЭСТРАГОН. Але не ўначы?

УЛАДЗІМЕР. Пакуль што дзень.

Цішыня.

ЭСТРАГОН (*раптоўна*)³⁸. Я згаладаў!

УЛАДЗІМЕР. Хочаш моркаўку?

ЭСТРАГОН. Толькі гэта засталася?

УЛАДЗІМЕР. Я, здаецца, маю яшчэ нейкую рэпу.

ЭСТРАГОН. Дай мне тады моркаўку. *(Уладзімер корпаецца ў кішэнях, выймае рэпу і падае Эстрагону. Эстрагон адгрызае кавалак. Са злосьцю³⁹.)* Гэта рэпа!

УЛАДЗІМЕР. Ой, прашу прабачэння! Галаву даў бы на адсячэнне, што гэта моркаўка. *(Ізноў поркаецца ў кішэнях, знаходзячы, аднак, адны рэпы.)* Рэпы, адны рэпы. *(Поркаецца далей.)* Ты, мабыць, зьеў ужо апошнюю. *(Поркаецца далей.)* Чакай, ёсьць. *(Урэшце выцягвае моркаўку і падае Эстрагону.)* Калі ласка. *(Эстрагон рукавом выцірае моркаўку і пачынае есці.)* Рэпа. *(Эстрагон аддае Ўладзіміру рэпу.)* Пакінь сабе кавалак на потым, болей ужо няма.

ЭСТРАГОН *(пражоўваючы)*. Я задаў табе пытаньне.

УЛАДЗІМЕР. А?

ЭСТРАГОН. Ці ты мне адказаў?

УЛАДЗІМЕР. Як моркаўка?

ЭСТРАГОН. Саладзенькая.

УЛАДЗІМЕР. Тады выдатна. *(Паўза.)* Дык што ты там хацеў спытаць?

ЭСТРАГОН. Забыўся. *(Перажоўвае.)* І гэта мяне раздражняе. *(Пяшчотна прыглядаецца да моркаўкі, круціць яе ў руках.)* Цудоўная! *(Смокча ейны кончык у задумьні.)* Так, успомніў.

Адгрызае кавалак.

УЛАДЗІМЕР. Ну?

ЭСТРАГОН *(з поўным ротам, тупа)*. Ці мы зьняволеныя?

УЛАДЗІМЕР. Не разумею, пра што ты гаворыш⁴⁰.

ЭСТРАГОН *(перажоўваючы, праглынаючы)*. Пытаюся, ці мы ёсьць зьняволенымі.

УЛАДЗІМЕР. Зьняволенымі?

ЭСТРАГОН. Зьня-воленымі.

УЛАДЗІМЕР. Што ты маеш на ўвазе?

ЭСТРАГОН. Ня ведаеш, што такое зьняволеныя.

УЛАДЗІМЕР. Зьняволеныя кім? Чые зьняволеныя?

ЭСТРАГОН. Ну гэтага, твайго там.

УЛАДЗІМЕР. Гадо? Зьняволеныя Гадо? З чаго ты гэта ўзяў! Нічога падобнага. *(Паўза.)* Пакуль яшчэ не.

ЭСТРАГОН. Ягонае імя Гадо?

УЛАДЗІМЕР. Так мне здаецца.

ЭСТРАГОН. Гм. *(Уздымае рэштку моркаўкі і круціць ёю перад вачыма.)* Цікава, чым болей я ем, тым меней смачнай яна здаецца.

УЛАДЗІМЕР. У мяне наадварот.

ЭСТРАГОН. У якім сэнсе?

УЛАДЗІМЕР. Чым болей ем, тым болей прызвычайваюся да лайна⁴¹.

ЭСТРАГОН *(Надоўга задумваецца.)*. І гэта, па-твойму, наадварот?

УЛАДЗІМЕР. Справа густу.

ЭСТРАГОН. Смаку.

УЛАДЗІМЕР. Нікуды ня дзенесься.

ЭСТРАГОН. Нічога не папішаш.

УЛАДЗІМЕР. Які ты ёсьць, такі й застанесься.

ЭСТРАГОН. Гэтага ўжо не асіліш.

УЛАДЗІМЕР. Сутнасць усё адно ніколі не змяняецца.

ЭСТРАГОН. Нічога ня зробіш. *(Падае рэштку моркаўкі Ўладзіміру.)* Хочаш скончыць?

Паблізу чуецца жаклівы крык. Эстрагон упускае моркаўку. Абодва стаяць нерухомыя, пасля кідаюцца ў кірунку кулісаў. Эстрагон спыняецца, бяжыць назад, падымае моркаўку, упіхвае ў кішэнь, бяжыць да Ўладзіміра, які чакае яго, ізноў спыняецца, ізноў бяжыць назад, падымае чаравік, ізноў бяжыць да Ўладзіміра, які чакае яго, пасля чаго з галавамі,

утуленымі ў плечы, адварочваюцца ад небяспэкі, чакаюць. Уваходзяць Пахно і Лёсік. Пахно кіруе Лёсікам з дапамогай шворкі, якой абвязаная шыя Лёсіка. Шворка настолькі даўгая, што Пахно паказваецца з-за кулісы адно тады, калі Лёсік ужо ў цэнтры сцэны. Лёсік нясе цяжкую валізу, раскладаны зэдлік, кошык зь ежаю і плашч (навешаны праз плячо); Пахно трымае пугу.

ПАХНО (з-за кулісы). Но!⁴² (Ляскае пугай. Зьяўляецца Пахно. Перасякаюць сцэну. Лёсік мінае Ўладзіміра і Эстрагона і выходзіць. Пахно, убачыўшы Ўладзіміра і Эстрагона, нечакана спыняецца. Шворка нацягваецца. Пахно раптоўна торгае за шворку.) Назад!

Чуваць, як Лёсік падае з усім багажом. Уладзімер і Эстрагон пазіраюць у ягоны бок, нібыта хочучы яму дапамагчы, а ўвядначас баючыся ўблытвацца не ў свае справы. Уладзімер робіць крок у кірунку Лёсіка. Эстрагон прытрымлівае яго за рукаво.

УЛАДЗІМЕР. Пусьці мяне!

ЭСТРАГОН. Ня тузайся!

ПАХНО. Асьцярожна! Ён злы. (Уладзімер і Эстрагон пазіраюць на Пахно.) Да незнаёмых.

ЭСТРАГОН (ціха). Гэта ён?

УЛАДЗІМЕР. Хто?

ЭСТРАГОН (спрабуючы ўспомніць імя)⁴³. Ну... Гэты...

УЛАДЗІМЕР. Гадо?

ЭСТРАГОН. Так.

ПАХНО. Дазвольце прадставіцца: мяне зваць Пахно.

УЛАДЗІМЕР (да Эстрагона)⁴⁴. Скуль жа!

ЭСТРАГОН. Сказаў: Гадо.

УЛАДЗІМЕР. Нічога падобнага!

ЭСТРАГОН (да Пахно, нясьмела)⁴⁵. Прабачце, вы не спадар Гадо?

ПАХНО (нагрозьліва). Мяне зваць Пахно! (Цішыня.) Пахно! (Цішыня.)⁴⁶ Вы ня ведаеце майго прозьвішча? (Цішыня.) Пытаюся, ці вы ня ведаеце майго прозьвішча?

Уладзімер і Эстрагон пазіраюць адно на аднаго запытальна.

ЭСТРАГОН (нібыта ўспамінае). Пухно... Пахно ...

УЛАДЗІМЕР (падобна). Пахно... Пухно ...⁴⁷

ПАХНО. ПППАХ-ННО!

ЭСТРАГОН. А! Пахно... Зараз, зараз... Пахно...

УЛАДЗІМЕР. Пахно ці Пухно?

ЭСТРАГОН. Пахно... не... на жаль... не прыпамінаю...

Пахно падыходзіць нагрозьліва⁴⁸.

УЛАДЗІМЕР (прымірэнча). Я ведаў некалі сям'ю Гарно. Маці хварэла на ганарэю⁴⁹.

ЭСТРАГОН (насьпешліва). Мы нетугэйшыя, спадару.

ПАХНО (спыняючыся). Але ж вы – людзкія істоты. (Надзявае акуллары.) Як бачу. (Здымае акуллары.) Таго самага віду, што і я. (Заходзіцца страшэнным рогатам.) Таго самага віду, што і Пахно! Створаныя па вобразе й падабенстве Божым⁵⁰.

УЛАДЗІМЕР. Ну, разумееце...

ПАХНО (перапыняючы). Хто ён, гэты Гадо?

ЭСТРАГОН. Гадо?

ПАХНО. Вы прынялі мяне за нейкага Гадо.

УЛАДЗІМЕР. Не, не, спадару, ані на хвіліну.

ПАХНО. Хто гэта такі?

УЛАДЗІМЕР. Ну... гэта як бы... знаёмы.

ЭСТРАГОН. Але ж дзе там, ледзь яго ведаем.

УЛАДЗІМЕР. Праўда... мы не знаёмыя зь ім вельмі добра... але, нягледзячы на тое...

ЭСТРАГОН. Што да мяне, я б яго нават не пазнаў.

ПАХНО. Вы прынялі мяне за яго.

ЭСТРАГОН (*адступаючы ад Пахно*)⁵¹. Ну... разумееце... цёмна... стомленасьць... напружанасьць... чаканьне... так што, прызнаюся... што на хвіліну мне здалося...

УЛАДЗІМЕР. Ня слухайце яго, ня слухайце!

ПАХНО. Чаканьне? Дык вы чакалі яго?

УЛАДЗІМЕР. Ну, разумееце...

ПАХНО. Тут? На маёй зямлі?

УЛАДЗІМЕР. Нават у думках ня мелі нічога зламыснага.

ЭСТРАГОН. З добрымі намерамі.

ПАХНО. Дарога для ўсіх.

УЛАДЗІМЕР. Так мы й меркавалі.

ПАХНО. Ганьба, але гэта так.

ЭСТРАГОН. Нікуды ня дзенься.

ПАХНО (*з панскім жэстам*). Добра, хопіць пра гэта. (*Торгае за шворку.*) Падымайся! (*Паўза.*) Як заваліцца, то адразу ж засынае. (*Торгае за шворку.*) Уставай, скаціна! (*Чуваць, як Лёсік устае ды падымае багаж. Пахно торгоае за шворку.*) Назад! (*Лёсік уваходзіць задам.*) Стой! (*Лёсік спыняецца.*) Кругом! (*Лёсік паварочваецца. Да Ўладзіміра і Эстрагона, ветліва.*) Спадарове, я рады пазнаёміцца з вамі. (*Бачачы недавер на іхных тварах.*) Сапраўды, вельмі рады. (*Торгае за шворку.*) Бліжэй! (*Лёсік падыходзіць.*) Стой! (*Лёсік спыняецца. Да Ўладзіміра і Эстрагона.*) Шлях доўжыцца, спадарове, калі вандруеш у самоце ўжо... (*Пазірае на гадзіннік.*) ...ужо... (*Лічыць.*) ...шэсьць гадзінаў, так-так, шэсьць гадзінаў запар, і не сустракаеш ані жывой душы. (*Да Лёсіка.*) Плашч! (*Лёсік ставіць валізу, падыходзіць, падае плашч, вяртаецца, падымае валізу.*) Трымай гэта! (*Пахно падае яму пугу. Лёсік падыходзіць, маючы абедзьве рукі занятыя, нахіліўшыся, бярэ пугу ў рот, пасля чаго вяртаецца на сваё месца. Пахно пачынае апранаць плашч, перастае апранацца.*) Плашч! (*Лёсік ставіць усё, падыходзіць да Пахно, дапамагае яму апрануць плашч, вяртаецца, ізноў усё падымае.*) Адчуваецца ўжо надыход восені⁵². (*Пахно зашпільвае да канца плашч, нахіляецца, аглядае сябе і выпростаецца.*) Пуга! (*Лёсік падыходзіць, нахіляецца, Пахно вырывае яму пугу з зубоў, Лёсік вяртаецца на сваё месца.*) Так, так, спадарове, не магу доўга абмысьціцца без прысутнасці блізкіх. (*Надзявае акуллары і прыглядаецца да двух блізкіх.*) Нават калі падабенства ня вельмі дакладнае. (*Здымае акуллары*)⁵³. Да Лёсіка.) Зэдлік! (*Лёсік ставіць валізу і кошык, падыходзіць, раскладае зэдлік, ставіць яго на зямлю, вяртаецца на сваё месца, падымае валізу і кошык. Пахно пазірае на зэдлік.*) Бліжэй! (*Лёсік ставіць валізу і кошык, падыходзіць, падсоўвае зэдлік, вяртаецца на сваё месца, падымае валізу і кошык. Пахно садзіцца, наканечнікам пугі дакранаецца да грудзей Лёсіка і адпіхвае яго.*) Назад! (*Лёсік адступае на адзін крок*)⁵⁴. Далей! (*Лёсік адступае яшчэ на адзін крок.*) Стой! (*Лёсік спыняецца. Да Ўладзіміра і Эстрагона.*) Таму я, калі дазволіце, пабуду з вамі хвіліну, перад тым як выршу далей у няведамае. (*Да Лёсіка.*) Кошык! (*Лёсік падыходзіць, падае кошык, вяртаецца на сваё месца.*) Сьвежае паветра ўзмацняе апэтэты. (*Адчыняе кошык, выймае зь яго кавалак курыцы і бутэльку віна. Да Лёсіка.*) Кошык! (*Лёсік падыходзіць, бярэ кошык, вяртаецца на сваё месца, стайць нерухома.*) Далей! (*Лёсік адступае на адзін крок.*) Тут! (*Лёсік спыняецца.*) Ад яго сьмярдзіць... Вашае здароўе!

*П'е проста з бутэлькі*⁵⁵, ставіць яе на зямлю і пачынае есьці. Цішыня. Уладзімер і Эстрагон, сьпярыша нясьмела, пасля ўжо больш упэўнена, пачынаюць кружляць вакол Лёсіка, аглядаючы яго з ног да галавы. Пахно пражэрліва есьць курыцу, высмоктвае косткі і выкідае іх. Лёсік паступова прагінаецца, пакуль валіза і кошык не дакрануцца да зямлі, тады выпростаецца раптоўна ды зноў пачынае прагінацца. У рытме таго, хто сьпіць стоячы.

ЭСТРАГОН. Што зь ім?

УЛАДЗІМЕР. Робіць уражаньне стомленага.

ЭСТРАГОН. Чаму ён не паставіць багажу?

УЛАДЗІМЕР. Адкуль мне ведаць? (*Набліжаюцца да яго.*) Зважай!

ЭСТРАГОН. Зачапі яго нейкім словам.

УЛАДЗІМЕР. Паглядзі!

ЭСТРАГОН. Куды?

УЛАДЗІМЕР (*паказваючы*). На шыю!

ЭСТРАГОН (*гледзячы на шыю*). Нічога ня бачу.

УЛАДЗІМЕР. Сюды.

Эстрагон становіцца на месца Ўладзіміра.

ЭСТРАГОН. Папраўдзе!

УЛАДЗІМЕР. Адкрытая рана!

ЭСТРАГОН. Ад шворкі.

УЛАДЗІМЕР. Ад трэньня.

ЭСТРАГОН. Гэта непазьбежна.

УЛАДЗІМЕР. Ад пятлі.

ЭСТРАГОН. Ад муляння⁵⁶.

Далей уважліва прыглядаюцца да яго, засяроджваюць увагу на твары.

УЛАДЗІМЕР (*зайздросна*)⁵⁷. Няблага выглядае.

ЭСТРАГОН (*паціскаючы плячыма, скрывіўшыся*). Ты так мяркуеш?

УЛАДЗІМЕР. Крышку жанчынападобны.

ЭСТРАГОН. Бачыш, сьліна цячэ.

УЛАДЗІМЕР. Гэта непазьбежна.

ЭСТРАГОН. І пена.

УЛАДЗІМЕР. Можа, ён дуркаваты.

ЭСТРАГОН. Крэтын.

УЛАДЗІМЕР (*набліжаючы галаву*). У яго вальляк.

ЭСТРАГОН (*таксама набліжаючыся*). Неабавязкова.

УЛАДЗІМЕР. Цяжка дышае.

ЭСТРАГОН. Гэта непазьбежна.

УЛАДЗІМЕР. А ягоныя вочы!

ЭСТРАГОН. Што зь імі?

УЛАДЗІМЕР. Вылазяць з вачніцаў.

ЭСТРАГОН. Выглядае, нібы зараз падохне.

УЛАДЗІМЕР. Цяжка сказаць. (*Паўза*.) Запытай у яго штосьці.

ЭСТРАГОН. Ці будзе гэта дарэчы?

УЛАДЗІМЕР. А чым мы рызыкуем?

ЭСТРАГОН (*нясьмела*). Прабачце, калі ласка...

УЛАДЗІМЕР. Гучней.

ЭСТРАГОН (*гучней*). Прабачце, калі ласка...

ПАХНО. Пакіньце яго ў спакоі! (*Паварочваюцца да Пахно, які, скончыўшы есьці, выцірае рукавом рот*.) Ня бачыце, што ён хоча адпачыць? Кошык!⁵⁸ (*Выймае люльку і пачынае яе набіваць. Эстрагон заўважае на зямлі косткі курыцы і глядзіць на іх прагна. Пахно чыркае запалкай і спрабуе запаліць люльку*.) Кошык! (*Лёсік стаіць нерухома, Пахно са злосьцю адкідае запалку і торгае за шворку*.) Кошык! (*Лёсік ледзь ня падае, ачуньвае, надыходзіць, кладзе бутэльку ў кошык, вяртаецца на месца, стаіць, як і раней. Эстрагон глядзіць на косткі, Пахно чыркае іншай запалкай і запальвае люльку*.) А што ж вы хочаце, гэтая праца не для яго. (*Уцягвае клуб дыму, выпростае ногі*.) Вось так, нашмат лепей.

ЭСТРАГОН (*нясьмела*). Прабачце, калі ласка, спадару...

ПАХНО. У чым справа, добры чалавеча?

ЭСТРАГОН. Гм... ці вы ўжо скончылі... ці будуць вам яшчэ патрэбныя... гэтыя косткі?

УЛАДЗІМЕР (*абураны*). Ня мог пачакаць!

ПАХНО. Не, не, няма нічога дрэннага ў тым, што ён пытаецца. Ці будуць мне патрэбныя косткі? (*Штурхае іх наканечнікам пугі*.) Не, што да мяне, я ўжо іх не патрабую. (*Эстрагон робіць крок у кірунку касьцей*.) Але... (*Эстрагон спыняецца*.) ...але ў прынцыпе косткі належаць нашэнніку. Так што трэба спытаць дазволу ў яго. (*Эстрагон паварочваецца да Лёсіка, вагаецца*.) Ну, сьмялей, пытайцеся, ён вам адкажа.

Эстрагон крочыць у бок Лёсіка, становіцца насупраць.

ЭСТРАГОН. Прабачце, калі ласка... прабачце, спадару...

Лёсік не рэагуе. Пахно ляскае пугай. Лёсік падымае галаву.

ПАХНО. Да цябе зьвяртаюцца, скаціна! Адказвай! (*Да Эстрагона*.) Ну, яшчэ раз.

ЭСТРАГОН. Прабачце, калі ласка, ці вы маеце ахвоту на гэтыя косткі?

Лёсік доўгі час глядзіць на Эстрагона.

ПАХНО (у захапленні). «Спадару!» (Лёсік схіляе галаву.) Адказвай! Хочаш косьці альбо не? (Лёсік маўчыць. Да Эстрагона.) Вашыя, забірайце. (Эстрагон кідаецца на косткі, збірае іх і пачынае абгрызаць.) Дзіўна. Ніколі не адмаўляўся. (Пазірае на Лёсіка занепакоена.) Што ж гэта будзе, калі ён раптам тут у мяне расхварэецца!

Пыхкае люлькай.

УЛАДЗІМЕР (выбухаючы). Ганьба!

Цішыня. Эстрагон, аслупянелы, перастае грызці косьці, пазірае па чарзе то на Ўладзіміра, то на Пахно. Пахно ўдавана⁵⁹ спакойны. Уладзімер усё больш прысаромлены.

ПАХНО (да Ўладзіміра). Ці гэта намёк на штосьці канкрэтнае?

УЛАДЗІМЕР (рашуча, зайкаючыся). Ставіцца да чалавека... (Паказваючы на Лёсіка.) ...гэткім чынам... да людзкой істоты... на маю думку... не... гэта ганьба!

ЭСТРАГОН (не жадаючы адстаць). Сорам!

Далей грызе косьці.

ПАХНО. Вы надта строгія, спадарове. (Да Ўладзіміра.) Колькі вам год, даруйце за нетактоўнасьць? (Цішыня.) Шэсьцьдзесят? Семдзесят? (Да Эстрагона.) Колькі б вы яму далі?

ЭСТРАГОН. Адзінаццаць⁶⁰.

ПАХНО. Я нетактоўны. (Выбівае люльку аб пугу, падымаецца.) Я мушу вас пакінуць. Дзякуй за кампанію. (Думае.) Хіба што выкуры яшчэ адну люльку. Як вы мяркуеце? (Маўчаць.) Не, я не закаранелы курэц, я куру вельмі мала, рэдка здараецца, каб я курыў адну люльку за другой, (Кладзе руку на сэрца.) гэта шкодзіць майму сэрцу. (Паўза.) Усё гэты халерны нікатын, яго ўсё адно паглынаеш, нягледзячы на ​​любую перасьцярогу. (Уздыхае.) Ведаецца, пра што я кажу. (Цішыня.) А можа, вы ня курыце, га? Так? Не? Зрэшты, гэта драбязя. (Цішыня.) Але як тут цяпер сесьці, калі я ўжо ўстаў? Каб гэта было натуральна, каб не выглядала – так бы мовіць – на нейкую бязвольнасьць. (Да Ўладзіміра.) Вы казалі што-небудзь? (Цішыня.) Можа, вы нічога не казалі? (Цішыня.) Зрэшты, гэта драбязя. Дайце-тка падумаць...

Думае.

ЭСТРАГОН. Вось так, нашмат лепей.

Кладзе косткі ў кішэнь.

УЛАДЗІМЕР. Хадзем.

ЭСТРАГОН. Ужо?

ПАХНО. Адно хвіліначку! (Торгае за шворку.) Зэдлік! (Указвае пугай на зэдлік. Лёсік падсоўвае зэдлік.) Бліжэй! Тут! (Сядае. Лёсік вяртаецца, падымае валізу й кошык.) Удалося!

Пачынае набіваць люльку.

УЛАДЗІМЕР (раптоўна)⁶¹. Хадзем!

ПАХНО. Спадзяюся, вы не празь мяне сыходзіце? Застаньцеся яшчэ на хвілінку, не пашкадуеце!

ЭСТРАГОН (чакаючы падачкі). Мы не сьпяшаемся.

ПАХНО (закурыўшы люльку). Другая ўжо меней прыемная... (Выймае з роту люльку, прыглядаецца да яе.) ...за першую, то бок. (Кладзе люльку назад у рот.) Хоць, уласна кажучы, смакуе таксама.

УЛАДЗІМЕР. Пайду я адсюль.

ПАХНО. Ня можа стрываць маёй прысутнасьці. Можа, я і ня надта людзкі, але ці варта гэтым пераймацца? (Да Ўладзіміра.) Раю падумаць, перш чым учыніць нейкае глупства. Дапусьцім, што спадар цяпер адыходзіць, сярод белага дня, бо, нягледзячы ні на што, яшчэ дзень. (Усе тры пазіраюць на неба.) Добра. (Перастаюць глядзець на неба.)⁶² Ну, і што затым... (Выймае з роту люльку, правярае яе.) Згасла... (Запальвае яе нанова.) Што тады... (Пыхкае.)⁶³ Што тады... (Пыхкае.) Што будзе з вашай сустрэчай з гэтым, як яго... Гадэ... Гадо... (Цішыня.) Ну, вы ведаеце, пра каго я кажу... гэты, ад каго залежыць ваша будучыня... (Паўза.) Прынамсі, найбліжэйшая.

ЭСТРАГОН. Ён мае рацыю.

УЛАДЗІМЕР. Адкуль вы ведаеце гэта?

ПАХНО. Ну вось, калі ласка, ён ізноў размаўляе са мною! Мы яшчэ станем сябрамі.

ЭСТРАГОН. Чаму ён не паставіць багажу?

ПАХНО. Я сам з прыемнасьцю спаткаў бы яго. Чым больш людзей сустракаю, тым больш шчаслівым пачуваюся. Самая мізэрная істота вучыць нас нечаму, узбагачае, дазваляе лепш адчуць сваё шчасьце. Нават спадар... *(Знарок пазірае на іх на чарзе, каб зразумелі, што ён мае на ўвазе абодвух.)* ...нават спадар, хто ведае, магчыма, даў мне штосьці.

ЭСТРАГОН. Чаму ён не паставіць багажу?

ПАХНО. Хоць гэта было б для мяне нечаканым.

УЛАДЗІМЕР. Вам задалі пытаньне.

ПАХНО *(захоплены)*. Пытаньне? Хто? Што? *(Цішыня.)* Вы толькі што дрыжэлі ад страху, зьвяртаючыся да мяне, як да вяльможнага пана. А цяпер задаеце мне пытаньні. Гэта ўсё кепска скончыцца!

УЛАДЗІМЕР *(да Эстрагона)*. Спадзяюся, што цяпер ён цябе пачуе.

ЭСТРАГОН *(круцячыся вакол Лёсіка)*. Што?

УЛАДЗІМЕР. Паспрабуй спытаць цяпер. Зараз ужо да яго дойдзе.

ЭСТРАГОН. Пра што спытаць?

УЛАДЗІМЕР. Чаму не паставіць багажу.

ЭСТРАГОН. Так, цікава было б ведаць.

УЛАДЗІМЕР. Ну дык спытай яго, ня можаш, ці што?

ПАХНО *(які пільна назіраў за перамовамі з боязьню, каб не зьмянілі тэмы)*. Дык вы пытаецеся, чаму ён не паставіць багажу, ці так?

УЛАДЗІМЕР. Дакладна.

ПАХНО *(да Эстрагона)*. Вы таксама?

ЭСТРАГОН *(працягваючы круціцца вакол Лёсіка)*. Дыхае, як цюлень.

ПАХНО. Ужо адказваю. *(Да Эстрагона)*. Калі ласка, не варушыцеся якую хвілінку, мяне гэта нэрвуе!

УЛАДЗІМЕР. Зважай.

ЭСТРАГОН. Што такое?

УЛАДЗІМЕР. Ён будзе прамаўляць.

Эстрагон падыходзіць да Ўладзіміра⁶⁴. Яны нерухома, плячо ў плячо, чакаюць.

ПАХНО. Цудоўна. Ці ўсе падрыхтаваныя? Ці ўсе глядзяць на мяне? *(Пазірае на Лёсіка, торгае за шворку. Лёсік уздымае галаву.)* Глядзі на мяне, скаціна! *(Лёсік глядзіць на яго.)* Цудоўна. *(Кладзе ў кішэнь люльку, выймае малы распыляльнік⁶⁵ і спырскае горла, кладзе распыляльнік назад у кішэнь, адкашліваецца, сплёўвае, ізноў выймае распыляльнік, яшчэ раз спырскае горла, кладзе распыляльнік назад у кішэнь.)* Я падрыхтаваны. Ці ўсе мяне слухаюць? *(Пазірае на Лёсіка, торгае за шворку.)* Бліжэй! *(Лёсік падыходзіць.)* Тут! *(Лёсік спыняецца.)* Ці ўсе падрыхтаваныя? *(Глядзіць на ўсіх на чарзе, напрыканцы на Лёсіка, торгае за шворку.)* Ну, што такое? *(Лёсік падымае галаву.)* Не люблю казаць у паражнечу. Парадак. Дазвольце сабрацца з думкамі.

Разважае.

ЭСТРАГОН. Пайдзі адсюль.

ПАХНО. А пра што вы мяне, уласна кажучы, пыталі?

УЛАДЗІМЕР. Чаму ён...

ПАХНО *(злосна)*. Не перапыняйце мяне! *(Паўза. Спакойна.)* Калі мы будзем прамаўляць усе адначасна, то ня дойдзем ні да якіх высноваў. *(Паўза.)* Пра што гэта я казаў? *(Паўза. Гучней.)* Пра што гэта я казаў?

Уладзімер наказвае перагружанага нашэньніка. Пахно глядзіць на яго без разуменьня.

ЭСТРАГОН *(зь сілаю)*. Багаж! *(Паказвае на Лёсіка.)* Чаму? Увесь час трымае. *(Схіляецца, цяжка дыхае.)* Чаму не паставіць. *(Раскладае рукі, вытростваецца з палёгкай.)* Чаму?

ПАХНО. А! Адрозьніваць трэба было гэтак казаць. Чаму ён не аблегчыць сабе жыцьцё? Паспрабуйма гэта патлумачыць. Ці ён ня мае на гэта права? Мае. Значыць, ня хоча. Вось і ўсё тлумачэньне. Чаму аднак ня хоча? *(Паўза.)* Дык вось, спадары, таму...

УЛАДЗІМЕР *(да Эстрагона)*⁶⁶. Зважай цяпер.

ПАХНО. ...Што ён хоча падлашчыцца да мяне, каб я не пазбавіўся яго.

ЭСТРАГОН. Як гэта?

ПАХНО. Магчыма, я ня вельмі ясна сказаў. Ён хоча мяне змякчыць, каб я й ня думаў нават зь ім расставіцца. Не, не, гэта таксама крыху ня тое.

УЛАДЗІМЕР. Вы б хацелі пазбавіцца ад яго?

ПАХНО. Ён хоча абдурыць мяне, але яму ня ўдасца.

УЛАДЗІМЕР. Вы б хацелі пазбавіцца ад яго?

ПАХНО. Ён уяўляе сабе, што калі я пабачу, як добра ён выконвае сваю працу нашэнніка, гэта схіліць мяне да таго, каб і надалей трымаць яго ў гэтай ролі.

ЭСТРАГОН. Ці ён вам болей не патрэбны?

ПАХНО. Праўду кажучы, нашэннік зь яго ніякі.

УЛАДЗІМЕР. Вы б хацелі пазбавіцца ад яго?

ПАХНО. Ён уяўляе, што калі створыць уражаньне нястомнага, то я раскаюся ў сваім рашэнні. Вось такі яго нікчэмны план. Нібыта бракуе рук для працы! (*Усе трое назіраюць на Лёсіка.*) Атлант, сын Юпітэра!⁶⁷ (*Цішыня.*) Ну, бадай што, усё. Мяркую, што адказ вычарпальны. Нешта яшчэ?

Спрыскае горла.

УЛАДЗІМЕР. Вы б хацелі пазбавіцца ад яго?

ПАХНО. Зьвярніце ўвагу на тое, што я таксама мог бы быць на ягоным месцы, а ён на маім. Каб не здарылася наадварот. Кожнаму сваё, як кажучы.

УЛАДЗІМЕР. Вы б хацелі пазбавіцца ад яго?

ПАХНО. Паўтарыце, калі ласка?

УЛАДЗІМЕР. Вы б хацелі пазбавіцца ад яго?

ПАХНО. Канечне ж! Але замест таго, каб прагнаць яго, што, вядома, у маёй моцы, то бок проста выставіць за дзьверы, я вяду яго, маючы добрае сэрца, на кірмаш Збаўцы, дзе спадзяюся яшчэ атрымаць за яго штосьці. Папраўдзе кажучы, рэч ня ў тым, каб праганяць такіх істотаў. Лепей было б іх забіваць.

Лёсік плача.

ЭСТРАГОН. Ён плача!

ПАХНО. Нават старыя сабакі маюць больш годнасьці. (*Падае Эстрагону хусьцінку.*) Ну, суцяшайце яго, калі так шкадуецца. (*Эстрагон вагаецца.*) Ну, што ж вы! (*Эстрагон бярэ хусьцінку.*) Давайце, вытрыце ягоныя сьлёзы, каб ён ня думаў, што ўсе яго пакінулі.

Эстрагон далей вагаецца.

УЛАДЗІМЕР. Дай, я гэта зраблю.

Эстрагон ня хоча аддаць хусьцінку. Б'юцца за яе, як дзеці.

ПАХНО. Пасыпайцеся. Зараз перастане. (*Эстрагон падыходзіць да Лёсіка й бярэцца выціраць яму вочы. Лёсік гвалтоўна б'е яго ў лытку. Эстрагон упускае хусьцінку, адскоквае назад, кульгае на сцэне, крычыць ад болю.*) Хустка!

Лёсік ставіць валізу й кошык, падымае хусьцінку, падыходзіць да Пахно, падае яму хусьцінку, падымае валізу й кошык.

ЭСТРАГОН. Сьвіньня! Скаціна! (*Падцягвае калашыну.*) Ён параніў мяне!

ПАХНО. Я казаў, што ён ня любіць незнаёмых.

УЛАДЗІМЕР (*да Эстрагона*). Пакажы. (*Эстрагон наказвае яму нагу. Да Пахно, са злосьцю.*) Крывавіць!

ПАХНО. Гэта добры знак.

ЭСТРАГОН (*на адной назе*). Ніколі ўжо не змагу хадзіць!

УЛАДЗІМЕР (*клапатліва*). Я буду цябе насіць. (*Паўза.*) Калі будзе трэба.

ПАХНО. Ужо ня плача. (*Да Эстрагона.*) У пэўным сэнсе, вы замянілі яго. (*Лірычна.*) Сьлёз на сьвеце заўсёды аднолькавая колькасьць. Калі нехта перастае плакаць, недзе пачынае плакаць іншы. Гэтак і са сьмехам. (*Сьмяецца.*) Дык не наракайма ж на нашу эпоху, яна ня больш трагічная за ўсе папярэднія. (*Цішыня.*) Але й хваліць ня трэба. (*Цішыня.*) Проста не размаўляйма пра яе. (*Цішыня. Разважліва*⁶⁸.) Факт, насельніцтва паболела.

УЛАДЗІМЕР. Паспрабуй зрабіць колькі крокаў.

Эстрагон праходзіць некалькі крокаў кульгаючы, спыняецца насупраць Лёсіка, плюе на яго, пасля чаго садзіцца на камяні, на якім сядзеў раней.

ПАХНО. Ведаеце, хто навучыў мяне ўсім гэтым прыгожым рэчам. *(Паўза. Паказваючы пальцам на Лёсіка.)* Ён! Мой Лёсік!

УЛАДЗІМЕР *(гледзячы на неба.)* Ці гэтая ноч ніколі не надыйдзе?

ПАХНО. Каб ня ён, мае пачуцці й думкі былі б зьвязаныя выключна з маім... мала важным заняткам. *(Паўза. Раптоўна.)*⁶⁹ Яны былі б прыземленыя й нізкія! *(Спакайнай.)* Прыгажосьць, міласэрнасьць, найвышэйшая праўда былі для мяне недасягальнымі – я ўсьведамляў гэта. Таму я ўзяў сабе блазньюка.

УЛАДЗІМЕР *(міжвольна адрываецца ад сузіраньня неба).* Блазньюка?

ПАХНО. Гэта было каля шасьцідзiesiąці год таму... *(Лічыць у пямяці.)* ...так, амаль шэсьцьдзiesiąт. *(Выпроставаючыся з гонарам.)* Вы б казалі, што мне столькі? *(Уладзімер пазірае на Лёсіка.)* Пры ім я выглядаю як маладзён, хіба ж не? *(Паўза. Да Лёсіка.)* Капляюш! *(Лёсік ставіць кошык і здымае капляюш. Вакол твару ападаюць доўгія сівыя валасы. Бярэ капляюш пад паху і падьмае кошык.)* А цяпер глядзіце. *(Пахно здымае капляюш*⁷⁰*. Ён цалкам лысы . Ізноў надзявае.)* Бачылі?

УЛАДЗІМЕР. Што такое блазньюк?

ПАХНО. Спадар нетугэйшы? Ці спадар увогуле з нашай эпохі? Раней былі скамарохі. Цяпер можна прыдбаць блазньюка, калі маеш грошы.

УЛАДЗІМЕР. І цяпер вы яго выганяеце? Такого старога, вернага слугу!

ЭСТРАГОН. Сьвіньня!

Пахно ўсё больш узбуджаны.

УЛАДЗІМЕР. Вы высмакталі зь яго ўсё найлепшае й цяпер выкідаеце яго як... *(Шукае акрэсьленьня.)* ...як лушпіныне ад банана. Вы прызнаеце, што гэта...

ПАХНО *(стогнучы, трымаючыся за галаву).* Я ўжо не вытрымліваю... гэтага, што ён вырабляе... вы нават не ўяўляеце... гэта страшна... ён мусіць адыйсьці... *(Махае рукамі.)* Ён даводзіць мяне да вар'яцтва... *(Не вытрымлівае празмернага напружаньня, хавае галаву ў далонях.)* Я больш не магу... не магу...

Цішыня. Усе глядзяць на Пахно. Лёсік дрыжыць.

УЛАДЗІМЕР. Ён больш ня можа.

ЭСТРАГОН. Гэта страшна.

УЛАДЗІМЕР. Даводзіць яго да вар'яцтва.

ЭСТРАГОН. Гэта нягодна.

УЛАДЗІМЕР *(да Лёсіка).* Як сьмееш? Гэта ганебна! Такі добры пан! Так яго мучыць! Пасья ўсіх гэтых год! Гэта ж трэба!

ПАХНО *(рыдаючы).* А калісьці ён быў такі мілы... такі паслужлівы... дасьціпны... наглядаў за мною, як анёл... а цяпер... цяпер ён забівае мяне...

ЭСТРАГОН *(да Ўладзіміра).* Дык ён хоча замяніць яго?

УЛАДЗІМЕР. Што?

ЭСТРАГОН. Ён хацеў бы замяніць яго? Альбо яму ўжо ніхто не патрэбны на гэтае месца?

УЛАДЗІМЕР. Ня думаю.

ЭСТРАГОН. Што?

УЛАДЗІМЕР. Ня ведаю.

ЭСТРАГОН. Спытай яго.

ПАХНО *(супакоіўшыся).* Ня ведаю, што са мной здарылася, спадарове. Выбачайце. Забудзьце пра гэта. *(Патроху авалодвае сабою.)* Я ня памятаю ўжо дакладна, што казаў, але можаце быць упэўненыя, што ў гэтым не было ні слова праўды. *(Выпроставаецца, б'е ў грудзі.)* Ці я выглядаю на такога чалавека, які дазволіў бы сябе мучыць? Ну, скажыце самі! *(Корнаецца ў кішэнях.)* Куды падзелася люлька?

УЛАДЗІМЕР. Чароўны вечар.

ЭСТРАГОН. Незабыўны.

УЛАДЗІМЕР. І яшчэ ня скончыўся.

ЭСТРАГОН. Так, нібыта.

УЛАДЗІМЕР. Толькі пачынаецца.

ЭСТРАГОН. Жудасна.

УЛАДЗІМЕР. Проста відовішча.

ЭСТРАГОН. Як у цырку.

УЛАДЗІМЕР. У канцэртнай залі.

ЭСТРАГОН. У цырку.

ПАХНО. Куды падзеўся мой цыбук?

ЭСТРАГОН. Ну й сьмехата! Ён згубіў сваю люльчыну.

Гучна сьмяецца.

УЛАДЗІМЕР. Зараз вярнуся.

Накіроўваецца за кулісы.

ЭСТРАГОН. Пры канцы калідору налева.

УЛАДЗІМЕР. Пільнуй маё месца.

Выходзіць.

ПАХНО (*амаль плачачы*)⁷¹. Згубіў недзе «Абдулаха»!⁷²

ЭСТРАГОН (*паміраючы ад сьмеху*). Вой, зараз лопну ад сьмеху!

ПАХНО (*падымаючы галаву*). Вы ня бачылі выпадкова... (*Заўважае адсутнасьць Уладзімера. Засмучаны.*) Ах! Пайшоў!..

Нават не разьвітаўся! Гэтак ня робіцца! Ён мог пачакаць!

ЭСТРАГОН. Ён і так стрымліваўся.

ПАХНО. Ах! (*Паўза.*) Ну, такім выпадку ўсё добра...

ЭСТРАГОН (*падымаючыся*). Падыдзіце сюды.

ПАХНО. Навошта?

ЭСТРАГОН. Паглядзіце.

ПАХНО. Мне падняцца?

ЭСТРАГОН. Хутчэй! (*Пахно падымаецца й падыходзіць да Эстрагона.*) Паглядзіце!

ПАХНО (*надзеўшы акулеры*). Бачыш ты!

ЭСТРАГОН. Ужо скончылася.

Уваходзіць Уладзімер, азмрочаны, ітурхае Лёсіка, выспяткам перакульвае зэдлік, усхвалявана ходзіць узад і ўперад.

ПАХНО. Ён незадаволены.

ЭСТРАГОН (*да Ўладзімера*). Вы прапусьцілі цудоўнае шоў. Шкада.

Уладзімер спыняецца, ставіць зэдлік, ізноў пачынае хадзіць узад і ўперад, толькі што спакайней.

ПАХНО. Супакойваецца. (*Азіраецца навокал.*) Зрэшты, усё супакойваецца, я адчуваю гэта. Надыходзіць вялікі спакой. Ці вы чуеце? (*Падымае руку.*) Пан⁷³ ужо сьпіць.

УЛАДЗІМЕР (*спыняючыся*). Ці гэтая ноч ніколі не надыйдзе?

Усе трое пазіраюць на неба.

ПАХНО. Вы ня хочаце пайсьці раней?

ЭСТРАГОН. Бачыце... Ведаеце...

ПАХНО. Дасканала разумею, дасканала разумею. Будучы ў вашай сытуацыі, каб я мусіў сустрэцца з гэтым, як яго... Габо...

Гадэ... Гадо... ну, вы ведаеце, каго я маю на ўвазе, то чакаў бы да позьняй ночы, перш чым капітуляваць. (*Пазірае на зэдлік.*) Я б з прыемнасьцю сеў, толькі ня ведаю, як да гэтага падступіцца.

ЭСТРАГОН. Ці я мог бы вам у гэтым неяк дапамагчы?

ПАХНО. Можа, каб вы мяне папрасілі.

ЭСТРАГОН. Пра што?

ПАХНО. Папрасілі, каб я сеў.

ЭСТРАГОН. Гэта вам дапаможа?

ПАХНО. Думаю, што так.

ЭСТРАГОН. Згода. Будзьце ласкавыя сесьці, калі ласка.

ПАХНО. Не, не, няма патрэбы. (*Паўза. Сьцішаным голасам.*) Настойвайце.

ЭСТРАГОН. Сядзьце, прашу вас, схопіце яшчэ запаленьне лёгкіх⁷⁴.

ПАХНО. Вы мяркуеце?

ЭСТРАГОН. Абавязкова.

ПАХНО. Хіба маеце рацыю. (*Сядае.*) Ізноў атрымалася! (*Паўза.*) Вялікі вам дзякуй⁷⁵. (*Эстрагон таксама сядае. Пахно глядзіць на гадзіннік.*) Але, зрэшты, мне пара, калі не хачу спазыніцца.

УЛАДЗІМЕР. Час спыніўся.

ПАХНО (*прыкладзішы гадзіннік да вуха*). Ня верце гэтаму, спадару, ня верце. (*Кладзе гадзіннік назад у кішэнь.*) Верце ў што заўгодна, толькі ня ў гэта.

ЭСТРАГОН (*да Пахно*). Ён сёння ўсё бачыць у чорным сьвятле.

ПАХНО. Акрамя небасхілу. (*Сьмяецца, задаволены сваім жартам.*) Цярплівасьці, неўзабаве прыйдзе. Але я ўжо ведаю, у чым справа, вы негутэйшыя, спадарове, таму ня ведаеце яшчэ, як у нас выглядае зьмярканьне. Апавесці вам? (*Цішыня. Эстрагон ізноў пачынае зазіраць у чаравік, а Ўладзімір у капялюш. Звальваецца Лёсікаў капялюш, чаго ён, аднак, не заўважае.*) Не магу вам у гэтым адмовіць. (*Спырквае горла.*) Прашу хвіліну ўвагі. (*Уладзімер і Эстрагон надалей занятыя корпаньнем у чаравіку й капелюшы, Лёсік напаясьніць. Пахно ляскае пугай, але выходзіць слаба.*) Што з гэтай пугай? (*Падымаецца й ляскае больш энэргічна, гэтым разам паспяхова. Лёсік падскоквае. Уладзімер і Эстрагон выпускаюць з рук капялюш і чаравік. Пахно кідае пугу.*) Трасца на гэтую пугу. (*Пазірае на Ўладзіміра й Эстрагона.*) Пра што гэта я казаў?

УЛАДЗІМЕР. Хадзем.

ЭСТРАГОН. Але сядзьце ж, малю вас, так і памерці нядоўга.

ПАХНО. Рацыя. (*Сядае. Да Эстрагона.*) Як вас зваць?

ЭСТРАГОН. Адам⁷⁶.

ПАХНО (*не чакаючы адказу*). Ага, пра ноч. (*Падымае галаву.*) Толькі сачыце за думкай, спадарове, бо інакш ні да чаго ня прыйдем. (*Глядзіць на неба.*) Зірніце. (*Усе тры пазіраюць на неба, акрамя Лёсіка, які задрамаў. Пахно, прымеціўшы гэта, торгае за шворку.*) Ці паглядзіш ты на неба, скаціна?! (*Лёсік уздымае галаву.*) Добра, годзе. (*Апускаюць галовы.*) Ну, і што такога надзвычайнага мы бачым? Неба як неба. Шэрае й сьветлае, як кожнае неба гэткай парой. (*Паўза.*) У гэткім краі. (*Паўза.*) Калі добрае надвор'е. (*Лірычна.*) Нейкую гадзіну таму. (*Пазірае на гадзіннік, прازیчна.*) Блізу таго. (*Лірычна.*) Праліўшы на нас ад... (*Вагаецца, потым прازیчна.*) Скажам, ад дзэсятай раніцы. (*Лірычна.*) ...неаслабныя ручаі чырвонага й белага сьвятла, пачало страчваць свой бляск, пачало блякнуць. (*Жэст, які палягае на паступовым апусканьні рук.*) Блякнуць, усё больш, усё больш, аж раптам... (*Драматычная паўза, жэст, які палягае на шырокім, гарызантальным растаўленьні абедзьвюх рук.*) Хрусь! Скончылася! Спакой! (*Цішыня.*) Але... (*Уздымае руку ў жэсце перасьцярогі.*) Але пад сховам спакою й лагоднасьці... (*Уздымае вочы да неба, астатнія паўтараюць гэты жэст за ім, акрамя Лёсіка.*) ...на мяккіх лапах крадзецца ноч. (*Ягоны голас пачынае дрыжэць.*) І зваліцца на нас (*Страляе пальцамі.*) Плясь! Вось так! (*Яго пакідае натхненьне.*) Калі мы найменш гэтага чакаем. (*Цішыня. Панура.*) Вось так яно на гэтай засранай зямлі.

Працяглая цішыня.

ЭСТРАГОН. Ну, калі наперад ведаеш.

УЛАДЗІМЕР. Можаш цярпліва чакаць.

ЭСТРАГОН. Вядома, чаго стрымлівацца.

УЛАДЗІМЕР. Няма чаго баяцца.

ЭСТРАГОН. Трэба проста чакаць.

УЛАДЗІМЕР. Мы ўжо звякліся з гэтым.

Падымае капялюш, зазірае ў яго, патросвае ім, ізноў надзявае.

ПАХНО. Ну, і што скажаце? (*Уладзімер і Эстрагон пазіраюць на яго, не разумеючы, у чым справа.*) Выдатна? Добра? Здавальняюча? Дрэнна? Наагул жакліва?

УЛАДЗІМЕР (*першы разумеючы*). Ах, вельмі добра, вельмі добра.

ПАХНО (*да Эстрагона*). А вы?

ЭСТРАГОН. О, вэры гут, вэры-вэры гут!

ПАХНО (*палка*). Дзякуй вам, спадарове, вялікі дзякуй! (*Паўза.*) Так патрэбныя мне словы прызнаньня. (*Задумваецца.*) Але пад канец я такі нібыта саслаб. Вам так не здалося?

УЛАДЗІМЕР. Ну, хіба што мінімальна.

ЭСТРАГОН. Мне здавалася, што гэта наўмысна.

ПАХНО. Ня тая ўжо памяць.

Цішыня.

ЭСТРАГОН. Між тым, нічога не адбываецца.

ПАХНО (*сумна*). Вам нудна?

ЭСТРАГОН. Нешта накшталт.

ПАХНО (*да Уладзіміра*). А вам?

УЛАДЗІМЕР. Бывала й весялей⁷⁷.

Цішыня. Пахно змагаецца з думкамі.

ПАХНО. Спадарове, вы былі са мною... (*Шукае слова.*) ...ветлівыя.

ЭСТРАГОН. Ды чаго там!

УЛАДЗІМЕР. Нічога падобнага!

ПАХНО. Так, так, вы былі вельмі карэктныя. Такім чынам, думаю... што я, у сваю чаргу, мог бы зрабіць для такіх прыстойных людзей, якія якраз цяпер нудзяцца.

ЭСТРАГОН. Нават дзясятку рад бы бачыць.

УЛАДЗІМЕР (*абураны*). Мы не жабракі!

ПАХНО. Што мог бы зрабіць... думаю... каб іх крыху пацешыць? Я даў ім косткі, распавёў ім сёе-тое, патлумачыў ім зьмярканьне, ну, нельга гэтаму пярэчыць. Але ці гэтага дастаткова, гэта якраз мяне мучыць, ці гэтага дастаткова?

ЭСТРАГОН. Нават пятак.

УЛАДЗІМЕР. Годзе!

ЭСТРАГОН. Меней браць ужо нязручна⁷⁸.

ПАХНО. Ці гэта дастаткова? Безумоўна. Але я шчодры. Такая ўжо мая натура. Сёньня ўвечары⁷⁹. Тым горш для мяне. (*Торгае за шворку. Лёсік назірае на яго.*) Бо буду мучыцца, безумоўна. (*Не падымаючыся з зэдліка, уздымае пугу.*) Што б вы жадалі? Каб ён затанчыў, засьпяваў, задэкламаваў, падумаў, ці каб...

ЭСТРАГОН. Хто?

ПАХНО. Хто! А што, вы ўмеце думаць?

УЛАДЗІМЕР. Дык ён думае?

ПАХНО. Яшчэ як! Уголас. Калісьці ён разважаў нават вельмі ладна, я мог слухаць яго гадзінамі. А цяпер... (*Па яго цэле прабеглі дрыжыкі.*) Што ж, тым горш для мяне. Ну, добра, хочаце, каб ён падумаў для нас нешта?

ЭСТРАГОН. Я б лепей зхацеў, каб ён затанчыў, гэта было б больш забаўляльна.

ПАХНО. Неабавязкова.

ЭСТРАГОН. Дзідзі, праўда, што было б больш забаўляльна?

УЛАДЗІМЕР. Я б ахвотна паслухаў, як ён мысьліць.

ЭСТРАГОН. А ня мог бы ён сьпяраша патанчыць, а пасья памысьліць? Калі гэта не зашмат для яго.

УЛАДЗІМЕР (*да Пахно*). Ці гэта было б магчыма?

ПАХНО. Ну, канечне, прасьцей за простае, дарэчы, гэта натуральная пасьядоўнасьць.

Коротка сьмяецца.

УЛАДЗІМЕР. У такім выпадку хай танчыць.

Цішыня.

ПАХНО (*да Лёсіка*). Ты чуў?

ЭСТРАГОН. Ён ніколі не адмаўляецца?

ПАХНО. Раз адмовіўся. (*Паўза.*) Танчы, падлюга!

Лёсік ставіць валізу й кошык, ступае некалькі крокаў наперад, адварочваецца ў бок Пахно. Эстрагон устае, каб лепш бачыць. Лёсік танчыць. Перастае танчыць.

ЭСТРАГОН. І гэта ўсё?

ПАХНО. Яшчэ!

Лёсік паўтарае тые самыя рухі, пасья чаго перастае танчыць.

ЭСТРАГОН. Цьху!! Так і я ўмею. (*Імітуе Лёсікавы рухі, ледзь ня падае, садзіцца назад.*)⁸⁰ Толькі крышку практыкі.

УЛАДЗІМЕР. Стаміўся.

ПАХНО. Калісьці ён танчыў фарандолу, альмэ, бранль, джыгу, фанданга й нават хабанэру. Ён літаральна скакаў, даваў гапака ад шчасьця. Цяпер ужо толькі вось так. Ведаеце, як ён гэта называе?

ЭСТРАГОН. Сьмерць паралошніка.

УЛАДЗІМЕР. Старэчы запор⁸¹.

ПАХНО. Танец зь нератам. Ён уяўляе, што заблытаўся ў нерат.

УЛАДЗІМЕР (з *эстэцікім крыўляньнем*). Нешта ў гэтым ёсьць...

Лёсік хоча вярнуцца да свайго багажу.

ПАХНО (як на каня). Пррр!

Лёсік застывае.

ЭСТРАГОН. А распавядзіце пра той адзіны раз, калі ён адмовіўся.

ПАХНО. Ужо расказваю. (*Корнаецца ў кішэнях.*) Чакайце. (*Корнаецца.*) Што я зрабіў з прыскалкай? (*Корнаецца.*) А каб яе! (*Падымае галаву, тупа азіраецца. Потым слабым голасам.*) Я згубіў прыскалку!

ЭСТРАГОН (*слаба*). Маё левае лёгкае вельмі слабое! (*Слабенька кашляе. Моцна.*) Але правае – як звон!

ПАХНО (*нармальным голасам*). Нічога, неяк абыйдуся! Пра што гэта я казаў? (*Думае.*) Хвілінку. (*Думае.*) А каб яе! (*Падымае галаву.*) Памажыце мне!

ЭСТРАГОН. Ужо, ужо.

УЛАДЗІМЕР. Зараз, зараз.

ПАХНО. Хвілінку!

Усе тры адначасна здымаюць капелюшы, прыкладаюць руку да лба, засяроджваюцца, крывачы твары. Працяглая цішыня.

ЭСТРАГОН (*трыюмфальна*) А!

УЛАДЗІМЕР. Успомніў.

ПАХНО (*нецярыпліва*). Ну?

ЭСТРАГОН. Чаму ён не паставіць багажу?

УЛАДЗІМЕР. Скуль жа!

ПАХНО. Ці вы упэўненыя?

УЛАДЗІМЕР. Але вы ўжо казалі пра гэта.

ПАХНО. Я казаў вам ужо пра гэта?

ЭСТРАГОН. Вы казалі ўжо нам пра гэта?

УЛАДЗІМЕР. Зрэшты, ён ужо яго паставіў.

ЭСТРАГОН (*назірае ў бок Лёсіка*). Фактычна. Ну і што?

УЛАДЗІМЕР. Паколькі ён паставіў багаж, то ўжо, бадай, немагчыма, каб мы пыталіся, чаму ён яго ня ставіць.

ПАХНО. Рацыя!

ЭСТРАГОН. Але чаму ён яго паставіў?

ПАХНО. Менавіта, чаму?

УЛАДЗІМЕР. Каб танчыць.

ЭСТРАГОН. Бясспрэчна.

ПАХНО. Бясспрэчна.

Працяглая цішыня. Надзяваюць капелюшы⁸².

ЭСТРАГОН (*падымаючыся*). Нічога не адбываецца, ніхто не прыходзіць, ніхто не адыходзіць, проста жаж.

УЛАДЗІМЕР (*да Пахно*). Скажыце яму, каб памысьліў.

ПАХНО. Падайце яму капялюш.

УЛАДЗІМЕР. Капялюш?

ПАХНО. Ён ня здолее мысьліць без капелюша.

УЛАДЗІМЕР (*да Эстрагона*). Падай яму капялюш.

ЭСТРАГОН. Я? Пасьля таго, што ён мне зрабіў? Ніколі!

УЛАДЗІМЕР. Добра, я яму падам.

Ня рухаецца.

ЭСТРАГОН (да Пахно). Скажыце яму, каб ён сам сабе прынёс⁸³.

ПАХНО. Лепш яму падаць.

УЛАДЗІМЕР. Я падам яму.

Падымае капляюш і на працягнутай руцэ падае яго Лёсіку, які не варушыцца.

ПАХНО. Вы мусіце надзець яму на галаву.

ЭСТРАГОН (да Пахно). Скажыце яму, каб узяў.

ПАХНО. Лепш надзець яму.

УЛАДЗІМЕР. Добра, я надзену.

Асыярожна падыходзіць да Лёсіка ззаду, надзявае яму на галаву капляюш і зараз жа адступае. Лёсік ня рухаецца. Цішыня.

ЭСТРАГОН. Ну, чаго ён чакае?

ПАХНО. Адступіцеся. (Уладзімер і Эстрагон адступаюць ад Лёсіка. Пахно торгае за шворку. Лёсік пазірае на Пахно.) Мысьлі, скаціна! (Паўза. Лёсік пачынае танчыць.) Стоп! (Лёсік спыняецца.) Наперад! (Лёсік ідзе ў бок Пахно.) Тут! (Лёсік спыняецца.) Мысьлі!

Паўза.

ЛЁСІК. Зь іншага боку, калі гаворка пра...

ПАХНО. Стоп! (Лёсік спыняецца.) Назад! (Лёсік адступае.) Тут! (Лёсік ізноў спыняецца.) Паварот! (Лёсік паварочваецца да публікі.) Мысьлі!

Падчас маналёгу Лёсіка астатнія рэагуюць наступным чынам⁸⁴:

1. Уладзімер і Эстрагон уважліва слухаюць, Пахно поўны антыпатыі й грэблівасьці.

2. Уладзімер і Эстрагон пачынаюць шаптацца, пакуты Пахно ўзмацняюцца.

3. Уладзімер і Эстрагон ізноў уважліва слухаюць, Пахно, усё больш і больш узбуджаны, пачынае гучна енчыць.

4. Уладзімер і Эстрагон раптам пачынаюць пратэставаць, Пахно ускоквае й торгае за шворку. Агульны гоман і зьбянтэжанасьць. Лёсік торгае за шворку, хістаючыся, выкрывае тэкст. Усе трое кідаюцца на Лёсіка, які, тузаючыся, выкрывае тэкст.

ЛЁСІК (манатонна). Прадстаўляючы існаваньне⁸⁵, як гэта зроблена ў выдадзеных апошнім часам працах Штэмпеля й Штаўмана, Бог асаблівы ўсю-ўсю-ўсю-ўсю⁸⁶ зь сівую барадою ўсю-ўсю існуе па-за прасторай і часам які з вышыні сваёй боскай апатыі сваёй боскай атамбіі⁸⁷ сваёй боскай афазіі⁸⁸ любіць нас вельмі з пару выняткамі няведама чаму але пра гэта пасьля і пакутуе на падабенства боскай Міранды⁸⁹ разам з тымі каторыя выдадзеныя няведама чаму але пра гэта пасьля на мукі кінутыя ў агонь якога агонь пломні калі гэта яшчэ крыху прадоўжыцца абдымуць хутка аблогі ў чым ён⁹⁰ здаецца сумняваецца значыць пекла дасягне неба такога сіняга ўсё яшчэ і такога спакойнага да гэтага дня такога спакойнага спакоем які хоць і няўстойлівы заўсёды лепшы чым нічога але не забягайма наперад з другога ж боку беручы пад увагу што вынікі дасьледаваньняў Тэста й Конарда дасьледаваньняў ня скончаных папраўдзе тым ня менш узнагароджаных ужо Акакакакадэміяй Антрапапамэтрыі што ў Чэлсі-ў-Пізьзе⁹¹ выяўлена і гэта без усялякага сумневу ня ўлічваючы толькі таго які ўзьнікае празь людзкую дзейнасьць што ў выніку дасьледаваньняў Тэста й Конарда дасьледаваньняў незавершаных выяўлена яўлена яўлена наступнае ступнае ступнае менавіта што але не забягайма наперад няведама чаму ў выніку работ Штэмпеля й Штаўмана устаноўлена таксама бяспрэчна што беручы пад увагу штудыі Бьэдзюкіна й Ікаўца штудыі незавершаныя незавершаныя няведама чаму і Тэста й Конарда таксама незавершаныя устаноўлена што чалавек у адрозьненні ад апініі супрацьлеглай што чалавек Тэста й Конарда ў Пізьзе што чалавек адным словам што чалавек словам нягледзячы на прагрэс у забесьпячэньні і ў ліквідацыі адходаў мізарнее і ссыхае а адначасова паралельна няведама чаму нягледзячы на ўздым фізычнае культуры на заняткі спортам такім як такім як такім як тэніс футбол бег вэлягонкі плаваньне конны спорт плянэрызм ёга тэніс кеглі канькабежны спорт па лёдзе ды па асфальце язда на роліках тэніс плянэрызм усялякія віды спорту зімовыя й восеньскія тэніс на траве на паркеце й на ўтрамбаванай зямлі плянэрызм тэніс хакей на зямлі на моры і ў паветры летнія пэніцылін ды ягонныя замяняльнікі карацей кажучы паўтараю адначасова паралельна зьмяняецца няведама чаму нягледзячы на тэніс

паўтараю плянэрызму гольфу аднолькава ж зь дзевяцьцю што і з васьмнаццацьцю дзіркамі тэніса на лёдзе словам няведама чаму ў Сонна-Сонна-ды-Млява ў Сонна-Сонна-ды-Марна ў Марна-ды-Млява⁹² дык няведама менавіта чаму адначасова паралельна ссыхае й курчыцца паўтараю Млява Марна словам чыстая страта на галаву ад сьмерці Вальтэра⁹³ даўжынёй больш-менш два сантымэтры сто грамаў на душу ў сярэднім абагульняючы лёгка закругляючы чыстай вагі нета ў Нармандыі⁹⁴ словам няведама чаму пра што ўрэшце няважна такія факты зь іншага аднак боку ўзважыўшы што нашмат больш істотнае што ў сьвятле дасьледаваньняў што нашмат больш істотнае ў сьвятле праведзеных дасьледаваньняў Брукаўца й Камянюкіна што нашмат больш істотнае што ў сьвятле сьвятле сьвятле спыненых дасьледаваньняў Брукаўца й Камянюкіна што нашмат больш істотнае бачна выразна што ў вёсках і ў гарах на ўзьбярэжжах і ўздоўж водных дарог і агнявых паветра тое самае а зямля гэта значыць паветра і зямля з прычыны вялікіх халадоў паветра і зямля зьяўляюцца для камянёў з прычыны вялікіх халадоў на жаль у сёмым стагодзьдзі іхнай эры этэр зямля мора зьяўляюцца для камянёў з прычыны вялікіх глыбіняў вялікіх халадоў на моры на зямлі і ў паветры паўтараю няведама чаму нягледзячы на тэніс такія факты няведама чаму паўтараю надалей карацей кажучы нарэшце на жаль надалей зьяўляюцца для камянёў без усякага ўсяго але не забягайма наперад паўтараю галава⁹⁵ адначасова паралельна няведама чаму нягледзячы на тэніс надалей барада пломні сьлёзы каменны такія сінія такія спакойныя на жаль галава галава галава ў Нармандыі нягледзячы на тэніс спынення дасьледаваньні незавершаныя што больш важна каменны карацей кажучы паўтараю на жаль на жаль незавершаныя галава галава ў Нармандыі нягледзячы на тэніс галава на жаль каменны Конарда Конарда... *(Замышаньне, Лёсік выкрыкае некалькі воклічаў.)* Тэніс!.. Каменны!.. Так спакойна!.. Конарда!.. Незавершаныя!..

ПАХНО. Капляюш!

Уладзімер сьцягвае Лёсікаў капляюш. Лёсік змаўкае й падае. Глыбокая цішыня. Усе цяжка дыхаюць, як пераможцы.

ЭСТРАГОН. Я адпомшчаны!

Уладзімер уважліва аглядае Лёсікаў капляюш, зазірае ў яго.

ПАХНО. Дайце мне яго! *(Вырывае капляюш з рук Уладзімера, кідае яго на зямлю й топча.)* Ня будзе ўжо мысьліць!

УЛАДЗІМЕР. Але ці здолее ісьці?

ПАХНО. Ня пойдзе, дык папаўзе. *(Дае Лёсіку высьпятка.)* Падымайся, скаціна!

ЭСТРАГОН. Можна, памёр.

УЛАДЗІМЕР. Вы так заб'яцё яго.

ПАХНО. Уставай, сьцэрва! *(Торгае за шворку, Лёсік прапаўзае трохі. Да Ўладзімера і Эстрагона)* Дапамажыце мне.

УЛАДЗІМЕР. Але як?

ПАХНО. Падыміце яго!

Уладзімер і Эстрагон ставяць Лёсіка на ногі, прытрымліваюць яго хвілю, пасья чаго адпускаюць. Лёсік ізноў падае.

ЭСТРАГОН. Ён гэта робіць наўмысна.

ПАХНО. Трэба падтрымаць яго. *(Паўза.)* Давайце, давайце, падыміце яго!

ЭСТРАГОН. Каб ён праваліўся!⁹⁶

УЛАДЗІМЕР. Паспрабуйма яшчэ раз.

ЭСТРАГОН. За каго ён нас прымае?

УЛАДЗІМЕР. Ну!

Ставяць Лёсіка на ногі, падтрымліваюць яго.

ПАХНО. Не пушчайце яго! *(Уладзімер і Эстрагон хістаюцца.)* Не варушыцеся! *(Пахно бярэ валізу й кошык і нясе іх да Лёсіка.)* Трымайце яго моцна! *(Кладзе валізу Лёсіку ў руку. Лёсік адразу ж яе выпускае.)* Не пушчайце яго! *(Кладзе яшчэ раз валізу Лёсіку ў руку. Лёсік, дакранаючыся да валізы, наступова вяртаецца да прытомнасьці і ўрэшце ягоняя пальцы сьціскаюцца вакол яе ручкі.)* Трымайце яго ўвесь час! *(Тое ж самае з кошыкам.)* Ну, цяпер можаце яго адпусьціць. *(Уладзімер і Эстрагон адсоўваюцца ад Лёсіка, які патыкаецца, хістаецца й прагінаецца, але стаіць, трымаючы валізу й кошык. Пахно адступае, ляскае пугай.)* Но! *(Лёсік ступае наперад.)* Назад! *(Лёсік адступае.)* Паварот! *(Лёсік адварочваецца.)* Парадак, можам ісьці. *(Зьвяртаючыся да Ўладзімера й Эстрагона.)* Дзякуй вам, спадарове, і жадаю вам... *(Поркаецца ў кішэнях.)* Жадаю вам... *(Поркаецца.)* Жадаю вам... *(Поркаецца.)* Што я зрабіў з гадзіннікам? *(Поркаецца.)* А каб яго! *(Падымае галаву, у вачах жах.)* Аўтэнтчны кішэнны гадзіннік, спадарове, з сэкундамэрам. *(Амаль рыдаючы.)*⁹⁷ Мне яго даў дзядусь. *(Поркаецца.)* Можна, ляжыць дзесьці тут? *(Шукае на зямлі, Уладзімер і Эстрагон таксама. Пахно перакульвае нагою зьнішчаны капляюш Лёсіка.)* Ну, ці ж гэта ня штосьці падобнае?

УЛАДЗІМЕР. Можна, ён у вашай камізэльцы?

ПАХНО. Чакайце. *(Нагінаецца, схіляючы галаву да жывата, прыслухоўваецца.)* Нічога ня чую! *(Кліча іх жэстам, каб падышлі.)* Хадзіце паслухаць. *(Уладзімер і Эстрагон падыходзяць, нахіляюцца над ягоным жыватам. Цішыня.)* Павінна, здаецца, гучаць «цік-так».

УЛАДЗІМЕР. Ціха!

Усе слухаюць, сагнуўшыся.

ЭСТРАГОН. Чую нешта.

ПАХНО. Дзе?

УЛАДЗІМЕР. Гэта сэрца.

ПАХНО *(расчаравана).* Халера!

УЛАДЗІМЕР. Ціха!

Слухаюць.

ЭСТРАГОН. Можа, спыніўся.

Выпроставаюцца.

ПАХНО. Каторы з вас так брыдка пахне?

ЭСТРАГОН. У яго сьмярдзіць з рота, а ў мяне сьмярдзяць ногі.

ПАХНО. Я мушу ўжо ісьці.

ЭСТРАГОН. А ваш кішэнны гадзіннік?

ПАХНО. Я, мусіць, пакінуў яго ў рэзыдэнцыі.

ЭСТРАГОН. Тады адзьё⁹⁸.

ПАХНО. Адзьё.

УЛАДЗІМЕР. Адзьё.

ПАХНО. Адзьё.

Цішыня. Ніхто ня рухаецца.

УЛАДЗІМЕР. Адзьё.

ПАХНО. Адзьё.

ЭСТРАГОН. Адзьё.

Цішыня.

ПАХНО. І дзякуй.

УЛАДЗІМЕР. Дзякуй вам.

ПАХНО. Няма за што.

ЭСТРАГОН. Ёсьць, ёсьць.

ПАХНО. Не, не.

УЛАДЗІМЕР. Ёсьць, ёсьць.

ЭСТРАГОН. Не, не.

Цішыня.

ПАХНО. Неяк не магу... *(Вагаецца.)* адысьці.

ЭСТРАГОН. Такое вось жыцьцё.

Пахно адварочваецца, адыходзіць ад Лёсіка ў бок кулісай, наступова цягнуць за сабою шворку.

УЛАДЗІМЕР. Вы ідзяце ня ў той бок.

ПАХНО. Я мушу мець разьбег. *(Нацягнуўшы шворку, будучы за кулісай, спыняецца, адварочваецца і крычыць.)* Адсуньцеся! *(Уладзімер і Эстрагон адступаюць углыб, глядзяць у бок Пахно. Ляскае пугі.)* Но!

Лёсік ня рухаецца.

ЭСТРАГОН. Но!

УЛАДЗІМЕР. Но!

Ляскат пугі. Лёсік пачынае рухацца.

ПАХНО. Хутчэй! (Зьяўляецца з-за кулісы, ідзе па сцэне ўслед за Лёсікам. Уладзімер і Эстрагон здымаюць капелюшы й махаюць імі на разьвітаньне. Лёсік выходзіць. Пахно лякае пугай.) Хутчэй! Хутчэй! (Перад самымых выхадам Пахно спыняецца й паварочваецца. Шворка нацягваецца. Чуваць, як Лёсік падае.) Зэдлік! (Уладзімер ідзе па зэдлік, пасля чаго падыходзіць да Пахно й падае яго яму, а той затым кідае яго ў бок Лёсіка.) Адзьё!

УЛАДЗІМЕР і ЭСТРАГОН (махаючы). Адзьё! Адзьё!

ПАХНО. Уставай, скаціна! (Чуваць, як Лёсік устае.) Но! (Пахно выходзіць. Ляскат пугі.) Но! Адзьё! Хутчэй, скаціна! Нооо! Адзьё!

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Неяк час праляцеў.

ЭСТРАГОН. І так бы праляцеў.

УЛАДЗІМЕР. Але ня так хутка.

Паўза.

ЭСТРАГОН. Што рабіць-мем?

УЛАДЗІМЕР. Ня ведаю.

ЭСТРАГОН. Хадзем.

УЛАДЗІМЕР. Нельга.

ЭСТРАГОН. Чаму?

УЛАДЗІМЕР. Мы чакаем Гадо.

ЭСТРАГОН. І праўда.

Паўза.

УЛАДЗІМЕР. Надта зьмяніліся.

ЭСТРАГОН. Хто?

УЛАДЗІМЕР. Гэтыя двое.

ЭСТРАГОН. Вось, паразмаўляйма крыху.

УЛАДЗІМЕР. Ці ж не?

ЭСТРАГОН. Што?⁹⁹

УЛАДЗІМЕР. Што зьмяніліся.

ЭСТРАГОН. Цалкам магчыма. Усе зьмяняюцца¹⁰⁰. Толькі мы неяк ня можам.

УЛАДЗІМЕР. Магчыма! Напэўна. Ты ня бачыў іх?

ЭСТРАГОН. Бачыў. Але я іх ня ведаю.

УЛАДЗІМЕР. Наадварот, ты ведаеш іх.

ЭСТРАГОН. Адкуль жа!

УЛАДЗІМЕР. Я табе кажу, мы іх ведаем. У цябе слабая памяць. (Паўза. Сам сябе¹⁰¹.) Хіба што гэта ня тыя самыя.

ЭСТРАГОН. Чаму тады яны нас не пазналі?

УЛАДЗІМЕР. Гэта ня мае аніякага значэння. Я таксама прыкінуўся, што іх не пазнаю. А апроч таго, нас ніколі ніхто не пазнае.

ЭСТРАГОН. Няважна. Трэба было б... Вой! (Уладзімер не рэагуе.) Вой!

УЛАДЗІМЕР (сам сабе)¹⁰². Хіба што гэта ня тыя самыя.

ЭСТРАГОН. Дзідзі! Другая нага!

Кульгае ў бок камяня, дзе сядзеў напачатку.

УЛАДЗІМЕР. Хіба што гэта ня тыя самыя...¹⁰³

ГОЛАС З-ЗА КУЛІСЫ. Спадару!

Эстрагон спыняецца. Абодва глядзяць у бок, адкуль данёсься голас.

ЭСТРАГОН. Зноўку пачынаецца.

УЛАДЗІМЕР. Падыдзі, маё дзіця.

Уваходзіць Хлапец, недаверліва. Спыняецца.

ХЛАПЕЦ. Спадару Альбэрце?

УЛАДЗІМЕР. Так, гэта я.

ЭСТРАГОН. Што табе трэба?

УЛАДЗІМЕР. Падыдзі.

Хлапец ня рухаецца.

ЭСТРАГОН (*строга*). Падыдзі, калі я табе кажу.

Хлапец недаверліва набліжаецца, спыняецца.

УЛАДЗІМЕР. У чым справа?

ХЛАПЕЦ. Спадар Гадо...

Змаўкае¹⁰⁴.

УЛАДЗІМЕР. Канечне. (*Паўза.*) Падыдзі.

Хлапец ня рухаецца.

ЭСТРАГОН (*строга*). Падыдзі, калі я табе кажу! (*Хлапец недаверліва набліжаецца, спыняецца.*) Чаму ты прыходзіш так позна?

УЛАДЗІМЕР. Ты маеш нейкую вестку ад спадара Гадо?

ХЛАПЕЦ. Так, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Тады кажы.

ЭСТРАГОН. Чаму ты прыходзіш так позна?

Хлапец пазірае то на аднаго, то на другога, ня ведаючы, каму адказаць.

УЛАДЗІМЕР (*да Эстрагона*). Адчапіся ад яго.

ЭСТРАГОН (*да Ўладзіміра*). Гэта ты ад мяне адчапіся. (*Падыходзячы да Хлапца.*) Ведаеш, колькі часу?

ХЛАПЕЦ (*адступаючы*). Гэта не мая віна, спадару.

ЭСТРАГОН. А чыя? Можна, мая?

ХЛАПЕЦ. Я баяўся, спадару.

ЭСТРАГОН. Чаго баяўся? Нас? (*Паўза.*) Адкажы!

УЛАДЗІМЕР. Я ўжо ведаю, у чым справа, ён баяўся тых.

ЭСТРАГОН. Колькі ты ўжо тут?

ХЛАПЕЦ. Ужо добрую хвілю, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Пугі баяўся?

ХЛАПЕЦ. Так, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Віскату?

ХЛАПЕЦ. Так, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Тых двух спадароў?

ХЛАПЕЦ. Так, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Ты ведаеш іх?

ХЛАПЕЦ. Не, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Ці ты тутэйшы?

ХЛАПЕЦ. Так, спадару.

ЭСТРАГОН. Гэта ўсё хлусня! (*Хлапе Хлапца й тармосіць яго.*) Кажы нам праўду!

ХЛАПЕЦ (*трасучыся*). Я кажу праўду, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Пакінь яго ў спакоі! Што з табою? (*Эстрагон пускае Хлапца, адступае, прыкрывае твар рукамі. Уладзімер і Хлапец назіраюць за ім. Эстрагон апускае рукі, ягоны твар зьмяняўся.*) Што з табою?

ЭСТРАГОН. Я нешчаслівы.

УЛАДЗІМЕР. Ня можа быць! Калі ты стаў нешчаслівы?

ЭСТРАГОН. Ужо ня памятаю.

УЛАДЗІМЕР. Памяць вытварае з намі такія штукі! (*Эстрагон спрабуе нешта казаць, аднак спыняецца, кульгае да свайго месца, сядзе і пачынае здымаць чаравік. Да Хлапца.*) Ну, то што?

ХЛАПЕЦ. Спадар Гадо...

УЛАДЗІМЕР (*перабіваючы*). Я цябе ўжо калісьці бачыў, ці ня так?

ХЛАПЕЦ. Ня ведаю, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Ня знаеш мяне?

ХЛАПЕЦ. Не, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Ці ня ты быў тут учора?

ХЛАПЕЦ. Не, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Ты прыходзіш упершыню?

ХЛАПЕЦ. Так, спадару.

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Можа, і так. (*Паўза.*) Кажы.

ХЛАПЕЦ (*пасьпешліва*). Спадар Гадо сказаў мне, каб я перадаў спадару, што сёння ўвечары ён ня прыйдзе, але напэўна прыйдзе заўтра.

*Цішыня*¹⁰⁵.

УЛАДЗІМЕР. Гэта ўсё?

ХЛАПЕЦ. Так, спадару.

*Цішыня*¹⁰⁶.

УЛАДЗІМЕР. Ты працуеш у спадара Гадо?

ХЛАПЕЦ. Так, спадару.

УЛАДЗІМЕР. І што ты робіш?

ХЛАПЕЦ. Даглядаю козы, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Ён да цябе зычлівы?

ХЛАПЕЦ. Так, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Ня б'е цябе?

ХЛАПЕЦ. Не, спадару, мяне – не.

УЛАДЗІМЕР. А каго б'е?

ХЛАПЕЦ. Б'е майго брата, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Значыць, ты маеш брата?

ХЛАПЕЦ. Так, спадару.

УЛАДЗІМЕР. А што ён робіць?

ХЛАПЕЦ. Даглядае авечкі, спадару.

УЛАДЗІМЕР. А чаму цябе ня б'е?

ХЛАПЕЦ. Ня ведаю, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Мусіць, ён да цябе ласкавы.

ХЛАПЕЦ. Ня ведаю, спадару.

*Цішыня*¹⁰⁷.

УЛАДЗІМЕР. Ці ён дае табе дастаткова ежы? (*Хлапец вагаецца.*) Ці добра цябе корміць?

ХЛАПЕЦ. Не найгорш, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Ты нешчаслівы? (*Хлапец вагаецца.*) Чуеш, што я кажу?

ХЛАПЕЦ. Так, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Ну дык?

ХЛАПЕЦ. Ня ведаю, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Ня ведаеш, ці ты нешчаслівы, ці не?

ХЛАПЕЦ. Не, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Таксама, як я. (*Паўза.*) А дзе ты сьпіш?

ХЛАПЕЦ. На паддашку, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Разам з братам?

ХЛАПЕЦ. Так, спадару.

УЛАДЗІМЕР. На сене?

ХЛАПЕЦ. Так, спадару.

Паўза.

УЛАДЗІМЕР. Добра, можаш ісьці.

ХЛАПЕЦ. Спадару, а што мне сказаць спадару Гадо?

УЛАДЗІМЕР. Скажы яму... (*Вагаецца.*) Скажы яму, што ты нас бачыў. (*Паўза.*) Ты ж нас бачыў, ну хіба не?

ХЛАПЕЦ. Так, спадару.

Адступае, вагаецца, паварочваецца й выбягае.

Святло нечакана прыгайсае. У момант настае ноч. У глыбі ўздымаецца месяц, падымаецца на неба, становіцца нерухомым, заліваючы сцэну срэбным святлом.

УЛАДЗІМЕР. Нарэшце! (*Эстрагон падымаецца, і, трымаючы па адным чаравіку ў кожнай руцэ, ідзе ў бок Уладзімера. Ставіць іх на краі сцэны, выпростаецца й глядзіць на месяц.*) Што ты там робіш?

ЭСТРАГОН. Тое ж самае, што і ты, гляджу на гэтага бледнага...

УЛАДЗІМЕР. Што?¹⁰⁸

ЭСТРАГОН. ...змучанага ўжо гэтым уздыманьнем і глядзеньнем на такіх, як мы.

УЛАДЗІМЕР. Я пытаюся, што ты робіш з чаравікамі.

ЭСТРАГОН (*адварочваецца й глядзіць на чаравікі*)¹⁰⁹. Я пакідаю іх тут. (*Паўза.*) Прыйдзе хтосьці іншы, таксама... таксама... як я, толькі што будзе мець меншыя ступакі, і яны ашчаслівяць яго.

УЛАДЗІМЕР. Ты ж ня можаш хадзіць басанож.

ЭСТРАГОН. Езус хадзіў.

УЛАДЗІМЕР. Езус! А якое Езус мае дачыненне да ўсяго гэтага. Ты ж хіба не наважыся параўноўвацца зь ім?

ЭСТРАГОН. Усё жыцьцё я параўноўваюся зь ім.

УЛАДЗІМЕР. Але там, дзе ён жыў, было цёпла, суха!

ЭСТРАГОН. Так. І ўкрыжоўвалі там значна хутчэй.

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Тут нам ужо няма справаў.

ЭСТРАГОН. Ані дзе-колечы яшчэ.

УЛАДЗІМЕР. Эй, Гога, не кажы так. Заўтра ўсё будзе лепш.

ЭСТРАГОН. Чаму гэта?

УЛАДЗІМЕР. Ты ж чуў, што сказаў гэты хлапец?

ЭСТРАГОН. Не.

УЛАДЗІМЕР. Ён сказаў, што Гадо прыйдзе заўтра напэўна. (*Паўза.*) Ну, і што ты на гэта?

ЭСТРАГОН. Тады нам не застаецца нічога іншага, як чакаць тут і надалей.

УЛАДЗІМЕР. Што ты? Мы мусім дзесьці ўкрыцца. (*Бярэ Эстрагона пад руку.*) Хадзі.

Цягне яго. Эстрагон спачатку паддаецца, пасля ўпіраецца. Спыняюцца.

ЭСТРАГОН (*пазіраючы на дрэва*). Шкада, што ня маем кавалка матуза.

УЛАДЗІМЕР. Хадзі. Пачынае халаднець.

Цягне яго. Тое самае, што й раней.

ЭСТРАГОН. Нагадай мне, каб я заўтра прынёс матуз.

УЛАДЗІМЕР. Добра. Хадзі.

Цягне яго. Тое самае, што й раней.

ЭСТРАГОН. Колькі часу мы ўжо з табою разам?

УЛАДЗІМЕР. Ня ведаю. Можа, пяцьдзясят год.

ЭСТРАГОН. Памятаеш дзень, калі я кінуўся ў Рону¹¹⁰?

УЛАДЗІМЕР. Пад час збору вінаграду.

ЭСТРАГОН. Ты мяне тады выцягнуў.

УЛАДЗІМЕР. Гэх, што было, тое былльём парасло.

ЭСТРАГОН. Маё адзеньне высахла на сонцы.

УЛАДЗІМЕР. Не ўспамінайма ўжо таго. Хадзі.

Цягне яго. Тое самае, што й раней.

ЭСТРАГОН. Пачакай.

УЛАДЗІМЕР. Я ўжо зьмерз.

ЭСТРАГОН. Пачакай! (*Адыходзіць ад Уладзімера.*)¹¹¹ Я часам думаю, ці не было б лепш, каб кожны з нас застаўся сам, сам з сабою. (*Праходзіць праз сцэну і сядзе на сваім камяні.*)¹¹² Мы ня створаныя для адной дарогі.

УЛАДЗІМЕР (*бяз крыўды*). Гэта зусім ня пэўна.

ЭСТРАГОН. Так, няма нічога пэўнага.

*Уладзімер павольна праходзіць праз сцэну і сядзе поруч з Эстрагонам*¹¹³.

УЛАДЗІМЕР. Калі ты мяркуеш, што так было б лепш, мы можам яшчэ расстацца.

ЭСТРАГОН. Цяпер ужо няварта.

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Напраўду, цяпер ужо няварта.

Цішыня.

ЭСТРАГОН. Дык што, хадзем?

УЛАДЗІМЕР. Хадзем.

Ня рухаюцца.

ЗАСЛОНА

ДЗЕЯ ДРУГАЯ

Наступны дзень. Той самы час. Тое самае месца. Чаравікі Эстрагона сьпераду на краі сцэны, абцасы ссунутыя, наскі рассунутыя. Лёсікаў капялюш у тым самым месцы. На дрэве чатыры, пяць¹¹⁴ лісткаў. Уваходзіць Уладзімер, энэргічна. Спыняецца і доўга прыглядаецца да дрэва. Затым пачынае ліхаманкава хадзіць па сцэне ўва ўсе бакі. Спыняецца ля чаравікаў, нахіляецца, падымае адзін, глядзіць на яго, крывіцца з агідай, акуратна кладзе на месца. Ізноў пачынае хадзіць туды-сюды. Спыняецца на краі сцэны справа і выглядае нешта ўводдалі, захінаючы рукою вочы. Ізноў ходзіць туды-сюды. Спыняецца на краі сцэны зьлева, робіць тое самае, што і папярэдне. Ізноў ходзіць туды-сюды. Нечакана спыняецца, складае на грудзях рукі, адхіляе назад галаву і пачынае гучна сьпяваць.

УЛАДЗІМЕР. Аднойчы галодны сабачка на кухні...

Пачаўшы завысока, спыняецца, адкашліваецца, пачынае зноў – крыху ніжэй:

Аднойчы галодны сабачка на кухні
Кавалачак мяса сьцягнуў пад шумок.
Злы кухар сабачку па лобе як бухне –
Ажно праламіўся слабы чарапок!

Прыбеглі сабакі, сяброўкі зь сябрамі,
Свайго сябрука закапалі ў зямлі...

Спыняецца, задумваецца, пачынае яшчэ раз:

Прыбеглі сабакі, сяброўкі зь сябрамі,
Свайго сябрука закапалі ў зямлі.
Наскрэблі на камені верш кіпцюрамі,
Каб вочы сабачыя бачыць маглі:

«Аднойчы галодны сабачка на кухні
Кавалачак мяса сьцягнуў пад шумок.
Злы кухар сабачку па лобе як бухне –
Ажно праламіўся слабы чарапок!

Прыбеглі сабакі, сяброўкі зь сябрамі,
Свайго сябрука закапалі ў зямлі...

Спыняецца. Тое самае, што і раней:

Прыбеглі сабакі, сяброўкі зь сябрамі,
Свайго сябрука закапалі ў зямлі...

Спыняецца. Тое самае, што і раней. Пяшчотна:

Свайго сябрука закапалі ў зямлі...»

Змаўкае, нейкі момант ня рухаецца, пасля чаго зноў пачынае ліхаманкава хадзіць па сцэне ўва ўсе бакі. Зноўку спыняецца ля дрэва, далей ходзіць туды-сюды, ізноў спыняецца ля чаравікаў, далей ходзіць туды-сюды, бяжыць на край сцэны зьлева, выглядае нешта ўводдалі. У гэты момант зьлева ўваходзіць Эстрагон, басанож, з нахіленай галавою, і павольна праходзіць праз сцэну. Уладзімер паварочваецца і бачыць яго.

УЛАДЗІМЕР. Ты зноўку! (*Эстрагон спыняецца, але не падымае галавы. Уладзімер ідзе да яго.*) Хадзі, я абдыму цябе!

ЭСТРАГОН. Не дакранайся да мяне!

Уладзімер расчараваны, засмучаны. Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Хочаш, каб я сышоў? (Паўза.) Гога! (Паўза. Уладзімер уважліва глядзіць на яго.) Цябе пабілі? (Паўза.) Гога!
(Эстрагон, з нахіленай галавою, працягвае маўчаць.) Дзе ты правёў ноч?

Цішыня. Уладзімер падыходзіць бліжэй.

ЭСТРАГОН. Не дакранайся да мяне! Не задавай мне пытанняў! Нічога мне не кажы! Застанься са мною!

УЛАДЗІМЕР. Ці я калісьці пакідаў цябе?

ЭСТРАГОН. Ты дазволіў мне сысці.

УЛАДЗІМЕР. Паглядзі на мяне! (Эстрагон ня рухаецца. Пераканаўча) Паглядзі на мяне, табе кажу!

Эстрагон падымае галаву. Доўга глядзяць адзін на аднаго, то адступаючы, то зноў набліжаючыся адзін да аднаго і нахіляючы галовы, як бы глядзелі на мастацкі твор, схіляючыся адзін да аднаго ўсё мацней, ажно ўрэшце нечакана кідаюцца ў абдымкі, стукаючы адзін аднаго па плячо. Заканчваюць абдымацца. Эстрагон, страціўшы падтрымку, ледзь ня падае.

ЭСТРАГОН. Што за дзень!

УЛАДЗІМЕР. Хто цябе пабіў? Скажы мне.

ЭСТРАГОН. Яшчэ адзін дзень страчаны.

УЛАДЗІМЕР. Яшчэ не.

ЭСТРАГОН. Для мяне ён ужо скончыўся, што б ні здарылася. (Цішыня.) Я чуў, як ты сьпяваў.

УЛАДЗІМЕР. Так, я памятаю.

ЭСТРАГОН. Мне было прыкра. «Ён адзін, – казаў я сабе, – думае, што я сышоў назаўсёды, і ўсё адно сьпявае».

УЛАДЗІМЕР. Наш настрой нам не падуладны. Цэлы дзень я ў цудоўнай форме. (Паўза.) Уначы не ўставаў ані разу!

ЭСТРАГОН (сумна). Сам бачыш, адразу лепш сікаеш, калі мяне няма.

УЛАДЗІМЕР. Я сумаваў без цябе... і адначасна мне было добра. Ці ж гэта ня дзіўна?

ЭСТРАГОН (зьдзіўлены). Добра?

УЛАДЗІМЕР (падумаўшы). Ну, можа, гэта не зусім тое слова.

ЭСТРАГОН. А цяпер?

УЛАДЗІМЕР (агледзеўшы самога сябе). Цяпер?.. (Радасна.) Ты зноў тут... (Абыякава.) Мы зноў тут... (Сумна.) Я зноў тут.

ЭСТРАГОН. Сам бачыш, табе горш, калі я з табою. Я таксама адчуваю сябе лепш на самоце.

УЛАДЗІМЕР (абражаны). Тады нашто сюды лезеш?

ЭСТРАГОН. Ня ведаю.

УЛАДЗІМЕР. А я ведаю. Бо ты ня здольны сябе абараніць. Я б не дазволіў, каб цябе білі.

ЭСТРАГОН. Ты ня даў бы рады.

УЛАДЗІМЕР. Чаму?

ЭСТРАГОН. Я нічога не зрабіў.

УЛАДЗІМЕР. Гаворка не пра гэта, я не дазволіў бы, каб ты ўвогуле зрабіў тое, што зрабіў.

ЭСТРАГОН. Я нічога не зрабіў.

УЛАДЗІМЕР. Тады чаму цябе пабілі?

ЭСТРАГОН. Ня ведаю.

УЛАДЗІМЕР. Не, не, Гога, бачыш, ёсць рэчы, якія мінаюць па-за тваёю ўвагай, але якія заўважаю я. Ты мусіш зразумець гэта.

ЭСТРАГОН. Я кажу табе, я нічога не зрабіў.

УЛАДЗІМЕР. Можа, і не. Але калі хочаш уратавацца, варта сьцімаць: істотнае ня тое, што ты робіш, а тое, як ты гэта робіш.

Але ня будзем пра гэта. Вось ты тут – і мне вельмі прыемна з гэтай прычыны.

ЭСТРАГОН. Я нічога не зрабіў¹¹⁵.

УЛАДЗІМЕР. Дарэчы, а табе, дзесьці там, у сярэдзі, таксама прыемна, га? Прызнайся.

ЭСТРАГОН. Мне? Прыемна? Чаму?

УЛАДЗІМЕР. Бо ты зноў са мною.

ЭСТРАГОН. Ты так думаеш?

УЛАДЗІМЕР. Скажы «так», нават калі гэта няпраўда.

ЭСТРАГОН. Што мне сказаць?

УЛАДЗІМЕР. Скажы: «мне прыемна».

ЭСТРАГОН. Мне прыемна.

УЛАДЗІМЕР. Мне таксама.

ЭСТРАГОН. Мне таксама.

УЛАДЗІМЕР. Нам прыемна.

ЭСТРАГОН. Нам прыемна. (*Цішыня.*) Што будзем рабіць, калі нам прыемна?

УЛАДЗІМЕР. Чакаць Гадо.

ЭСТРАГОН. Так, рацыя.

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Тут нешта змянілася з учора...

ЭСТРАГОН. А калі ён ня прыйдзе?

УЛАДЗІМЕР (*у першы момант не зразумеўшы*). Падумаем аб гэтым, калі прыйдзе час¹¹⁶. (*Паўза.*) Я казаў, што тут нешта змянілася з учора.

ЭСТРАГОН. Размокла ўсё.

УЛАДЗІМЕР. Зірні на дрэва.

ЭСТРАГОН. Двойчы ў адно гаўно ўляпацца немагчыма.

УЛАДЗІМЕР. Дрэва, паглядзі на дрэва.

Эстрагон глядзіць на дрэва.

ЭСТРАГОН. Яго тут учора не было?

УЛАДЗІМЕР. Канечне ж, было. Ня памятаеш? Мы ледзь на ім не павесіліся. (*Задумваецца.*) Менавіта... (*Падкрэсьліваючы кожнае слова.*) Мы ледзь не павесіліся. Толькі ты не захацеў. Ня памятаеш?

ЭСТРАГОН. Табе прысьнілася.

УЛАДЗІМЕР. Ці гэтае магчыма, каб ты ўжо забыў?

ЭСТРАГОН. Так, я такі. Альбо адразу забываю, альбо не забываю ніколі.

УЛАДЗІМЕР. А Пахно й Лёсік? Іх таксама ня памятаеш?

ЭСТРАГОН. Пахно й Лёсік?

УЛАДЗІМЕР. Пра ўсё забыў!

ЭСТРАГОН. Памятаю нейкага дурнаватага, які ўдарыў мяне ў лытку. А пасля прыкідаўся вар'ятам.

УЛАДЗІМЕР. Гэта Лёсік!

ЭСТРАГОН. Так, гэта я памятаю. Але калі тое было?

УЛАДЗІМЕР. А таго другога, які веў яго, яго гаспадара, памятаеш?

ЭСТРАГОН. Ён даў мне косткі.

УЛАДЗІМЕР. Гэта Пахно!

ЭСТРАГОН. І ты кажаш, усё гэта было ўчора?

УЛАДЗІМЕР. Вядома ж, учора.

ЭСТРАГОН. І тут?

УЛАДЗІМЕР. Ну, а дзе ж яшчэ? Ты не пазнаеш гэтага месца?

ЭСТРАГОН (*зь нечаканай разьюшанасьцю*). Ці я пазнаю?! А што тут пазнаваць? Усё сваё вашывае жыцьцё я пэцкаўся ў гэтым брудзе! А ты хочаш, каб я заўважаў нюансы! (*Глядзіць навокал.*) Зірні вось на гэтую кучу гною! Я адсюль ніколі не сыходзіў!

УЛАДЗІМЕР. Супакойся, супакойся.

ЭСТРАГОН. Гэта ты пакінь мяне ў спакоі са сваімі краявідамі! Апавядай мне пра цямніцы!¹¹⁷

УЛАДЗІМЕР. Усё адно ты ня скажаш мне, што гэта (*Абводзіць рукою навокалле.*) нагадвае Ваклюз¹¹⁸! Есьць, аднак, вялікая розьніца.

ЭСТРАГОН. Ваклюз! Які Ваклюз?

УЛАДЗІМЕР. Дык ты ж сам там быў, у гэтым Ваклюзе.

ЭСТРАГОН. Нічога падобнага, я ніколі ня быў ні ў якім Ваклюзе! Кажу табе, я прасраў усё гэтае засранае жыццё тут! Тут!
У Сраклюзе!

УЛАДЗІМЕР. Але ж мы былі там разам, галаву дам на адрэз. Мы працавалі на зборы вінаграду, у аднаго такога, якога звалі Банэльлі, у Русыльёне¹¹⁹.

ЭСТРАГОН (*спакайнай*). Магчыма. Мне нічога не прыгадваецца¹²⁰.

УЛАДЗІМЕР. Там жа ўнізе ўсё было чырвонае!¹²¹

ЭСТРАГОН. (*раззлаваны*). Кажу табе, што нічога мне не прыгадваецца!

Цішыня. Уладзімер глыбока ўздыхае.

УЛАДЗІМЕР. Цяжка з табою жыць, Гога.

ЭСТРАГОН. Тады нам лепей расстацца.

УЛАДЗІМЕР. Ты ўвесь час гэта паўтараеш. І заўжды прыпаўзаеш ізноў.

Цішыня.

ЭСТРАГОН. Лепей было б мяне забіць, як таго.

УЛАДЗІМЕР. Якога таго? (*Паўза.*) Якога таго?

ЭСТРАГОН. Як мільярды тых.

УЛАДЗІМЕР (*дыдактычна*). Кожнаму несці свой крыжык. (*Уздыхае.*) Да сьмерці. (*Хвіліна роздуму.*) Да суцэльнага забыцця¹²².

ЭСТРАГОН. Аднак пакуль што паспрабуйма гутарыць міжсобку не нэрвуючыся, калі ўжо ня можам памаўчаць.

УЛАДЗІМЕР. Так, мы нязмоўчныя.

ЭСТРАГОН. Гэта для таго, каб не засталася часу на роздум.

УЛАДЗІМЕР. Маем апраўданьне.

ЭСТРАГОН. Гэта для таго, каб ня чуць.

УЛАДЗІМЕР. Маем свае прычыны.

ЭСТРАГОН. Усіх гэтых галасоў памерлых.

УЛАДЗІМЕР. Якія шамацяць, нібы крылы.

ЭСТРАГОН. Нібы лісьце.

УЛАДЗІМЕР. Нібы пясок.

ЭСТРАГОН. Нібы лісьце.

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Усе прамаўляюць адначасна.

ЭСТРАГОН. Кожны сам сабе.

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Хутчэй шэпчуць.

ЭСТРАГОН. Шамацяць.

УЛАДЗІМЕР. Цурчаць.

ЭСТРАГОН. Шамацяць.

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Што яны кажуць?

ЭСТРАГОН. Апавядаюць пра сваё жыццё.

УЛАДЗІМЕР. Хіба ім ня досыць таго, што жылі.

ЭСТРАГОН. Яны мусяць апавядаць пра гэта.

УЛАДЗІМЕР. Хіба ім ня досыць таго, што памерлі.

ЭСТРАГОН. Ня досыць.

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Яны шамацяць, нібы пер'е.

ЭСТРАГОН. Нібы лісьце.

УЛАДЗІМЕР. Нібы попел.

ЭСТРАГОН. Нібы лісьце.

Працяглая цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Скажы што-небудзь!

ЭСТРАГОН. Я спрабую.

Працяглая цішыня.

УЛАДЗІМЕР (*пакутліва*). Скажы што-колечы!

ЭСТРАГОН. Што будзем рабіць?

УЛАДЗІМЕР. Чакаць Гадо.

ЭСТРАГОН. Так, рацыя!

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Жахліва!

ЭСТРАГОН. Засыпвай што-небудзь.

УЛАДЗІМЕР. Не, не! (*Задумваецца.*) Мож, пачаць яшчэ раз.

ЭСТРАГОН. Гэта, мабыць, нескладана.

УЛАДЗІМЕР. Вось менавіта, пачаць якраз складана.

ЭСТРАГОН. Пачаць можна з чаго заўгодна.

УЛАДЗІМЕР. Так, але трэба вырашыць, з чаго.

ЭСТРАГОН. Так.

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Дапамажы мне!

ЭСТРАГОН. Я спрабую.

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Хто шукае, той чую.

ЭСТРАГОН. Дакладна так.

УЛАДЗІМЕР. І гэта не дазваляе яму знайсці.

ЭСТРАГОН. Няйначай.

УЛАДЗІМЕР. Не дазваляе яму думаць.

ЭСТРАГОН. Але ён усё-такі думае.

УЛАДЗІМЕР. Не, не, гэта немагчыма.

ЭСТРАГОН. Вось, выдатная ідэя, паспрачаймася.

УЛАДЗІМЕР. Немагчыма.

ЭСТРАГОН. Ты так думаеш?

УЛАДЗІМЕР. Мы ў бясьпецы – ніколі больш ня здолеем думаць.

ЭСТРАГОН. Дык на што тады скардзімся?

УЛАДЗІМЕР. А думаць зусім ня так кепска.

ЭСТРАГОН. Цалкам магчыма. Але так ці і інакш, што маем, тое маем.

УЛАДЗІМЕР. Што тое?

ЭСТРАГОН. Вось, выдатная ідэя – давай задаваць адзін адному пытаньні.

УЛАДЗІМЕР. Што ты маеш на ўвазе, кажучы: што маем, тое маем?

ЭСТРАГОН. Нашмат меншыя пакуты¹²³.

УЛАДЗІМЕР. Праўда.

ЭСТРАГОН. Дык? Мож, варта аддзячыць за такую невымерную ласку?

УЛАДЗІМЕР. Найгорш, што к а л і с ь ц і мы думалі.

ЭСТРАГОН. Але ці даводзілася нам рабіць гэта хоць некалі?

УЛАДЗІМЕР. А адкуль жа тады ўсе гэтыя трупы?

ЭСТРАГОН. Гэтыя шкілеты.

УЛАДЗІМЕР. Ну адкуль?

ЭСТРАГОН. Праўда.

УЛАДЗІМЕР. Мабыць, калісьці мы крыху думалі.

ЭСТРАГОН. На самым пачатку.

УЛАДЗІМЕР. Трупяння, трупяння.

ЭСТРАГОН. Ты не павінен туды глядзець.

УЛАДЗІМЕР. А не глядзець не выходзіць.

ЭСТРАГОН. Праўда.

УЛАДЗІМЕР. Як ты ні намагайся.

ЭСТРАГОН. Што?

УЛАДЗІМЕР. Як ты ні намагайся.

ЭСТРАГОН. Трэба звярнуцца да вытокаў, я ўпэўнены.

УЛАДЗІМЕР. Мы ўжо раз спрабавалі.

ЭСТРАГОН. Праўда.

УЛАДЗІМЕР. Так, так, гэта зусім ня так дрэнна.

ЭСТРАГОН. Што менавіта?

УЛАДЗІМЕР. Што мы некалі думалі.

ЭСТРАГОН. Але што зробіш?

УЛАДЗІМЕР. Што-што?

ЭСТРАГОН. Што зробіш.

УЛАДЗІМЕР. Ну так.

Цішыня.

ЭСТРАГОН. Як на дробную спрэчку, гэта было зусім няблага...

УЛАДЗІМЕР. Так, але цяпер мы мусім прыдумаць штосьці іншае.

ЭСТРАГОН. Дай мне падумаць.

Здымае капялюш, думае¹²⁴.

УЛАДЗІМЕР. Дай мне падумаць. (*Здымае капялюш, думае. Доўгая цішыня.*) А!

Апранаюць капелюшы, расслабляюцца¹²⁵.

ЭСТРАГОН. Ну?

УЛАДЗІМЕР. Пра што я казаў? З гэтага месца можна б было працягваць.

ЭСТРАГОН. Калі?

УЛАДЗІМЕР. На самым пачатку.

ЭСТРАГОН. На самым пачатку чаго?

УЛАДЗІМЕР. Сённяшняга вечара. Я казаў... Я казаў...

ЭСТРАГОН. Ты патрабуеш ад мяне зашмат.

УЛАДЗІМЕР. Пачакай... мы абняліся... нам было прыемна... прыемна... дык што мы робім, калі нам прыемна... чакаем... менавіта так... зараз, зараз... чакаем... ну, калі нам прыемна... чакаем... менавіта так... ага! Пра дрэва!

ЭСТРАГОН. Пра дрэва?

УЛАДЗІМЕР. Ты ня памятаеш?

ЭСТРАГОН. Я стаміўся.

УЛАДЗІМЕР. Зірні на яго.

Эстрагон глядзіць на дрэва.

ЭСТРАГОН. Нічога ня бачу.

УЛАДЗІМЕР. Учора ўвечары яно было цалкам чорнае й аголенае. Сёньня яно пакрылася лісьцем.

ЭСТРАГОН. Лісьцем?

УЛАДЗІМЕР. За адну-адзіную ноч!

ЭСТРАГОН. Відаць, цяпер вясна.

УЛАДЗІМЕР. За адну-адзіную ноч!

ЭСТРАГОН. Нас тут учора не было, кажу табе. Гэта адзін з тваіх прывідаў.

УЛАДЗІМЕР. Тады дзе, скажы мне, мы былі ўчора?

ЭСТРАГОН. А скуль мне ведаць? У іншым месцы. У іншай клетцы. Пустэчы паўсюль хапае.

УЛАДЗІМЕР (*перакананы ў сваім*). Добра. Нас тут учора не было. Калі так, тады што мы рабілі ўчора ўвечары?

ЭСТРАГОН. Што рабілі?

УЛАДЗІМЕР. Паспрабуй прыгадаць.

ЭСТРАГОН. Нууу... пэўна ж гутарылі.

УЛАДЗІМЕР (*авалодваючы сабой*). Пра што?

ЭСТРАГОН. Нууу... пра тое-сёе, ні пра што асаблівае. (*Упэўнена.*) Вось, прыпамінаю, што ўчора ўвечары мы не гутарылі ні пра што асаблівае. Гэта цягнецца ўжо паўстагодзьдзя.

УЛАДЗІМЕР. Не прыгадваеш ніякіх фактаў, ніякіх абставінаў?

ЭСТРАГОН (*змораны*). Ня мучай мяне, Дзідзі.

УЛАДЗІМЕР. Сонца? Месяца? Нічога?

ЭСТРАГОН. Пэўна, былі там, дзе ім належыць, як і заўжды.

УЛАДЗІМЕР. Ты не заўважыў нічога нязвыкллага?

ЭСТРАГОН. На жаль.

УЛАДЗІМЕР. А Пахно? А Лёсік?

ЭСТРАГОН. Пахно?

УЛАДЗІМЕР. Косткі.

ЭСТРАГОН. Хутчэй рыбныя косьці.

УЛАДЗІМЕР. Пахно даў іх табе.

ЭСТРАГОН. Мне пра гэта нічога невядома.

УЛАДЗІМЕР. А высьпятак?

ЭСТРАГОН. Высьпятак? А так, нехта мяне ўдарыў.

УЛАДЗІМЕР. Гэта Лёсік.

ЭСТРАГОН. І ўсё гэта адбывалася ўчора?

УЛАДЗІМЕР. Пакажы нагу.

ЭСТРАГОН. Каторую?

УЛАДЗІМЕР. Абедзьве. Падцягні калашыну. (*Эстрагон, стоячы на адной назе, другую выцягвае ў бок Уладзімера, ледзь ня падае. Уладзімер бярэ Эстрагонаву нагу. Эстрагон хістаецца.*) Падцягні калашыну.

ЭСТРАГОН (*ківаючыся*). Не магу.

Уладзімер падцягвае калашыну, аглядае нагу, пускае яе. Эстрагон ледзь ня падае.

УЛАДЗІМЕР. Другую. (*Эстрагон падае тую самую нагу.*) Другую, кажу! (*Тое ж самае, што й зь першай. Трыюмфальна*¹²⁶.)
Вось, ёсьць рана! Пачынае гнаіцца!

ЭСТРАГОН. Ну і што?

УЛАДЗІМЕР. Дзе твае чаравікі?

ЭСТРАГОН. Я, мабыць, іх выкінуў.

УЛАДЗІМЕР. Калі?

ЭСТРАГОН. Ня ведаю.

УЛАДЗІМЕР. Чаму?

ЭСТРАГОН. Ня памятаю!

УЛАДЗІМЕР. Не, не, я пытаюся, чаму ты іх выкінуў.

ЭСТРАГОН. Таму што былі цесныя.

УЛАДЗІМЕР *(паказваючы на чаравікі)*. Калі ласка! *(Эстрагон глядзіць на чаравікі.)* Дакладна ў тым самым месцы, дзе ты пакінуў іх учора.

Эстрагон падыходзіць да чаравікаў, нахіляецца, глядзіць на іх зблізку.

ЭСТРАГОН. Гэта не мае.

УЛАДЗІМЕР. Не твае!

ЭСТРАГОН. Мае былі чорныя. А гэтыя карычневыя¹²⁷.

УЛАДЗІМЕР. Ты ўпэўнены, што твае былі чорныя?

ЭСТРАГОН. Ну, скажам, шэрыя.

УЛАДЗІМЕР. А гэтыя карычневыя? Пакажы.

ЭСТРАГОН *(падыходзіць адзін чаравік)*. Ну, скажам, зеленаватыя.

УЛАДЗІМЕР *(падыходзіць)*. Пакажы. *(Эстрагон падае яму чаравік. Уладзімер аглядае яго, пасля чаго кідае са злосьцьцю.)*
А каб іх!

ЭСТРАГОН. Бачыш, усё гэта...

УЛАДЗІМЕР. Бачу, бачу. Бачу, што здарылася.

ЭСТРАГОН. Усё гэта...

УЛАДЗІМЕР. Гэта прасцей за простае. Хтосьці прыйшоў, узяў твае й пакінуў свае.

ЭСТРАГОН. Чаму?

УЛАДЗІМЕР. Ягонья былі яму цесныя, таму ўзяў твае.

ЭСТРАГОН. Але мае былі цесныя.

УЛАДЗІМЕР. Для цябе. А для яго – не.

ЭСТРАГОН *(ня здолеўшы гэтага зразумець)*¹²⁸. Я стаміўся. *(Паўза.)* Хадзем.

УЛАДЗІМЕР. Нельга.

ЭСТРАГОН. Чаму?

УЛАДЗІМЕР. Мы чакаем Гадо.

ЭСТРАГОН. Так, рацыя. *(Паўза. Роспачна*¹²⁹*.)* Што рабіць-мем, што рабіць-мем?

УЛАДЗІМЕР. Што мы можам зрабіць.

ЭСТРАГОН. Але я ўжо больш так не магу.

УЛАДЗІМЕР. Хочаш радыску?

ЭСТРАГОН. Толькі яна засталася?

УЛАДЗІМЕР. Ёсць радыскі й рэпы.

ЭСТРАГОН. А моркаўка ёсць?

УЛАДЗІМЕР. Няма. Зрэшты, ты ўжо перабіраеш меру з гэтай моркаўкай.

ЭСТРАГОН. Тады дай мне радыску. *(Уладзімер поркаецца ў кішэнях, знаходзячы толькі рэпы, урэшце выцягвае радыску й падае яе Эстрагону, які глядзіць на яе, пасля чаго гідліва крывіцца.)* Чорная!

УЛАДЗІМЕР. Гэта радыска.

ЭСТРАГОН. Ты ведаеш, што я люблю толькі ружовыя!

УЛАДЗІМЕР. Ня хочаш?

ЭСТРАГОН. Я люблю толькі ружовыя!

УЛАДЗІМЕР. Тады аддай мне.

Эстрагон аддае радыску.

ЭСТРАГОН. Пашукаю сабе моркаўкі.

Ня рухаецца.

УЛАДЗІМЕР. Гэта сапраўды ўжо губляе сэнс.

ЭСТРАГОН. Яшчэ не зусім.

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Можа б ты паспрабаваў?

ЭСТРАГОН. Я ўжо ўсяго спрабаваў.

УЛАДЗІМЕР. Я маю на ўвазе чаравікі.

ЭСТРАГОН. Ты так лічыш?

УЛАДЗІМЕР. Час хутчэй праміне. *(Эстрагон вагаецца.)* Я кажу табе, гэта будзе сякі-такі занятак, нейкая разнастайнасць.

ЭСТРАГОН. Расслабленне.

УЛАДЗІМЕР. Перадышка.

ЭСТРАГОН. Расслабленне.

УЛАДЗІМЕР. Паспрабуй.

ЭСТРАГОН. Дапаможаш мне?

УЛАДЗІМЕР. Канечне.

ЭСТРАГОН. Удваіх мы зусім няблага даем сабе рады, ці ня так, Дзідзі?

УЛАДЗІМЕР. Але, пэўна ж! Паспрабуйма сьпяраша левы.

ЭСТРАГОН. Мы заўсёды знойдем штосьці, каб стварыць сабе ўражаньне, нібы існуем, хіба не, Дзідзі?

УЛАДЗІМЕР *(раздражнёны)*. Канечне, канечне, мы ж штукары. Але давай рабіць тое, што вырашылі, пакуль яшчэ памятаем. *(Падымае адзін чаравік.)* Ну, давай нагу. *(Эстрагон падыходзіць да яго і падымае нагу.)* Другую, скаціна! *(Эстрагон падыходзіць да другой нагу.)* Вышэй! *(Сплеценыя адно з адным, хістаюцца па сцэне. Уладзімер, нарэшыце, абувае Эстрагону чаравік.)* Паспрабуй зрабіць колькі крокаў. *(Эстрагон ходзіць.)* Ну як?

ЭСТРАГОН. Пасуе.

УЛАДЗІМЕР *(выцягвае з кішэні кавалак матузкі)*. Тады шнуруем.

ЭСТРАГОН *(раптоўна)*. Не, не, ніякага шнураваньня, ніякага шнураваньня!

УЛАДЗІМЕР. Ты пасья пашкадуеш. Спрабуйма другі. *(Тое самае, што й раней.)* Ну як?

ЭСТРАГОН. Таксама пасуе.

УЛАДЗІМЕР. Ня цісьне?

ЭСТРАГОН *(робіць некалькі крокаў, прыціскаючы ступакі)*. Пакуль што не.

УЛАДЗІМЕР. Тады можаш насіць іх.

ЭСТРАГОН. Быццам крыху завялікія.

УЛАДЗІМЕР. Можа, калісьці разжывеся шкарпэткамі.

ЭСТРАГОН. Праўда.

УЛАДЗІМЕР. Дык будзеш іх насіць?

ЭСТРАГОН. Годзе ўжо пра гэтыя чаравікі.

УЛАДЗІМЕР. Добра, але...

ЭСТРАГОН. Годзе! *(Цішыня.)* Ведаеш, я прысяду.

Шукае месца, дзе б яму сесці, пасья чаго садзіцца на камяні, на якім сядзеў на пачатку першага акту.

УЛАДЗІМЕР. Менавіта тут ты й сядзеў учора ўвечары.

Цішыня.

ЭСТРАГОН. Каб жа я мог заснуць.

УЛАДЗІМЕР. Учора ўвечары ты заснуў.

ЭСТРАГОН. Паспрабую.

Прымае позу эмбрыёна, хаваючы галаву між каленямі.

УЛАДЗІМЕР. Пачакай. *(Падыходзіць да Эстрагона і пачынае гучна сьпяваць.)*

Люлі-люлі-люлі

Люлі-люлі-люлі

ЭСТРАГОН (*падймаючы галаву*). Ня так гучна!

УЛАДЗІМЕР (*ціхіэй*).

Люлі-люлі-люлі.
Прыляцелі гулі.
Селі на варотах,
У... гумовых ботах.

Эстрагон засынае. Уладзімер здымае пінжак і кладзе яго на плечы Эстрагону, пасля чаго пачынае хадзіць туды-сюды, махаючы рукамі, каб сагрэцца. Раптам Эстрагон абуджаецца, ускоквае і йдзе паўпрытомна. Уладзімер падбягае і абдымае яго.

УЛАДЗІМЕР. Ну, ціха... ціха... Дзідзі тут¹³⁰... ня бойся.

ЭСТРАГОН. Ах!

УЛАДЗІМЕР. Супакойся... усё прайшло.

ЭСТРАГОН. Я падаў.

УЛАДЗІМЕР. Усё скончылася. Ня думай пра гэта.

ЭСТРАГОН. Я быў на вяршыне...

УЛАДЗІМЕР. Нічога не гавары! Хадзі, пагуляем крыху.

Бярэ Эстрагона за руку і хадзіць зь ім туды-сюды, пакуль Эстрагон не пачынае ўпірацца.

ЭСТРАГОН. Годзе ўжо! Я стаміўся.

УЛАДЗІМЕР. Што для цябе лепш, тырчаць тут і нічога не рабіць?

ЭСТРАГОН. Так.

УЛАДЗІМЕР. Як хочаш.

Пускае Эстрагона, падймае пінжак і надзявае яго.

ЭСТРАГОН. Хадзем.

УЛАДЗІМЕР. Нельга.

ЭСТРАГОН. Чаму?

УЛАДЗІМЕР. Мы чакаем Гадо.

ЭСТРАГОН. Так, рацыя. (*Уладзімер ізноў пачынае хадзіць туды сюды.*) Ты можаш хвіліну пастаяць?

УЛАДЗІМЕР. Мне холадна.

ЭСТРАГОН. Мы заўчасна прыйшлі.

УЛАДЗІМЕР. Як заўсёды, на зьмярканыні.

ЭСТРАГОН. Але ноч неяк не надыходзіць.

УЛАДЗІМЕР. Надыходзе раптам, як учора.

ЭСТРАГОН. І будзе ноч.

УЛАДЗІМЕР. І мы зможам пайсьці.

ЭСТРАГОН. І зноўку будзе дзень. (*Паўза. Роспачна¹³¹.*) Што рабіцьмем, што рабіцьмем?

УЛАДЗІМЕР (*спыніўшыся, раптоўна*). Ты ўрэшце кінеш галасіць? Годзе ўжо енчыць!

ЭСТРАГОН. Пайдзі я адсюль.

УЛАДЗІМЕР (*заўважаючы Лёсікаў капялюш*). О!

ЭСТРАГОН. Бывай.

УЛАДЗІМЕР. Лёсікаў капялюш! (*Падыходзіць да яго.*) Я ўжо тут гадзіну, а яго шчэ не заўважыў! (*Узрадаваны.*) Выдатна!

ЭСТРАГОН. Ты мяне ўжо ніколі ня ўбачыш.

УЛАДЗІМЕР. Я ведаў, што гэта тое месца. Можам не хвалявацца. (*Падймае Лёсікаў капялюш, глядзіць на яго, падймае.*)

*Калісьці, мабыць, быў пекны капялюш. (*Надзявае яго сабе на галаву, свой падаючы Эстрагону.*) Трымай.*

ЭСТРАГОН. Што?

УЛАДЗІМЕР. Патрымай гэта.

Эстрагон бярэ Ўладзімераў капялюш. Уладзімер абедзьвюма рукамі папраўляе капялюш Лёсіка. Эстрагон надзявае капялюш Уладзімера, свой падаючы Ўладзіміру. Уладзімер бярэ капялюш Эстрагона. Эстрагон абедзьвюма рукамі папраўляе капялюш Уладзімера. Уладзімер надзявае капялюш Эстрагона, Лёсікаў капялюш падаючы Эстрагону. Эстрагон бярэ Лёсікаў капялюш. Уладзімер абедзьвюма рукамі папраўляе капялюш Эстрагона. Эстрагон надзявае капялюш Лёсіка, Уладзімераў капялюш падаючы Ўладзіміру. Уладзімер бярэ свой капялюш. Эстрагон абедзьвюма рукамі папраўляе Лёсікаў капялюш. Уладзімер надзявае свой капялюш, Эстрагонаў капялюш падаючы Эстрагону. Эстрагон бярэ свой капялюш. Уладзімер абедзьвюма рукамі папраўляе свой капялюш. Эстрагон надзявае свой капялюш, Лёсікаў капялюш падаючы Ўладзіміру. Уладзімер бярэ Лёсікаў капялюш. Эстрагон абедзьвюма рукамі папраўляе свой капялюш. Уладзімер надзявае Лёсікаў капялюш, свой падаючы Эстрагону. Эстрагон бярэ капялюш Уладзімера. Уладзімер абедзьвюма рукамі папраўляе Лёсікаў капялюш. Эстрагон падае Уладзімераў капялюш Уладзімеру, Уладзімер бярэ яго і аддае назад Эстрагону, Эстрагон бярэ яго і аддае назад Уладзімеру, Уладзімер бярэ яго і кідае. Усё гэта вельмі хутка.

УЛАДЗІМЕР. Мне пасуе?

ЭСТРАГОН. Адкуль мне ведаць?

УЛАДЗІМЕР. Не, але як я ў ім выглядаю?

Ён какетліва паварочвае галаву то ўправа, то ўлева, рухаючыся, як мадэль.

ЭСТРАГОН. Брыдка.

УЛАДЗІМЕР. Але ня горш, чым заўжды?

ЭСТРАГОН. Гэтаксама.

УЛАДЗІМЕР. Тады я магу яго насіць. Мой ціснуў. *(Паўза.)* Так бы мовіць. *(Паўза.)* Быў мне цесны.

*Здымае Лёсікаў капялюш, зазірае ў яго, патрасае ім, стукае па ім, ізноў надзявае*¹³².

ЭСТРАГОН. Пайду я адсюль.

УЛАДЗІМЕР. Можна пагуляем?

ЭСТРАГОН. У што?

УЛАДЗІМЕР. Можна пагуляць у Пахно й Лёсіка.

ЭСТРАГОН. Ніколі ня чуў пра такую гульню.

УЛАДЗІМЕР. Я буду ўдаваць Лёсіка, а ты – Пахно. *(Удае Лёсіка, прагінаючыся пад цяжарам багажу. Эстрагон, аслупянелы, глядзіць на яго.)* Но!

ЭСТРАГОН. Што мне рабіць?

УЛАДЗІМЕР. Аблай мяне!

ЭСТРАГОН *(пасля хвілі роздумаў)*¹³³. Сьвіньня!

УЛАДЗІМЕР. Мацней!

ЭСТРАГОН. Паганец! Шэльма!

Уладзімер, усё яшчэ прагінаючыся, пасоўваецца узад-уперад.

УЛАДЗІМЕР. Скажы мне, каб я думаў.

ЭСТРАГОН. Што?

УЛАДЗІМЕР. Скажы: думай, сьвіньня!

ЭСТРАГОН. Думай, сьвіньня!

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Не магу!

ЭСТРАГОН. Годзе ўжо.

УЛАДЗІМЕР. Скажы, каб я танчыў.

ЭСТРАГОН. Пайду я адсюль.

УЛАДЗІМЕР. Танчы, скаціна! *(Круціцца на месцы. Эстрагон хутка выходзіць налева*¹³⁴.) Я не магу! *(Уздымае галаву, заўважае, што Эстрагона ўжо няма, крычыць з жахам.)* Гога! *(Цішыня. Амаль бяжыць праз сцэну. Эстрагон хутка вяртаецца, задыханы, бяжыць у бок Уладзімера. Кідаюцца ў абдымкі*¹³⁵.) Нарэшце ты тут!

ЭСТРАГОН *(цяжка дыхаючы).* Я пракляты!

УЛАДЗІМЕР. Дзе ты быў? Я думаў, што ты пайшоў назаўсёды...

ЭСТРАГОН. На ўскрайку схілу. Ідуць!

УЛАДЗІМЕР. Хто?

ЭСТРАГОН. Ня ведаю.

УЛАДЗІМЕР. Колькі іх?

ЭСТРАГОН. Ня ведаю.

УЛАДЗІМЕР *(трыюмфальна)*. Гэта Гадо! Нарэшце! *(Шчыра абдымае Эстрагона.)* Гога! Гэта Гадо! Мы ўратаваныя! Хадзі, выйдзі яму насустрач! *(Цягне Эстрагона ў бок кулісаў. Эстрагон упіраецца, вызваляецца й бяжыць у іншы бок.)* Гога! Вярніся! *(Цішыня. Уладзімер бяжыць у бок кулісаў, скуль толькі што вярнуўся Эстрагон, і глядзіць уваддаль. Эстрагон хутка вяртаецца, бяжыць у бок Уладзімера, які адварочваецца.)* Ну, ты зноўку тут!

ЭСТРАГОН. Я ў пекле!

УЛАДЗІМЕР. Дзе ты быў?¹³⁶

ЭСТРАГОН. На ўскрайку схілу.

УЛАДЗІМЕР. Выходзіць, мы ў пастцы. Няма нікага сумневу, што мы трапілі ў пастку.

ЭСТРАГОН. Яны ідуць і з гэтага боку!

УЛАДЗІМЕР. Нас атачылі! *(Эстрагон, спалоханы, кідаецца на заднік сцэны, заблытваецца ў ім і падае.)* Дурань! Там няма нікага выйсця. *(Уладзімер падыходзіць да яго, каб падняць яго, пасля чаго вядзе яго на перад сцэны. Паказваючы на публіку ў залі.)* Сюды. Тут нікога няма. Уцякай. Хутчэй. *(Піхае яго ў бок публікі. Эстрагон спалохана адступае.)* Ня хочаш? *(Гледзячы на публіку.)*¹³⁷ Разумею. Пачакай, дай мне падумаць. *(Задумваецца.)* Не застаецца нічога іншага, як зьнікнуць.

ЭСТРАГОН. Дзе?

УЛАДЗІМЕР. За дрэвам. *(Эстрагон вагаецца.)* Хутчэй! За дрэва. *(Эстрагон бяжыць за дрэва, але яно слаба яго засланяе.)* Не варушыся! *(Эстрагон выходзіць з-за дрэва.)* Гэтае дрэва зусім ні на што не прыдатнае. *(Да Эстрагона.)* Ты што, звар'яцеў?

ЭСТРАГОН *(спакайнай)*. Я згубіў галаву. *(З сорамам нахіляе галаву.)* Выбачай! *(З гонарам уздымае галаву.)* Гэта больш не паўторыцца. Пабачыш. Скажы толькі, што рабіць.

УЛАДЗІМЕР. А што тут рабіць, калі ўсё зроблена.

ЭСТРАГОН. Хадзі, ты станеш там. *(Цягне яго да левай кулісы й ставіць сьпінай да сцэны.)* Вось так, не варушыся й зважай. *(Уладзімер назірае ў даячыць, захінаючы рукою вочы. Эстрагон бяжыць да правай кулісы. Спыняецца й таксама глядзіць удалячынь. Абодва азіраюцца праз плячо¹³⁸.)* Плячо ў плячо, як калісьці ў хвіліну радасьці! *(Глядзяць адзін на аднаго хвілю, пасля чаго зноў назіраюць. Працяглая цішыня.)* Ты кагосьці бачыш?

УЛАДЗІМЕР *(азіраючыся)*. Што?

ЭСТРАГОН *(грамчэй)*. Ты кагосьці бачыш?

УЛАДЗІМЕР. Не.

ЭСТРАГОН. І я таксама не.

Ізноў назіраюць. Працяглая цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Мабыць, табе здалася.

ЭСТРАГОН *(азіраючыся)*. Што?

УЛАДЗІМЕР *(грамчэй)*. Мабыць, табе здалася.

ЭСТРАГОН. Не раві!

Ізноў назіраюць. Працяглая цішыня.

УЛАДЗІМЕР і ЭСТРАГОН *(адначасна азіраючыся)*. Ці гэта не...

УЛАДЗІМЕР. О, прашу прабачэньня!

ЭСТРАГОН. Кажы, кажы.

УЛАДЗІМЕР. Не, сьпяраша ты.

ЭСТРАГОН. Не, сьпяраша ты.

УЛАДЗІМЕР. Я перапыніў цябе.

ЭСТРАГОН. Наадварот.

Глядзяць адзін на аднаго са злосьцю.

УЛАДЗІМЕР. Цырымонлівая сьвіньня!

ЭСТРАГОН. А ты дыпляматычны баран!

УЛАДЗІМЕР (*рэзка*). Скончы, што казаў!

ЭСТРАГОН (*гэтаксама*). Ты скончы!

Цішыня. Набліжаюцца адзін да аднаго, спыняюцца.

УЛАДЗІМЕР. Мярзотнік!

ЭСТРАГОН. Вось выдатная ідэя, давай адзін аднаго ляць.

*Паварочваюцца, разыходзяцца, зноўку набліжаюцца*¹³⁹.

УЛАДЗІМЕР. Мярзотнік!

ЭСТРАГОН. Мурло!¹⁴⁰

УЛАДЗІМЕР. Паскрэбак!

ЭСТРАГОН. Памыйнік!

УЛАДЗІМЕР. Выкідак!

ЭСТРАГОН. Вырадак!

УЛАДЗІМЕР. Крэтын!

ЭСТРАГОН (*пераможна*). Кррытык!¹⁴¹

УЛАДЗІМЕР. Ах!

Пераможаны слабее й адварочваецца.

ЭСТРАГОН. А цяпер давай мірыцца.

УЛАДЗІМЕР. Гога!

ЭСТРАГОН. Дзідзі!

УЛАДЗІМЕР. Дай пяць!

ЭСТРАГОН. Дай пяць!

УЛАДЗІМЕР. Хадзі ў мае абдымкі!

ЭСТРАГОН. У абдымкі?

УЛАДЗІМЕР. Да мяне на грудзі!

ЭСТРАГОН. Іду!

Абдымаюцца. Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Як час ляціць, калі гарэзьнічаеш!

Цішыня.

ЭСТРАГОН. Што рабіцьмем?

УЛАДЗІМЕР. Пакуль чакаем.

ЭСТРАГОН. Пакуль чакаем.

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. А можа, крыху папрактыкавацца?

ЭСТРАГОН. Паразьмінацца.

УЛАДЗІМЕР. Парухацца.

ЭСТРАГОН. Парасслабляцца.

УЛАДЗІМЕР. Паразьвейвацца.

ЭСТРАГОН. Парасслабляцца.

УЛАДЗІМЕР. Каб разагрэцца.

ЭСТРАГОН. Каб супакоіцца.

УЛАДЗІМЕР. Ну дык, раз, два!

Уладзімер пачынае скакаць. Эстрагон паўтарае яго рухі.

ЭСТРАГОН (*спыняецца*). Годзе ўжо. Я стаміўся.

УЛАДЗІМЕР (*спыняючыся*). Мы ня ў форме. Але давай зробім пару ўдыхаў.

ЭСТРАГОН. Я стаміўся ўдыхаць.

УЛАДЗІМЕР. Маеш рацыю. (*Паўза.*) Але давай зробім «ластаўку», для раўнавагі.

ЭСТРАГОН. «Ластаўку»?

Уладзімер робіць «ластаўку», хістаючыся на адной назе.

УЛАДЗІМЕР (*зробіўшы*). Цяпер ты.

Эстрагон робіць «ластаўку», хістаючыся на адной назе.

ЭСТРАГОН. Думаеш, Бог мяне бачыць?

УЛАДЗІМЕР. Трэба заплюшчыць вочы.

Эстрагон заплюшчвае вочы, хістаецца ўсё мацней.

ЭСТРАГОН (*спыняючыся, сьціскаючы кулакі, ува ўвесь голас*). Божа, зьлітуйся нада мною!

УЛАДЗІМЕР (*расчулены*). А нада мною?

ЭСТРАГОН (*як і вьшэй*). Нада мною! Нада мною! Зьлітуйся нада мною!

Уваходзяць Пахно й Лёсік. Пахно асьлеплы. Лёсік нагружаны, як і ў першай дзеі. Шворка як і раней, адно што карацейшая, каб Пахно мог лягчэй кіраваць. Лёсік у новым капелюшы. Убачыўшы Ўладзіміра й Эстрагона, спыняецца. Пахно, ідучы далей, сутыкаецца зь ім. Уладзімер і Эстрагон адступаюць.

УЛАДЗІМЕР. Гога!¹⁴²

ПАХНО (*чапляючыся за Лёсіка, які хістаецца пад гэтым новым цяжарам*). Што гэта? Хто гэта?

Лёсік падае, упускаючы ўсё, цягнучы Пахно за сабою. Яны ляжаць бездапаможна сярод параскіданага багажу.

ЭСТРАГОН. Гэта Гадо?

УЛАДЗІМЕР. Нарэшце! (*Ідзе ў бок ляжачых. Эстрагон за ім.*) Нарэшце прыбыло падмацаваньне!

ПАХНО (*бязгучна*). Памажыце!

ЭСТРАГОН. Гэта Гадо?

УЛАДЗІМЕР. А мы пачыналі ўжо слабець. Цяпер вечар ужо напэўна скончыцца.

ПАХНО. Памажыце!¹⁴³

ЭСТРАГОН. Ён кліча на дапамогу?

УЛАДЗІМЕР. Мы ўжо ня мусім чакаць прыходу ночы, чакаць Гадо, чакаць... каб чакаць. Мы змагаліся цэлы вечар у адзіночку. Цяпер гэтаму канец. Цяпер ужо хутка заўтра.

ПАХНО. Памажыце!

УЛАДЗІМЕР. Цяпер час пацячэ інакш. Сонца зойдзе, месяц узыйдзе – і мы пойдзем... адсюль.

ПАХНО. Літасьці!

УЛАДЗІМЕР. Бедны Пахно!

ЭСТРАГОН. Я ведаў, што гэта ён.

УЛАДЗІМЕР. Хто?

ЭСТРАГОН. Гадо.

УЛАДЗІМЕР. Але гэта зусім не Гадо.

ЭСТРАГОН. Не Гадо?

УЛАДЗІМЕР. Не Гадо.

ЭСТРАГОН. Тады хто гэта?

УЛАДЗІМЕР. Гэта Пахно.

ПАХНО. Гэта я! Гэта я! Памажыце мне ўстаць!

УЛАДЗІМЕР. Ён ня можа ўстаць!

ЭСТРАГОН. Хадзем.

УЛАДЗІМЕР. Нельга.

ЭСТРАГОН. Чаму?

УЛАДЗІМЕР. Мы чакаем Гадо.

ЭСТРАГОН. Так, рацыя.

УЛАДЗІМЕР. Можа, ён зноўку дасьць табе косткі.

ЭСТРАГОН. Косткі?

УЛАДЗІМЕР. Курыныя. Ці ня памятаеш?

ЭСТРАГОН. Гэта ён?

УЛАДЗІМЕР. Так.

ЭСТРАГОН. Запытай яго.

УЛАДЗІМЕР. Трэба яму сьпяраша дапамагчы.

ЭСТРАГОН. У чым?

УЛАДЗІМЕР. Устаць.

ЭСТРАГОН. Ён ня можа ўстаць?

УЛАДЗІМЕР. Ён хоча ўстаць.

ЭСТРАГОН. Ну дык няхай устане.

УЛАДЗІМЕР. Ён ня можа.

ЭСТРАГОН. А што зь ім?

УЛАДЗІМЕР. Ня ведаю.

Пахно зьвіваецца, стогне, б'е кулакамі аб зямлю.

ЭСТРАГОН. Перш-наперш трэба спытаць у яго пра косткі. Калі адмовіць, то пакінем яго так.

УЛАДЗІМЕР. Мяркуеш, ён здасца на нашу ласку?

ЭСТРАГОН. А як жа!

УЛАДЗІМЕР. І мы зробім паслугу ў залежнасьці ад выкананьня пэўных умоваў?

ЭСТРАГОН. А як жа!

УЛАДЗІМЕР. Сапраўды, хітра. Але я баюся.

ЭСТРАГОН. Чаго?

ПАХНО. Памажыце!¹⁴⁴

УЛАДЗІМЕР. Каб Лёсік раптам не разьюшыўся. Тады нам будзе халэмус¹⁴⁵.

ЭСТРАГОН. Лёсік?

УЛАДЗІМЕР. Той, што ўчора напаў на цябе.

ЭСТРАГОН. Я кажу табе, іх было дзесяць.

УЛАДЗІМЕР. Але раней быў той, што даў табе высьпятка.

ЭСТРАГОН. Дык ён тут?

УЛАДЗІМЕР. Уласнаю пэрсонай. *(Паказвае на Лёсіка.)* Пакуль што ён непрытомны. Але ў кожны момант можа ашалець.

ПАХНО. Памажыце!¹⁴⁶

ЭСТРАГОН. А каб нам узяць ды адлупіць яго ўдвох?

УЛАДЗІМЕР. Маеш на ўвазе, наваліцца на яго цяпер, калі ён сьпіць?

ЭСТРАГОН. А як жа!

УЛАДЗІМЕР. Нядрэнная ідэя. Але ці мы здольныя зрабіць гэта? І ці ён напэўна сьпіць? *(Паўза.)* Не, лепш аднак скарыстаць з таго, што Пахно кліча на дапамогу...

ПАХНО. Памажыце!¹⁴⁷

УЛАДЗІМЕР. І дапамагчы яму...

ЭСТРАГОН. Нам – дапамагчы яму?

УЛАДЗІМЕР. Разлічваючы на тое, што ён аддзячыць.

ЭСТРАГОН. Але ён ужо...

УЛАДЗІМЕР. Не трацьма часу. Годзе балакаць. *(Паўза. Раптоўна.)* Давай зробім штосьці, калі трапляецца нагода! Мы патрэбныя ня кожнага дня. Хоць, праўду кажучы, патрэбныя зусім не абавязкова мы. Іншыя былі б прыдатныя гэтаксама, калі нават ня лепш. Тое, што мы пачулі, было скіраванае да ўсяго чалавецтва. Але ў гэтым месцы і ў дадзены момант усё чалавецтва – гэта мы, падабаецца нам гэта ці не. Карыстайма ж з гэтага, пакуль ня позна. Хоць раз будзьма годнымі прадстаўнікамі віду, да якога мы, як на грэх, належым. Што скажаш? *(Эстрагон нічога не гаворыць.)* Па праўдзе кажучы, ужо сам факт, што мы ўзважваем ўсе «за» й «супраць», склаўшы рукі, сьведчыць на карысьць нашага племені. Тыгр кідаецца на дапамогу сваім суродзічам без найменшага роздуму, альбо ўпотаі уцякае ў найглыбейшыя хмызы. Але ня ў тым рэч. А рэч у тым, што мы тут робім, і вось мы маем шанец пра гэта даведацца. У гэтым бязмежным хаосе пакуль вядома адно: мы чакаем, калі прыйдзе Гадо...

ЭСТРАГОН. Так, рацыя.

ПАХНО. Памажыце!¹⁴⁸

УЛАДЗІМЕР. Альбо пакуль прыйдзе ноч. *(Паўза.)* Мы знаходзімся там, дзе дамовіліся, і кропка. Мы не сьвятныя, аднак жа знаходзімся там, дзе й дамовіліся. Колькі людзей можа нечым такім пахваліцца?

ЭСТРАГОН. Мільярды¹⁴⁹.

УЛАДЗІМЕР. Так мяркуеш?

ЭСТРАГОН. Ня ведаю.

УЛАДЗІМЕР. Можа, ты маеш рацыю.

ПАХНО. Памажыце!

УЛАДЗІМЕР. Вядома, што ў такіх умовах час доўжыцца й прымушае нас, каб мы запаўнілі яго заняткамі, якія... так бы мовіць... якія сьпярга падаюцца сэнсоўнымі, а потым становяцца звычайкай. Ты скажаш, што гэта бароніць наш розум перад вар'яцтвам. Бясспрэчна. Але я задумваюся часам, ці ён і так ужо не блукае ў бяздонных глыбінях, дзе бесьперапынна трывае ноч. Разумееш, што я маю на ўвазе?

ЭСТРАГОН. Усе мы нараджаемся шалёнымі. Некаторыя ўжо такімі й застаюцца.

ПАХНО. Памажыце! Я заплачу вам!

ЭСТРАГОН. Колькі?

ПАХНО. Сотню.

ЭСТРАГОН. Мала.

УЛАДЗІМЕР. Я б так далёка не заходзіў.

ЭСТРАГОН. Лічыш, гэтага дастаткова?

УЛАДЗІМЕР. Не, я маю на ўвазе, што не рызыкаваў бы сьцьвярджаць, быццам ужо прыходзячы на сьвет я быў не зусім разумны. Але рэч ня ў тым.

ПАХНО. Дзьвесьце!

УЛАДЗІМЕР. Мы чакаем. Нудзімся. *(Падымае руку.)* Не, не кажы, што мы не трываем у сьмяротнай нэндзы, гэтаму немагчыма запырэчыць. Добра. Надараецца радасьць, а мы што? Марнуем яе. Да справы, хадзем! *(Ідзе у бок Пахно, спыняецца на паўдарозе.)* Праз хвілю ўсё зьнікне, і мы зноў застанемся адны ў гэтай пустэчы!

Задумваецца.

ПАХНО. Дзьвесьце!

УЛАДЗІМЕР. Зараз, зараз.

Спрабуе падняць Пахно, не ўдаецца, спрабуе яшчэ раз, спатыкаецца аб багаж, падае, сам спрабуе падняцца, не ўдаецца.

ЭСТРАГОН. Што з вамі робіцца?

УЛАДЗІМЕР. Памажыце!

ЭСТРАГОН. Пайду я адсюль.

УЛАДЗІМЕР. Не пакідай мяне. Яны заб'юць мяне!

ПАХНО. Дзе я?

УЛАДЗІМЕР. Гога!

ПАХНО. Памажыце!

УЛАДЗІМЕР. Памажы мне!

ЭСТРАГОН. Пайду я адсюль.

УЛАДЗІМЕР. Сьпярга памажы мне. Пасьля мы пойдзем разам.

ЭСТРАГОН. Абяцаеш?

УЛАДЗІМЕР. Прысягаю!

ЭСТРАГОН. І мы ўжо ніколі сюды ня вернемся?

УЛАДЗІМЕР. Ніколі!

ЭСТРАГОН. Пойдзем у Пірэнэі¹⁵⁰?

УЛАДЗІМЕР. Куды толькі захочаш.

ПАХНО. Трыста! Чатырыста!

ЭСТРАГОН. Я заўсёды хацеў пабазыцца па Пірэнэях.

УЛАДЗІМЕР. Будзеш там базыцца.

ЭСТРАГОН (*адступаючы*)¹⁵¹. Хто ўсраўся?

УЛАДЗІМЕР. Пахно.

ПАХНО. Я! Я! Літасьці!

ЭСТРАГОН. Вось агіда!

УЛАДЗІМЕР. Хутчэй! Падай мне руку!

ЭСТРАГОН. Іду. (*Паўза. Гучней.*) Іду.

УЛАДЗІМЕР. Мяркую, што я сам сабе дам рады й нарэшце ўстану. (*Спрабуе падняцца, падае.*) Раней ці пазней.

ЭСТРАГОН. Што з табою?

УЛАДЗІМЕР. Каб цябе ліха!

ЭСТРАГОН. Ты застаеся тут?

УЛАДЗІМЕР. Пакуль што так.

ЭСТРАГОН. Падыймайся, ты што? Прастудзіся!

УЛАДЗІМЕР. Адчапіся ад мяне.

ЭСТРАГОН. Ну, Дзідзі, ня ўпірайся так! (*Працягвае ўладзіміру руку, якую ён хуценька хапае.*) Ну, уставай!

УЛАДЗІМЕР. Цягні!

Эстрагон цягне, спатыкаецца, падае. Працяглая цішыня.

ПАХНО. Памажыце!

УЛАДЗІМЕР. Мы тут.

ПАХНО. Хто вы такія?

УЛАДЗІМЕР. Мы – людзі.

Цішыня.

ЭСТРАГОН. Так прыемна на зямлі!

УЛАДЗІМЕР. Можаш падняцца?

ЭСТРАГОН. Ня ведаю.

УЛАДЗІМЕР. Паспрабуй.

ЭСТРАГОН. Зараз, зараз.

Цішыня.

ПАХНО. Што здарылася?

УЛАДЗІМЕР (*раптоўна*). Ці зможнеш ты ўрэшце! Халера на яго! Думае толькі пра сябе.

ЭСТРАГОН. Можа б так падрамаць?

УЛАДЗІМЕР. Ты чуў? Ён хоча ведаць, што здарылася!

ЭСТРАГОН. Пакінь яго. Сьпі.

Цішыня.

ПАХНО. Літасьці! Літасьці!

ЭСТРАГОН (*прачнуўшыся*). Што? Што такое?

УЛАДЗІМЕР. Ты заснуў?

ЭСТРАГОН. Хіба так.

УЛАДЗІМЕР. Гэта зноў той пракляты Пахно.

ЭСТРАГОН. Скажы, каб заткнуў гаўкала. Дай ты яму ў пысу!

УЛАДЗІМЕР (*штурхаючы Пахно*). Заткнеш ты сваё гаўкала ўрэшце? Гніда! (*Пахно вызваляецца, галосячы ад болю, і паўзком адоўваецца. Час ад часу прыпыняецца, робячы жэсты сьляпога, клікаючы Лёсіка. Уладзімер, абапёршыся на локаць, праводзіць яго позіркам.*) Змыўся! (*Пахно падае долу. Цішыня.*) Ляснуўся вобзем!

Цішыня.

ЭСТРАГОН. Што рабіць мем?

УЛАДЗІМЕР. Можа, падпаўзыці да яго.?

ЭСТРАГОН. Не пакідай мяне!

УЛАДЗІМЕР. Альбо паклікаць яго.

ЭСТРАГОН. Так, так, пакліч.

УЛАДЗІМЕР. Пахно! (*Паўза.*) Пахно! (*Паўза.*) Не адказвае.

ЭСТРАГОН. Спрабуйма разам.

УЛАДЗІМЕР і ЭСТРАГОН. Пахно! Пахно!

УЛАДЗІМЕР. Паварушыўся.

ЭСТРАГОН. Ты ўпэўнены, што яго зваць Пахно?

УЛАДЗІМЕР (*стурбаваны*). Спадару Пахно! Вяртайцеся, спадару! Вас ніхто не пакрыўдзіць!

Цішыня.

ЭСТРАГОН. Можа, паспрабаваць якія іншыя імёны?

УЛАДЗІМЕР. Я баюся, што ён памірае.

ЭСТРАГОН. Было б забаўна.

УЛАДЗІМЕР. Што было б забаўна?

ЭСТРАГОН. Паспрабаваць па чарзе розныя імёны. Так бы хутчэй прамінуў час. А мы б знайшлі патрэбнае.

УЛАДЗІМЕР. Я кажу табе – яго зваць Пахно.

ЭСТРАГОН. Зараз мы пераканамся. (*Задумваецца.*) Абэль! Абэль!

ПАХНО. Памажыце!

ЭСТРАГОН. Ну вось, бачыш, зь першага разу ўгадаў!

УЛАДЗІМЕР. Мяне гэта пачынае ўжо стамляць.

ЭСТРАГОН. Можа, другі завецца Каін. (*Кліча.*) Каін! Каін!

ПАХНО. Памажыце!

ЭСТРАГОН. І такое – усё чалавецтва! (*Цішыня.*) Зірні на гэтую хмарку.

УЛАДЗІМЕР (*падымаючы вочы*). Дзе?

ЭСТРАГОН. Там, уверсе¹⁵².

УЛАДЗІМЕР. Ну і што? (*Паўза.*) Што ў гэтым такога надзвычайнага?

Цішыня.

ЭСТРАГОН. Давай зьменім тэму!

УЛАДЗІМЕР. Я якраз зьбіраўся табе гэта прапанаваць.

ЭСТРАГОН. Але што?

УЛАДЗІМЕР. Ну...

Цішыня.

ЭСТРАГОН. Можа, для пачатку ўстаць?

УЛАДЗІМЕР. Паспрабаваць не зашкодзіць.

Падымаюцца.

ЭСТРАГОН. Лёгка, як раз плонуць.

УЛАДЗІМЕР. Трэба толькі захацець.

ЭСТРАГОН. І што цяпер?

ПАХНО. Памажыце!

ЭСТРАГОН. Хадзем.

УЛАДЗІМЕР. Нельга.

ЭСТРАГОН. Чаму?

УЛАДЗІМЕР. Мы чакаем Гадо.

ЭСТРАГОН. Так, рацыя! (*Паўза.*) Што рабіцьмем? Што рабіцьмем?

ПАХНО. Памажыце!

УЛАДЗІМЕР. Можа, дапамагчы яму?

ЭСТРАГОН. А што яму трэба?

УЛАДЗІМЕР. Ён хоча ўстаць.

ЭСТРАГОН. Ну дык няхай устае¹⁵³.

УЛАДЗІМЕР. Ён хоча, каб мы яму дапамаглі.

ЭСТРАГОН. Ну дык памагайма. Чаго мы чакаем?

Яны дапамагаюць яму ўстаць, адыходзяць ад яго. Пахно зноў падае.

УЛАДЗІМЕР. Яго трэба падтрымаць. (*Ізноў яго падымаюць. Пахно стаіць паміж імі, трымаючыся ім за шыі.*) Ён мусіць
ізноў прывыкаць да вертыкальнай паставы. (*Да Пахно.*) Ну як, лепей?

ПАХНО. Хто вы такія?

УЛАДЗІМЕР. Ці вы нас не пазнаяце?

ПАХНО. Я сьляпы.

Цішыня.

ЭСТРАГОН. Можа, ён празорца?

УЛАДЗІМЕР (*да Пахно*). Зь якой пары?

ПАХНО. Калісьці я меў цудоўны зрок... але ці вы сябры?

ЭСТРАГОН (*гучна сьмеючыся*). Ён пытаецца, ці мы сябры!

УЛАДЗІМЕР. Не, ён мае на ўвазе – ці мы ягоныя сябры?

ЭСТРАГОН. Ну?

УЛАДЗІМЕР. Найлепшы адказ, што мы дапамаглі яму.

ЭСТРАГОН. Дакладна. Ці б мы дапамаглі яму, каб не былі ягонымі сябрамі?

УЛАДЗІМЕР. Магчыма.

ЭСТРАГОН. Напэўна.

УЛАДЗІМЕР. Не спрачаймася пра глупствы.

ПАХНО. Вы не разбойнікі?

ЭСТРАГОН. Разбойнікі! Ці мы выглядаем, як разбойнікі?

УЛАДЗІМЕР. Ён жа сьляпы!

ЭСТРАГОН. А, сапраўды! (*Паўза.*) Прынамсі, ён так кажа.

ПАХНО. Не пакідайце мяне.

УЛАДЗІМЕР. Не хвалойцеся, спадару.

ЭСТРАГОН. Пакуль што.

ПАХНО. Каторая гадзіна?

ЭСТРАГОН (*пазіраючы на неба*). Нейкая...

УЛАДЗІМЕР. Сёмая... восьмая...

ЭСТРАГОН. Гэта залежыць ад пары году.

ПАХНО. Цяпер вечар?

Цішыня. Уладзімер і Эстрагон глядзяць на захад сонца.

ЭСТРАГОН. Нібыта, сьвітаныне.

УЛАДЗІМЕР. Што ты, гэта немагчыма.

ЭСТРАГОН. Можа, аднак, гэта золак.

УЛАДЗІМЕР. Не вярзі лухты. У тым баку захад.

ЭСТРАГОН. Адкуль ты ведаеш?

ПАХНО (*пакутліва*). Цяпер вечар?

УЛАДЗІМЕР. Зрэшты, яно не зварухнулася.

ЭСТРАГОН. Я кажу табе, яно ўзыходзіць.

ПАХНО. Чаму вы не адказваеце?

ЭСТРАГОН. Мы ня хочам памыліцца.

УЛАДЗІМЕР (*супакаляльна*). Цяпер вечар, спадару, мы дацягнулі да вечару. Мой сябар спрабуе гэта аспрэчыць і, мушу прызнаць, на момант я нават страціў пэўнасьць. Але я недарэмна пражыў цэлы дзень і магу вас запэўніць, што яго хвіліны зьлічаныя. (*Паўза.*) Ну, як вы пачуваецеся?

ЭСТРАГОН. Колькі нам яшчэ зь ім важдатца? (*Былі пусьцілі Пахно, ды, убачыўшы, што ён адразу падае, ізноў яго падхапілі.*) Мы ж не карыятыды!

УЛАДЗІМЕР. Дык вы кажаце, спадару, што калісьці ў вас быў цудоўны зрок, калі я правільна пачуў.

ПАХНО. Цудоўны! Дасканалы!

Цішыня.

ЭСТРАГОН (*раззлаваны*). Ну, працягвайце! Працягвайце, спадару!

УЛАДЗІМЕР. Пакінь яго ў спакоі. Ці ты ня бачыш, што ён згадвае дні, калі быў шчаслівы. (*Паўза.*) Memoria praeteritorum bonorum¹⁵⁴ – гэта мусіць быць непрыемным.

ПАХНО. Цудоўны! Дасканалы!

УЛАДЗІМЕР. І гэта здарылася так раптоўна?

ПАХНО. Дасканалы!

УЛАДЗІМЕР. Я пытаюся, ці гэта здарылася раптоўна.

ПАХНО. Адночы я прачнуўся сьляпы, як лёс. (*Паўза.*) Я часам думаю, ці я ня сплю й далей.

УЛАДЗІМЕР. А калі гэта здарылася?

ПАХНО. Ня ведаю.

УЛАДЗІМЕР. Але не раней як учора...

ПАХНО (*раптоўна*)¹⁵⁵. Не пытайце мяне! У сьляпых няма адчуваньня часу. (*Паўза.*)

УЛАДЗІМЕР. Нечувана! Я б пакляўся, што якраз наадварот.

ЭСТРАГОН. Пайдзі я адсюль.

ПАХНО. Дзе мы?

УЛАДЗІМЕР. Мне цяжка вам адказаць¹⁵⁶.

ПАХНО. Можа, мы ў так званым Ля Планшэ?

УЛАДЗІМЕР. Я ня ведаю такога месца.

ПАХНО. Як яно выглядае?

УЛАДЗІМЕР (*гледзячы наўкола*). Гэтага немагчыма апісаць. Ніяк. Тут нічога няма. Нейкае дрэва.

ПАХНО. У такім выпадку, гэта ня Ля Планшэ.

ЭСТРАГОН (*згінаючыся*). Хоць нейкая разнастайнасьць.

ПАХНО. Дзе мой раб?

УЛАДЗІМЕР. Ён недзе тут.

ПАХНО. Чаму ён не адгукаецца, калі я клічу яго?

УЛАДЗІМЕР. Ня ведаю. Выглядае, быццам сьпіць. Ці, можа, памёр.

ПАХНО. Што здарылася, дарэчы?

ЭСТРАГОН. Дарэчы!

УЛАДЗІМЕР. Вы зваліліся.

ПАХНО. Паглядзіце, ці ён не паранены.

УЛАДЗІМЕР. Мы ня можам вас пакінуць.

ПАХНО. Вы ня мусіце ісьці абодва.

УЛАДЗІМЕР *(да Эстрагона)*. Ідзі ты.

ЭСТРАГОН. Пасьля таго, што ён мне зрабіў? Ніколі ¹⁵⁷.

ПАХНО. Так, няхай ідзе ваш сябар, ён сьмярдзіць страшэнна. *(Паўза.)* Чаго ён чакае?

УЛАДЗІМЕР *(да Эстрагона)*. Чаго ты чакаеш?

ЭСТРАГОН. Чакаю Гадо.

Цішыня ¹⁵⁸.

УЛАДЗІМЕР. Што ён, уласна кажучы, павінен зрабіць?

ПАХНО. Хай сьпяра пацягне за шворку, зважаючы, вядома ж, каб яго не задушыць. Ён звычайна на гэта рэагуе. Калі ж не зрагуе, то хай пінае яго, колькі спатрэбіцца, у падбрушша й твар.

УЛАДЗІМЕР *(да Эстрагона)*. Ну, бачыш, няма чаго баяцца. Гэта нават добрая нагода адпомсьціць.

ЭСТРАГОН. А калі ён будзе абараняцца?

ПАХНО. Не, ён ніколі не бароніцца.

УЛАДЗІМЕР. Я пасьпяшу табе на дапамогу.

ЭСТРАГОН. Не спускай зь мяне вачэй!

Ідзе ў бок Лёсіка.

УЛАДЗІМЕР. Сьпяра правер, ці ён жывы. Бо калі памёр, дык няма чаго напружвацца.

ЭСТРАГОН *(нахіліўшыся над Лёсікам)*. Дыхае.

УЛАДЗІМЕР. Тады лупі яго!

Эстрагон з раптоўнай лютасьцю пачынае лупіць Лёсіка, пакрыкваючы. Але, толькі пабіўшы сабе нагу, кульгаючы й стогнучы, адыходзіць. Лёсік прыходзіць у прытомнасьць.

ЭСТРАГОН *(стоячы на адной назе)*. Скаціна!

Эстрагон сьядзе на свой камень ¹⁵⁹, спрабуе зьняць чаравікі. Але хутка сьпыняецца й кладзецца спаць, рукамі абхапіўшы калені, увабраўшы галаву ў плечы.

ПАХНО. Што зноўку здарылася?

УЛАДЗІМЕР. Мой сябар пакалечыўся.

ПАХНО. А што зь Лёсікам?

УЛАДЗІМЕР. Дык гэта ён?

ПАХНО. Што?

УЛАДЗІМЕР. Гэта Лёсік?

ПАХНО. Не разумею.

УЛАДЗІМЕР. А вы... вас зваць Пахно?

ПАХНО. Канечне ж, я – Пахно.

УЛАДЗІМЕР. Тыя ж самыя, што і ўчора?

ПАХНО. Учора?

УЛАДЗІМЕР. Мы бачыліся ўчора. *(Цішыня.)* Вы ня памятаеце?

ПАХНО. Я не прыгадваю, каб кагосьці ўчора сустракаў. Але я й заўтра ня буду памятаць, што кагосьці спаткаў сёньня. Таму вам лепей не разьлічваць, што нешта дазнаецца ад мяне.

УЛАДЗІМЕР. Але... ¹⁶⁰

ПАХНО. Досьць! Уставай, скаціна!

УЛАДЗІМЕР. Вы вялі яго на кірмаш Збаўцы, каб там прадаць. Вы размаўлялі зь намі. Ён танчыў. Думаў. Вы не былі сьляпы.

ПАХНО. Як заўгодна. Толькі пакіньце мяне ўжо ў спакоі! *(Уладзімер адыходзіць.)* Уставай!

Лёсік падымаецца, зьбірае багаж.

ПАХНО. Вельмі добра.

УЛАДЗІМЕР. Куды вы цяпер накіроўваецеся?

ПАХНО. Наперад¹⁶¹.

УЛАДЗІМЕР. Вы змяніліся!

Лёсік, нагружаны багажом, становіцца перад Пахном.

ПАХНО. Пуга! (*Лёсік апускае багаж, шукае пугу, знаходзіць, падыходзіць да Пахна, падае яму пугу, падымае багаж.*) Шворка!

Лёсік апускае багаж, кончык шворкі кладзе ў Пахнову руку, падымае багаж.

УЛАДЗІМЕР. Што у гэтай валізе?

ПАХНО. Пясок. (*Торгае за шворку.*) Но!

Лёсік хістаецца. Пахно разам зь ім.

УЛАДЗІМЕР. Не сыходзьце пакуль.

ПАХНО (*спыняючыся*). Я сыходжу.

УЛАДЗІМЕР. А што вы робіце, калі зваліцеся там, дзе ніхто вам не дапаможа?

ПАХНО. Мы чакаем, калі самі здолеем падняцца. Тады рушым наперад.

УЛАДЗІМЕР. Перад сыходам, калі ласка, загадайце яму засьпяваць.

ПАХНО. Каму?

УЛАДЗІМЕР. Лёсіку.

ПАХНО. Каб засьпяваў?

УЛАДЗІМЕР. Так. Альбо падумаў. Альбо нешта прачытаў на памяць.

ПАХНО. Ён жа нямы.

УЛАДЗІМЕР. Нямы?!

ПАХНО. Абсалютна. Ня можа нават енчыць.

УЛАДЗІМЕР. Нямы! Зь якога часу?

ПАХНО (*раптоўна разьюшваецца*). Ці вы перастанеце ўрэшце мучыць мяне гэтым праклятым часам? Гэта немагчыма! Калі! Калі! Аднойчы, ці вам гэтага не дастаткова, аднаго разу, такога ж, як іншыя, ён анямеў, аднаго разу я асьлеп, аднаго разу мы зробімся глухія, аднаго разу мы нарадзіліся, аднаго разу мы памрэм, у адзін дзень, у нейкую хвіліну, гэтага вам не дастаткова? (*Спакайнай.*) Яны нараджаюць, стоячы на краі магілы, сьвятло сьвеціць толькі адно імгненне, а пасля зноўку ноч, зноўку ноч. (*Торгае за шворку.*) Но!

Выходзяць. Уладзімер ідзе за імі на край сцэны, глядзіць, як яны аддаляюцца. Гукі падзення, падмацаваньня мімікай Уладзімера, гаворыць, што яны зноў зваліліся. Цішыня. Уладзімер ідзе ў бок сьпячага Эстрагона, глядзіць на яго хвіліну, пасля чаго пачынае будзіць.

ЭСТРАГОН (*непрытомныя рухі, незразумелае мармытаньне. Урэшце*). Чаму ты ніколі не даеш мне паспаць?

УЛАДЗІМЕР. Я адчуваў сябе самотна.

ЭСТРАГОН. Мне сьнілася, быццам я шчасьлівы.

УЛАДЗІМЕР. Прынамсі, так час прамінуў.

ЭСТРАГОН. Я сьніў, што...

УЛАДЗІМЕР. Кінь ты! (*Цішыня.*) Я думаю, ці сапраўды ён сьляпы.

ЭСТРАГОН. Хто?

УЛАДЗІМЕР. Пахно.

ЭСТРАГОН. Дык ён сьляпы?

УЛАДЗІМЕР. Ён так сказаў.

ЭСТРАГОН. Ну і?

УЛАДЗІМЕР. Мне падалося, што ён нас бачыў.

ЭСТРАГОН. Табе прыроілася. (*Паўза.*) Хадзем... Так, рацыя. Нельга. (*Паўза.*) Ты ўпэўнены, што гэта быў ня ён?

УЛАДЗІМЕР. Хто?

ЭСТРАГОН. Гадо.

УЛАДЗІМЕР. Гэта ты пра каго?

ЭСТРАГОН. Пра Пахно.

УЛАДЗІМЕР. З чаго б гэта! *(Мени упэўнена.)* З чаго б! *(Яшчэ мени упэўнена.)*¹⁶² З чаго!

ЭСТРАГОН. Я, спадзяюся, здолею падняцца. *(Зь цяжжасцю ўстае.)* Во!

УЛАДЗІМЕР. Я ўжо ня ведаю, што думаць.

ЭСТРАГОН. Мае ногі! *(Садзіцца зноў, спрабуе зняць чаравікі.)* Памажы мне!

УЛАДЗІМЕР. Ці я спаў, калі іншыя пакутавалі? Ці сплю цяпер? Заўтра, калі я абуджуся, альбо¹⁶³ мне падасца, быццам я абудзіўся, што я скажу пра дзень сённяшні? Што я з маім сябрам, Эстрагонам, у гэтым месцы, аж да самае ночы, чакаў Гадо? Што Пахно прыйшоў з нашэньнікам і размаўляў з намі? Магчыма. Але што будзе праўдаю ўва ўсім гэтым? *(Эстрагон, ня справіўшыся з чаравікамі, ізноў засынае. Уладзімер глядзіць на яго.)* Ён нічога ня будзе ведаць. Ён скажа, што яго пабілі й каб я даў яму моркаўку. *(Паўза.)* На самым краі магільі й цяжкія роды. І цягнуцца зь яміны абцугі далакопа. Ёсьць час, каб састарыцца. Паветра поўніцца нашымі крыкамі. *(Прыслухоўваецца.)* Ды звычайка – уціхамірвае ўсіх. *(Ізноў глядзіць на Эстрагона.)* На мяне таксама нехта пазірае, кажучы: «ён сьпіць, ён нічога ня ведае, няхай жа й далей сьпіць». *(Паўза.)* Я ўжо так не магу! *(Паўза.)* Пра што гэта я казаў?

Ліхаманкава ходзіць туды-сюды, нарэшыце, спыняецца ля левай кулісы й выглядае нешта ўдалечыні. З правага боку ўваходзіць Хлапец, той самы, што й раней. Спыняецца. Цішыня.

ХЛАПЕЦ. Спадару... *(Уладзімер наварочваецца.)* Спадару Альбэрце?..

УЛАДЗІМЕР. Ізноў пачынаецца. *(Паўза. Да Хлапца.)* Ты не пазнаеш мяне?

ХЛАПЕЦ. Не, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Гэта ня ты прыходзіў сюды ўчора?

ХЛАПЕЦ. Не, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Ты прыходзіш упершыню?

ХЛАПЕЦ. Так, спадару.

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Маеш нейкую вестку ад спадара Гадо?

ХЛАПЕЦ. Так, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Сёння ўвечары ён ня прыйдзе.

ХЛАПЕЦ. Не, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Але прыйдзе заўтра.

ХЛАПЕЦ. Так, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Напэўна?

ХЛАПЕЦ. Так, спадару.

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Ты сустрэў кагосьці?

ХЛАПЕЦ. Не, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Тых двох... *(Вагаецца.)* ...людзей?

ХЛАПЕЦ. Я нікога ня бачыў, спадару.

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Чым займаецца спадар Гадо? *(Паўза.)* Ты чуеш, што я кажу?

ХЛАПЕЦ. Так, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Ну дык?

ХЛАПЕЦ. Нічым не займаецца, спадару.

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Як маецца твой брат?

ХЛАПЕЦ. Ён хворы, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Гэта, мабыць, ён прыходзіў сюды ўчора.

ХЛАПЕЦ. Ня ведаю, спадару.

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР *(лагодна)*¹⁶⁴. Ці спадар Гадо мае барадку?

ХЛАПЕЦ. Так, спадару.

УЛАДЗІМЕР. Белую ці... *(Вагаецца.)* ...чорную?

ХЛАПЕЦ *(вагаючыся)*. Мяркую, што сіваю, спадару.

Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Божа літасьцівы!¹⁶⁵

Цішыня.

ХЛАПЕЦ. Дык што мне сказаць спадару Гадо?

УЛАДЗІМЕР. Скажы яму... *(Вагаецца.)* Скажы яму, што ты мяне бачыў і што... *(Вагаецца.)* І што бачыў мяне. *(Паўза. Уладзімер прасоўваецца наперад, Хлапец адступае, Уладзімер спыняецца, Хлапец спыняецца. З раптоўным хвалеваньнем*¹⁶⁶*.)* Ты ўпэўнены, што бачыў мяне? Ты ня прыйдзеш і ня скажаш мне заўтра, што ніколі мяне ня бачыў?

Цішыня. Уладзімер раптам кідаецца наперад, Хлапец уварочваецца й выбягае. Цішыня. Сонца заходзіць, узыходзіць месяц. Уладзімер стаіць нерухома. Прачынаецца Эстрагон, здымае чаравікі, устае, трымаючы па чаравіку ў кожнай руцэ, ідзе наперад сцэны й ставіць іх на краі, пасля чаго ідзе ў бок Уладзімера й глядзіць на яго.

ЭСТРАГОН. Што з табою?

УЛАДЗІМЕР. Нічога.

ЭСТРАГОН. Пайду я адсюль.

УЛАДЗІМЕР. Я таксама пайду.

Цішыня.

ЭСТРАГОН. Доўга я спаў?

УЛАДЗІМЕР. Ня ведаю.

Цішыня.

ЭСТРАГОН. Куды пойдзем?

УЛАДЗІМЕР. Тут недалёка.

ЭСТРАГОН. Не, не, хадзем як мага далей адсюль!

УЛАДЗІМЕР. Нельга.

ЭСТРАГОН. Чаму?

УЛАДЗІМЕР. Заўтра мы павінны зноў сюды прыйсьці.

ЭСТРАГОН. Навошта?

УЛАДЗІМЕР. Каб чакаць Гадо.

ЭСТРАГОН. Так, рацыя. *(Паўза.)* Ён не прыйшоў?

УЛАДЗІМЕР. Не.

ЭСТРАГОН. А цяпер ужо запозна.

УЛАДЗІМЕР. Так, ужо ноч.

ЭСТРАГОН. А што калі даць душы адпачынак? *(Паўза.)* А што калі даць яму спакой?

УЛАДЗІМЕР. Ён пакараў бы нас. *(Цішыня. Глядзіць на дрэва.)* Усё тут памерла, апроч дрэва.

ЭСТРАГОН *(гледзячы на дрэва)*. Што гэта можа быць?

УЛАДЗІМЕР. Дрэва.

ЭСТРАГОН. Так, але якога віду?

УЛАДЗІМЕР. Ня ведаю. Вярба.

ЭСТРАГОН. Хадзем, паглядзім. *(Цягне Уладзімера пад дрэва. Стаяць перад ім нерухома. Цішыня.)* Можа, павесіцца?

УЛАДЗІМЕР. На чым?

ЭСТРАГОН. Ня маеш кавалка матуза?

УЛАДЗІМЕР. Не.

ЭСТРАГОН. Тады нічога ня зробіш.

*Цішыня*¹⁶⁷.

УЛАДЗІМЕР. Хадзем.

ЭСТРАГОН. Пачакай, я маю пасак.

УЛАДЗІМЕР. Ён надта кароткі.

ЭСТРАГОН. Пацягнеш мяне за ногі.

УЛАДЗІМЕР. А хто мяне пацягне?

ЭСТРАГОН. Маеш рацыю.

УЛАДЗІМЕР. А, зрэшты, пакажы. (Эстрагон разьвязвае пасак, які падтрымлівае ягонья порткі, яны ападаюць да лытак. Глядзяць на матузок.) У крайнім выпадку, згадзіцца. Толькі ці вытрымае?

ЭСТРАГОН. Зараз паглядзім. Трымай.

Бяруцца за кончыкі паска і цягнуць. Пасак разрываецца. Ледзь ня падаюць.

УЛАДЗІМЕР. Мярзоцьце.

Цішыня.

ЭСТРАГОН. Кажаш, заўтра мы мусім прыйсьці сюды зноў?

УЛАДЗІМЕР. Так.

ЭСТРАГОН. Тады прынясем добры матуз.

УЛАДЗІМЕР. Так.

Цішыня.

ЭСТРАГОН. Дзідзі?

УЛАДЗІМЕР. Так.

ЭСТРАГОН. Я ўжо больш так не магу.

УЛАДЗІМЕР. Табе здаецца.

ЭСТРАГОН. Можа, нам расстацца? Можа, так нам было б лепей?

УЛАДЗІМЕР. Заўтра павесімся. (*Паўза.*) Хіба што прыйдзе Гадо.

ЭСТРАГОН. Ну, а калі прыйдзе?

УЛАДЗІМЕР. Атрымаем збаўленьне.

*Уладзімер здымае (Лёсікаў) капляюш, зазірае ў яго, мацае рукою, патрасае ім, стукае па ім*¹⁶⁸, *ізноў надзявае.*

ЭСТРАГОН. Дык што, хадзем?

УЛАДЗІМЕР. Падцягні порткі.

ЭСТРАГОН. Што?

УЛАДЗІМЕР. Падцягні порткі.

ЭСТРАГОН. Сьцягнуць порткі?

УЛАДЗІМЕР. ПАДцягні порткі!

ЭСТРАГОН (*зразумеўшы, што порткі апалі*)¹⁶⁹. Ну, так.

Падцягвае порткі. Цішыня.

УЛАДЗІМЕР. Дык што, хадзем?

ЭСТРАГОН. Хадзем.

Ня рухаюцца.

КАМЭНТАРЫ

Камэнтары зробленыя паводле Антонія Лібэры – сябры Сэмюэла Бэкета, выдатнага знаўцы, тэатральнага рэжысэра, дасьледніка й перакладніка ягоных твораў. Большасьць гэтых зацемак датычыць як тэатральных пастановак п'есы, так і сэнсу некаторых фрагмэнтаў, а таксама біяграфічных дадзеных пра аўтара. У камэнтарах ёсьць адна, пазначаная, зацемка Сэмюэла Бэкета. Усе астатнія заўвагі зробленыя перакладнікам.

Твор напісаны па-француску ў 1948 годзе пад назвай *En attendant Godot* і перакладзены аўтарам на ангельскую мову пад назвай *Waiting for Godot*. Упершыню выдадзены па-француску ў 1952 годзе ў Францыі, па-ангельску – у 1954 годзе ў Злучаных Штатах. Прэм'ера адбылася па-француску 5 студзеня 1953 году ў *Théâtre de Babylone* у Парыжы. Двойчы п'еса была пастаўленая аўтарам: у 1975 годзе па-нямецку ў *Schiller Theater* у Бэрліне і ў 1984 па-ангельску ў *San Quentin Drama Workshop* у Лёндане.

Значэнныя імёны:

Гадо (Godot) – Слова складаецца з асновы “God-” (па-ангельску Бог) і канчатка “-ot” (памяншалны канчатак французскай мовы). Таму для ангельскага чытача гэтае імя гучыць, больш-менш, як «Багот», «Гаспот» (зразумелая аснова, незразумелы канчатак), а для французскага чытача як «Гадок», «Гадочак» (незразумелая аснова, зразумелы канчатак). Цалкам чытэльным адпаведнікам імені ў беларускай мове можа быць «Божачка» альбо «Божухна».

Эстрагон (Estragon) – Від палыну зь вялікай колькасцю эфірных алеяў, які ўжываецца ў якасьці вострых прыправаў для ўзбуджэньня апэтыту

Уладзімер (Vladimir) – У абшары славянскіх моваў азначае “уладар сьвету”.

Лёсік (Lucky) – Шчасьлівец, той, каму спрыяе лёс. Lucky – адна з самых распаўсюджаных сабачых мянушак у англамоўных краінах.

Пахно (Pozzo) – Італьяскае слова, якое азначае ўнітаз, памыйніцу. Па-беларуску «пахно» – гэта спаражненьне, кал, смурод. Для ангельскага й французскага чытача імя незразумелае. У беларускім перакладзе падаецца адпаведнік, чытэльны таксама выключна для спэцыялістаў, так што задума аўтара захоўваецца.

Значэнныя таксама мянушкі двух галоўных герояў: Дзідзі (Didi) і Гога (Gogo). «Dis-dis» па-француску “кажы-кажы”; «go-go» па-ангельску “ідзі-ідзі”.

Камэнтары

¹ «нізкім» – толькі ў ангельскай вэрсіі.

² анг.: «Nothing to be done»; фран.: «Rien a faire». Аўтар, ставячы п'есу, звяртаў увагу, што пачынаецца яна словам «нічога», якое ёсьць тэмай, ці то прадвесьцем дзеі.

³ «да таго» – гэта значыць да таго каб зрабіць самагубства.

⁴ толькі ў ангельскай вэрсіі.

⁵ з ангельскай вэрсіі. У французскай: «Ага... Ня вельмі».

⁶ гэта значыць, маючы ўласныя праблемы, сачыць яшчэ за кімсьці іншым.

⁷ «Зь іншага боку, кажу сабе [...]» – працяг думкі зь першай рэплікі: «Пачынаю схіляцца да гэтага».

⁸ у французскай вэрсіі: «каля тысяча дзевяцісотга». У ангельскай: «у дзевяностых [гадох] XIX стагодзьдзя».

⁹ з ангельскай вэрсіі. У французскай: «Было б лепш, калі б ты слухаў мяне».

¹⁰ «Надзея, якая доўга ня праўдзіцца, стамляе нешта» – з ангельскай вэрсіі. Скажоная цытата з Кнігі выслоўяў Саламонавых (13:12); дакладна гучыць: «Надзея, якая доўга ня праўдзіцца, стамляе сэрца». Уладзімер забыў слова «сэрца». У французскай вэрсіі: «[Працягнеца] доўга, але будзе добра». Безь літаратурных алюзіяў.

¹¹ апошняя хвіля.

¹² з ангельскай вэрсіі. У французскай: «А бадай яго!»

¹³ з ангельскай вэрсіі. У французскай: «Ну, што ж... спыненае здыманьнем Эстрагонавага чаравіка».

¹⁴ ціск капелюша.

¹⁵ толькі ў ангельскай вэрсіі.

¹⁶ толькі ў ангельскай вэрсіі.

¹⁷ у ангельскай вэрсіі гульня словам: «герент» азначае “каяцца” альбо “шкадаваць”.

¹⁸ з ангельскай вэрсіі. У французскай: «Кажаш, што нас гэтага пазбавілі».

- 19 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Ну што ж...»
- 20 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Ты блытаеш з Ракэт». Ракэт – старая парыская турма (1830-1900).
- 21 толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 22 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Слухаю».
- 23 «З трох астатніх [...]» – неадпаведнасьць Новаму Запавету. Паводле Сьвятога Пісьма, з трох астатніх адзін (св. Ян 19: 17) не ўзгадвае пра «злачынцаў», кажучы толькі пра нейкіх «двох іншых», а двое (св. Мацей 27: 38 і 44, св. Марк 15: 27 і 32) пішуць, што абодва зьянявалі яго.
- 24 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Скуль жа!»
- 25 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Ну і што з таго?»
- 26 толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 27 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Але адзін кажа, што атрымаў збаўленьне».
- 28 «становіцца сьпінаю да публікі» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 29 толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 30 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Быццам вярба».
- 31 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Перакур».
- 32 толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 33 «на камень» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 34 «бялявую, чарнявую ці трэцю-рыжу-кучаравую». У арыгінале: «бляндынку, брунэтку ці рудую».
- 35 «напалову» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 36 толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 37 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Распрадалі».
- 38 толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 39 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Плачліва».
- 40 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Нічога ня чую».
- 41 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Чым больш ем, тым больш смакуе».
- 42 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Хутчэй!»
- 43 толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 44 толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 45 «нясьмела» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 46 «Пахно! (Цішыня)» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 47 два разы паўторанае імя толькі ў ангельскай вэрсіі. У французкай названае толькі раз.
- 48 у гэтым месцы ў ангельскай вэрсіі. У французкай толькі пасля наступнай рэплікі Ўладзіміра.
- 49 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Маці гафтавала на пяльцах».
- 50 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Боскага паходжанья».
- 51 толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 52 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Сьшодзёна ўжо папраўдзе».
- 53 толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 54 «адзін крок» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 55 у гэтым месцы ў ангельскай вэрсіі. У французкай раней, пасля слова «Сьмярдзіць».
- 56 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Страшэнна».
- 57 толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 58 «кошык» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 59 «удавана» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 60 у гэтым месцы ў ангельскай вэрсіі. У французкай: «Спытайцеся ў яго».
- 61 толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 62 «(Перастаюць глядзець на неба.)» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 63 «(Пыхкае.)» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 64 толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 65 аэразоль.
- 66 толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 67 «Атлант, сын Юпітэра!» – Пахнова памылка. Атлант быў сынам Япэта.
- 68 «Разважліва» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 69 «(Паўза. Раптоўна) Былі б зямныя [...]» - толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 70 «Усе постаці маюць на галовах кацялкі». [Зацёмка аўтара]
- 71 толькі ў ангельскай вэрсіі.
- 72 «Абдулах» – марка льялькі. У ангельскай вэрсіі: «Каппа і Пэтэрсана».
- 73 У грэцкай міталёгіі бог лясоў і палёў, апякун пастухоў, рыбакоў і паляўнічых. Уяўляўся з казлінымі рагамі, з барадою, з капытамі на нагах і з хвостом. У старажытным Рыме Пана атаясамлівалі з Фаўнам. У беларускай міталёгіі адпаведнікам можа быць Палявік, альбо Лясун.
- 74 «схопіце яшчэ запаленыя лёгкіх» – з ангельскай вэрсіі. У французкай: «яшчэ прастудзіцеся».
- 75 ангельскай вэрсіі. У французкай: «Вялікі вам дзякуй. Ну, ізноў атрымалася».

76 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Катул» – адзін з найвыдатнейшых рымскіх паэтаў (84-54 гг. да н.э.)

77 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Ну, гэта не бавіць дык напэўна».

78 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Падсоўваю найпрасцейшы спосаб».

79 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Сеньня».

80 «Пф! Так і я ўмею. (Імітуе Лёсікавы рухі [...])» – з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Вось дык што, баран! (Імітуе Лёсікавы рухі) Я ўмею гэтакасама. (Далей імітуе, ледзь ня падае, садзіцца назад)».

81 літаральна ў французкай вэрсіі: «Старэчы рак»; у ангельскай: «Цвёрдзы кал».

82 «Надзяваюць капелюшы» – толькі ў ангельскай вэрсіі.

83 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Няхай сабе прынясе».

84 З ангельскай вэрсіі. У французкай рэмаркі выпісанья на палёх тэксту: пункт 1 – на пачатку; пункт 2 – пачынаючы ад словаў «ня ўлічваючы толькі таго які ўзьнікае ад людзкой дзейнасьці»; пункт 3 – пачынаючы ад словаў «нягледзячы на прагрэс у забесьпячэньні і ў ліквідациі адходаў»; пункт 4 – пачынаючы ад словаў «такія факты».

85 Лёсікаў маналёг – гэта пародыя на сучасную навуковую мову. Адначасна ў ім прадстаўленая вельмі простая й выразная думка, якая ўжо ня ёсьць прадметам сатыры. Аўтар, пад час пастаноўкі п’есы ў Заходнім Бэрліне, прысьвяціў маналёгу шмат увагі – падрабязна паясьніў як яго структуру й сэнс, так і паасобныя словы й фразы.

86 эфэкт зайканья. Лёсік спрабуе вымавіць слова ўсюдысьны; па лаціне: *quaversalis* .

87 атамбія – адвага.

88 афазія – немата.

89 Міранда – дачка Праспэра з «Бурь» Ё. Шэкспіра, вядомая сваім спагадлівым сэрцам.

90 ён – Бог

91 У ангельскай вэрсіі літаральна: Эсі-ін-Позьзі. У французкай: Бэрн-эн-Брэс.

92 У французкай вэрсіі літаральна: Сэна Сэна-эт-Ўаза ў Сэна Сэна-эт-Марна ў Марна-эт-Ўаза. У ангельскай: Фэксэм, Пэксэм, Фулхэм, Клэпхэм (назвы з вульгарнаю афарбоўкаю).

93 Вальтэр (Voltaire, 1694–1778) – французскі пісьменьнік, філэзаф і гісторык. У ангельскай вэрсіі: Біскуп Джордж Бэрклі (George Berkeley, 1685–1753) – ангельскі філэзаф, клясік суб’ектыўнага ідэалізму.

94 Нармандыя – з французкай вэрсіі. У ангельскай: Каннэмара (горад у Ірляндыі).

95 галава – Лёсік кліча на дапамогу.

96 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Досыць ужо гэтага».

97 «(Амаль рыдаючы)» – толькі ў ангельскай вэрсіі.

98 «адзьё» – (*adieu* “пакуль, бывай” па-французску).

99 «Што?» і наступная пасля гэтага рэпліка Ўладзімера – толькі ў ангельскай вэрсіі. У французкай папярэдня рэпліка Ўладзімера гучыць: «Ты ня думаеш, што яны зьмяніліся?»

100 «Усе мяняюцца» – толькі ў ангельскай вэрсіі.

101 «Сам сябе» – толькі ў ангельскай вэрсіі.

102 «(сам сабе)» – толькі ў ангельскай вэрсіі.

103 толькі ў ангельскай вэрсіі.

104 толькі ў французкай вэрсіі. У ангельскай Уладзімер словам «Канечне» перапыняе Хлапца.

105 толькі ў ангельскай вэрсіі.

106 толькі ў ангельскай вэрсіі.

107 толькі ў ангельскай вэрсіі.

108 «Што?» і наступная рэпліка Эстрагона «...змучанага ўжо гэтым уздыманьнем і глядзеньнем на такіх, як мы» – толькі ў ангельскай вэрсіі.

109 толькі ў ангельскай вэрсіі.

110 «Рону» – з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Дзюранс» (прыток Роны).

111 толькі ў ангельскай вэрсіі.

112 «Праходзіць [...]» – з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Паўза».

113 «Уладзімер павольна праходзіць праз сцэну і садзіцца абок Эстрагона» – толькі ў ангельскай вэрсіі.

114 «чатыры, пяць» – з ангельскай вэрсіі. У французкай: «некалькі». У аўтарскай пастаноўцы ў Бэрліне – «два».

115 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Іх было дзесяць».

116 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Падумаем».

117 з французкай вэрсіі. У ангельскай: «Апавядай мне пра чарвякоў».

118 Ваклюз – назва мясцовасьці на поўдні Францыі, дзе аўтар хаваўся пад час II Сусьветнай Вайны.

119 «Банэльлі» – з французкай вэрсіі – сапраўднае прозьвішча ўласьніка вінаградніка, у якім аўтар у той час працаваў; Русіён – мясцоваць на поўдні Францыі, дзе аўтар хаваўся пад час II Сусьветнай Вайны. У ангельскай вэрсіі: «Мы працавалі на зборы вінаграду, у такога аднаго, якога звалі... (пстрыкае пальцамі) ну, не магу ўгадаць прозьвішча... ну там, ведаеш... (пстрыкае пальцамі) не магу ўгадаць назвы... мо памятаеш?»

120 з французкай вэрсіі. У ангельскай: «Я нічога не заўважыў».

121 Характэрны колер зямлі й скалаў у мясцовасьці Ваклюз.

122 «Да сьмерці [...]» – з ангельскай вэрсіі. У французкай: «На працягу кароткага ‘праз’ і кароткага ‘пасля’».

123 з ангельскай вэрсіі. У французкай: «Прынамсі ўжо нешта».

124 толькі ў ангельскай вэрсіі.

125 «Надзяваюць капелюшы, раслабляюцца». І наступная рэпліка Эстрагона «Ну?» – толькі ў ангельскай вэрсіі.

126 «Трыномфальна» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
127 «карычневыя» – з ангельскай вэрсіі. У французскай: «жоўтыя».
128 толькі ў ангельскай вэрсіі.
129 «Роспачна» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
130 «Дзідзі тут...» – з ангельскай вэрсіі. У французскай: «Я тут...»
131 «Роспачна» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
132 «Здымае Лёсікаў капялюш [...]» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
133 толькі ў ангельскай вэрсіі.
134 «налева» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
135 «Кідаюцца ў абдымкі» – з ангельскай вэрсіі. У французскай: «Спыняюцца за некалькі крокаў насупраць адзін аднаго».
136 з ангельскай вэрсіі. У французскай: «Ты быў далёка?»
137 «(Глядзіць на публіку)» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
138 «Уладзімер пазірае ў далячыць [...]» – з ангельскай вэрсіі. У французскай: «Эстрагон бяжыць да другой кулісы. Уладзімер глядзіць на яго праз плячо. Эстрагон спыняецца, выглядае чагосьці ў воддалі, адварочваецца. Глядзіць на сябе праз плячо».
139 «Паварочваюцца [...]» – з ангельскай вэрсіі. У французскай: «лаянка».
140 Эстрагон паўтарае за Ўладзімірам, лаючы яго словамі, гукава падобнымі да тых, якімі ён толькі што быў аблаяны.
141 Аўтар паказвае сваю непрыхільнасць да літаратурнай і тэатральнай крытыкі.
142 рэпліка толькі ў ангельскай вэрсіі.
143 «Памажыце!» – з ангельскай вэрсіі. У французскай вэрсіі ў гэтым месцы і ў некалькіх іншых Пахно ўжывае па чарзе выкрыкі «Памажыце!» і «Да мяне!»
144 рэпліка толькі ў ангельскай вэрсіі.
145 «халэмус» – гібель.
146 рэпліка толькі ў ангельскай вэрсіі.
147 рэпліка толькі ў ангельскай вэрсіі.
148 рэпліка толькі ў ангельскай вэрсіі.
149 з ангельскай вэрсіі. У французскай: «Маса».
150 «Пірэнэі» – з ангельскай вэрсіі. У французскай: «Ар’еж».
151 «(адступаючы)» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
152 Біблейная алюзія: прыняцьце Богам ахвяры Авэля. Дым ахвяры Авэля пайшоў проста ў неба. Гэтая алюзія абгрунтоўвае ўзьняцьце герою праз хвіліну: ахвяра была прынятая – героі, дагэтуль бязрадныя што да свайго падзеньня, цяпер зь лёгкасьцю падымаюцца.
153 з ангельскай вэрсіі. У французскай: «Ну і што?»
154 «Memento praeteritorum bonorum» (лац.) – “Успаміны пра мінулае шчасьце”.
155 (раптоўна)» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
156 з ангельскай вэрсіі. У французскай: «Ня ведаю».
157 цэлая рэпліка толькі ў ангельскай вэрсіі.
158 толькі ў ангельскай вэрсіі.
159 «на сваім камяні» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
160 толькі ў ангельскай вэрсіі. У французскай вэрсіі пасья словаў «што даведаецца нечага ад мяне» Пахно адразу кажа: «Уставай!»
161 толькі ў ангельскай вэрсіі. У французскай: «Мне гэта абьякава».
162 з ангельскай вэрсіі. У французскай: «Скуль. Скуль. (Паўза)».
163 «прабуджуся, альбо» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
164 «(лагодна)» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
165 з ангельскай вэрсіі. У французскай: «Літасьці!»
166 «З раптоўным хваляваньнем» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
167 толькі ў ангельскай вэрсіі.
168 «ступае па ім» – толькі ў ангельскай вэрсіі.
169 толькі ў ангельскай вэрсіі.

Віталь Воранаў

Камэнтар дзякуе Надзеі Бабіч за каштоўныя заўвагі што да французскай вэрсіі п’есы.